Clarice Lispector

Aproape de inima vijelioasă a lumii

Colecția Globus

UNIVERS

COLECȚIA GLOBUS | **510**

Înainte veneam aici să citesc și găseam cărți minunate. Acum plec în căutare de cărți pe tot globul și mă întorc cu ele aici. Vor găsi acum alți cititori cărțile mele preferate adunate în Globus. Călătoria continuă!

LuciaT

Aproape de inima vijelioasă a lumii este povestea unei vieți trăite cu o intensitate și o luciditate extreme. Joana, o tânără de familie bună, se străduiește să împace lumea strălucitoare din mintea ei cu realitatea exterioară, pe care o studiază cu inteligența stranie a unei vipere, cum o consideră o mătușă în copilărie, înainte de a trimite fetița orfană la un internat, ca să scape de ea. Viperă o va numi mai târziu și sotul ei, șocat de miracolele care țâșnesc în cascade din vorbele Joanei.

Clarice Lispector, despre care se spune adesea că arăta ca Marlene Dietrich și scria ca Virginia Woolf sau că e varianta feminină a lui Kafka, supranumită elogios „marea vrăjitoare a literaturii braziliene", a debutat la douăzeci si trei de ani cu acest roman care a consacrat-o instantaneu drept o mare scriitoare.

*

„Unul dintre geniile ascunse ale literaturii din secolul XX, la același nivel ca Flann O'Brien, Borges și Pessoa. Poveștile și procedeele ei imaginative sunt extrem de originale și desăvârsite, obsedante și tulburătoare."

COLM TÓIBÍN

UNIVERS

9 786068 631325

Această carte a fost publicată cu sprijinul Ministerului Culturii din Brazilia / Fundação Biblioteca Nacional

Obra publicada com o apoio do Ministério da Cultura do Brasil/ Fundação Biblioteca Nacional

MINISTÉRIO DA CULTURA
Fundação BIBLIOTECA NACIONAL

Clarice Lispector (1920 – 1977) s-a născut într-o familie de evrei în Ucraina. Familia a emigrat în Brazilia pe când ea avea mai puţin de un an. A studiat Dreptul în Rio de Janeiro. A publicat peste douăzeci de cărţi: romane, proză scurtă, literatură pentru copii, eseuri şi culegeri de articole de presă. A fost căsătorită cu un diplomat şi l-a însoţit ani de zile în misiunile sale în Europa. La douăzeci şi trei de ani, publicarea primului ei roman, *Aproape de inima vijelioasă a lumii*, i-a adus celebritatea peste noapte. Printre cele mai cunoscute titluri ale ei, se numără romanele *Patimile după G.H.* (*A Paixão segundo G.H.*, 1964), *Água Viva* (1973), *Ora stelei* (*A hora da Estrela*, 1974), *Un suflu de viaţă* (*Um Sopro de Vida*, 1978). Este adesea numită „marea vrăjitoare a literaturii braziliene".

„Astăzi, în Brazilia, chipul de pisică egipteană al lui Lispector apare pe timbrele poştale şi pe reclamele pentru apartamente de lux, iar cărţile ei se vând la metrou. Acum redescoperită, este promovată drept un Kafka feminin, drept cea mai importantă scriitoare în limba portugheză din secolul al XX-lea, drept femeia care arăta ca Marlene Dietrich şi scria ca Virginia Woolf etc. Penguin Classics s-a molipsit de virusul Lispector şi a publicat cinci dintre romanele ei – cu fraze entuziaste de prezentare din partea unor scriitori ca Jonathan Franzen, Colm Tóibín şi Orhan Pamuk."

The Telegraph

CLARICE LISPECTOR

Aproape de inima vijelioasă a lumii

Traducere din limba portugheză
de
DAN MUNTEANU COLÁN

UNIVERS

Redactor Diana Crupenschi
Corector Alina Hlinski
Tehnoredactor Constantin Niţă
Coperta credit foto © Ingram Image

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
LISPECTOR, CLARICE
Aproape de inima vijelioasă a lumii / Clarice Lispector; trad. din portugheză de Dan Munteanu Colan.
- Bucureşti : Univers Publishing House, 2014
ISBN 978-606-8631-32-5

I. Munteanu Colan, Dan (trad.)

821.134.3-31=135.1

CLARICE LISPECTOR
PERTO DO CORAÇÃO SELVAGEM

© Clarice Lispector 1944, and heirs of Clarice Lispector
© Editura Univers, 2014, pentru prezenta traducere

EDITURA UNIVERS
www.edituraunivers.ro

ISBN 978-606-8631-32-5

Era singur. Era uitat de toți, fericit,
și aproape de inima vijelioasă a lumii.

JAMES JOYCE[1]

1. *Portret al artistului în tinerețe*, traducere de Frida Papadache, București, Editura Rao, 1995, p. 194.

Partea întâi

TATĂL...

Maşina lui tata făcea ţac-ţac... ţac-ţac-ţac... Ceasul a sunat stins tic-tac. Tăcerea se târa zzzzz. Şifonierul spunea ce? Haine-haine. Nu, nu. Între ceas, maşină şi tăcere era o ureche ce asculta, o ureche mare, de culoare roz, moartă. Cele trei sunete erau legate între ele prin lumina zilei şi prin foşnetul frunzelor copacilor ce se atingeau unele de altele radiante.

Cu capul sprijinit de geamul lucios şi rece, privea spre curtea vecinului, spre marea lume a găinilor care-nu-ştiau-că-vor-muri. Şi putea să simtă, de parcă ar fi fost foarte aproape de nasul ei, pământul cald, negru, atât de mirositor şi uscat, unde ştia foarte bine, ştia foarte bine că vreo râmă se scutura de lene înainte de a fi mâncată de găina pe care o vor mânca oamenii.

A fost un moment lung, oprit în loc, fără nimic înăuntru. A făcut ochii mari, a aşteptat. Nu s-a întâmplat nimic. Alb. Dar dintr-o dată, cu o înfiorare, cineva a răsucit cheiţa zilei şi totul a început să funcţioneze din nou, ţăcănitul maşinii, ţigara de foi a tatei scoţând fum, tăcerea, frunzele, puii jumuliţi, lumina, lucrurile renăscând cu mare grabă ca apa dintr-un ceainic pe punctul de a fierbe. Lipsea doar ticăitul ceasului, ce înfrumuseţa totul. A închis ochii, s-a prefăcut că îl ascultă şi în sunetul acelei muzici inexistente şi ritmate s-a ridicat pe vârful picioarelor. A făcut trei paşi de dans foarte uşori, plutitori.

Atunci, s-a uitat brusc la toate cu scârbă, ca şi cum ar fi mâncat prea mult din ghiveciul acela. „Uf!, uf!, uf!...", a gemut încetişor obosită şi apoi s-a întrebat: Ce-o să se întâmple acum, acum, acum? Şi, ca întotdeauna, în picătura de timp următoare nu se întâmpla nimic şi ea continua să aştepte ce se va întâmpla, înţelegi? A alungat gândul făcând o mişcare cu piciorul desculţ pe duşumeaua de scânduri prăfuită. Şi-a târşit piciorul uitându-se pe furiş la tatăl ei, aşteptând privirea lui impacientată şi nervoasă. Dar, cu toate acestea, nu s-a petrecut nimic. Nimic. E greu să aspiri persoanele ca un aspirator de praf.

– Tată, am inventat o poezie.

– Cum se numeşte?

– Soarele şi eu – şi, fără să mai aştepte, a recitat: „Găinile din ogradă au mâncat deja două râme, dar eu nu le-am văzut".

– Ah, aşa? Şi ce legătură aveţi tu şi soarele cu poezia asta?

L-a privit o clipă. El nu înţelesese...

– Soarele se află deasupra râmelor, tată, şi eu am compus poezia şi n-am văzut râmele... Pauză. Pot să fac alta chiar acum: „Oh, soare, vino să te joci cu mine". Şi alta mai lungă:

Am văzut un norişor
dar sărmanul viermişor
nu cred eu că l-a văzut.

– Sunt foarte frumoase, draga mea, foarte frumoase. Cum reuşeşti să faci poezii aşa de frumoase?

– Nu e greu deloc, trebuie doar să le spui.

Când îmbrăca păpuşa sau o dezbrăca, şi-o imagina ducându-se la o petrecere unde era cea mai frumoasă dintre toate fetiţele. O maşină albastră o călca pe Arlette, o omora. Apoi venea zâna şi fiica ei învia. Fata ei, zâna şi maşina albastră erau toate Joana, altfel ar fi fost o plictiseală. Întotdeauna făcea în aşa fel încât ea să aibă rolul principal când

evenimentele puneau în lumină un personaj sau altul. Își juca rolul cu seriozitate, tăcută, cu mâinile nemișcate pe lângă corp. Nu era nevoie să se apropie de Arlette ca să se joace cu ea. Stăpânea lucrurile chiar de la distanță.

A început să se joace cu cutiile de carton. Se uita la ele o clipă și fiecare cutie era un elev. Joana era profesoara. Unul dintre ei era bun și celalalt era rău. Da, da, și altceva? Și-acum ce urmează? Niciodată nu se întâmpla nimic dacă ea... în sfârșit.

O dată inventase un omuleț de mărimea degetului arătător, cu pantaloni strâmți și papion. Îl purta în ghiozdanul cu care se ducea la școală. Omulețul era o perlă, o perlă de ac de cravată, avea o voce groasă și spunea dinăuntrul ghiozdanului: „Maiestatea Voastră, Joana doamnă, mă puteți asculta un minut, puteți să vă întrerupeți ocupațiile voastre continue doar pentru un minut?". Și imediat adăuga: „Sunt slujitorul vostru, prințesă. Porunciți și eu vă îndeplinesc porunca".

– Tată, ce să mai fac?

– Du-te să-ți faci lecțiile.

– Mi le-am făcut.

– Du-te să te joci.

– M-am jucat.

– Atunci taci și nu mă sâcâi.

A făcut o piruetă și s-a oprit, privind fără interes pereții și tavanul care o înconjurau și se coșcoveau. A pășit pe vârfuri călcând pe scândurile întunecate. A închis ochii și a început să meargă cu mâinile întinse până a dat peste o mobilă. Între ea și obiecte era mereu câte un lucru, dar când prindea acel lucru cu mâna, ca și cum ar fi fost o muscă, și apoi se uita la el – cu multă grijă ca să nu-i scape – nu vedea decât propria ei mână, roz și decepționată. Știu, știu, este aerul, aerul! Dar asta nu folosea la nimic, nu explica nimic. Acesta era unul din secretele ei. Niciodată nu și-ar permite să spună cuiva, nici măcar tatălui ei, că nu reușește nicicând să prindă „lucrul

acela". Ce o interesa cu adevărat cel mai mult nu putea să povestească. Nu spunea decât prostii când vorbea cu lumea. Când îi spunea, de exemplu, unele secrete lui Rute, şi pe urmă rămânea supărată pe ea. Cel mai bine era să tacă. Altceva: dacă o durea ceva şi cât timp o durea se uita la limbile ceasului, vedea că minutele pe care le bătea ceasul treceau, dar durerea continua să doară. Iar dacă nu, chiar când nu o durea nimic, dacă se aşeza în faţa ceasului şi se uita la el, ceea ce nu simţea era mai mult decât minutele bătute de ceas. Dar când simţea o bucurie sau o supărare, alerga la ceas şi privea cum trec secundele în zadar.

S-a dus la fereastră, a desenat o cruce pe pervaz şi a scuipat afară în linie dreaptă. Dacă ar mai scuipa o dată – acum putea s-o facă numai la noapte – dezastrul nu s-ar produce şi Dumnezeu ar continua să fie prietenul ei, un prieten aşa de bun încât... încât ce?

– Tată, ce pot să mai fac?

– Ţi-am mai spus, du-te să te joci şi lasă-mă în pace!

– Dar m-am jucat. Jur...

Tata a început să râdă.

– Joaca nu se termină niciodată...

– Ba se termină.

– Atunci inventează alt joc.

– Nu vreau să mă joc şi nici să învăţ.

– Atunci ce vrei să faci?

Joana a rămas pe gânduri:

– Nimic din ce ştiu...

– Vrei să zbori? a întrebat-o tata distrat.

– Nu, a răspuns Joana. Pauză. Ce pot să fac?

Tata i-a răspuns de data asta:

– Ia-te de fund şi sari în sus!

Fetiţa se îndepărtează şi începe să-şi împletească o coadă din părul ei lins. Niciodată niciodată, da da, cântă încetişor. A învăţat să-şi facă singură cozi de curând. Se duce la măsuţa

cu cărți, se joacă de la distanță cu ele. Menajera, soțul și copiii, verdele e bărbatul, albul este femeia, roșul poate fi și fetiță și băiat. „Niciodată" e bărbat sau femeie? De ce „niciodată" nu e băiat, nici fetiță? Și „da"? Erau multe lucruri complet imposibile. Putea sta să se gândească la toate astea după-amieze întregi. De pildă, cine a spus pentru prima oară niciodată?

Tata își termină lucrul, se apropie de ea și o vede plângând pe scaun.

– Ce s-a întâmplat, fetița mea?

O ia în brațe și îi privește calm feței șoara fierbinte și tristă.

– Ce-i cu tine?

– N-am nimic de făcut.

Niciodată niciodată, da da. Totul era ca zgomotul tramvaiului înainte de a adormi, până până simți că ți-e frică un pic și adormi. Gura mașinii de scris s-a închis ca gura unei babe, dar simte că acel ceva îi apasă inima ca zgomotul tramvaiului, numai că acum ea n-o să adoarmă. Era îmbrățișarea tatălui. Tatăl se gândește o clipă. Dar nimeni nu poate face nimic pentru ceilalți, nu-i poate ajuta. E așa de liberă în tot ce face puștoaica, așa de subțirică și precoce... Respiră repede, dă din cap. E un oușor, asta e, un oușor viu. Cum o să fie Joana când o să crească mare?

ZIUA JOANEI

Sunt sigură că sunt rea, se gândea Joana.

Ce altceva poate fi acea senzaţie de forţă stăpânită, gata să explodeze violent, acea sete de a o folosi cu ochii închişi, pe deplin, cu siguranţa nesăbuită a fiarelor sălbatice? Oare nu doar în mijlocul răului poate respira cineva fără teamă, acceptând aerul şi plămânii? Nici plăcerea nu mi-ar oferi atâta plăcere ca răul, se gândea surprinsă. Simţea înăuntrul ei un animal perfect, plin de neastâmpăr, de egoism şi de vitalitate.

Şi-a adus aminte de soţul ei care probabil nu o cunoştea sub acest aspect. A încercat să-şi amintească de figura lui Otávio. De îndată ce pleca el de-acasă, Joana se transforma, se închidea în ea însăşi, ca şi cum ar fi fost doar întreruptă de el, continua să trăiască la hotarul copilăriei sale, îl uita şi se mişca prin camere absolut singură. În acel cartier liniştit, cu case izolate, nu se auzeau zgomote. Şi, liberă, nici măcar ea însăşi nu ştia la ce se gândea.

Da, înăuntrul ei se simţea un animal perfect. Îi repugna ideea de a lăsa în libertate acel animal într-o bună zi. Poate de teama lipsei de estetică. Sau de teama vreunei dezvăluiri... Nu, nu – îşi repeta ei însăşi –, nu trebuie să-ţi fie teamă să creezi. În fond, era posibil ca acel animal să-i repugne pentru că mai exista încă în ea dorinţa de a face plăcere şi de a fi iubită de cineva puternic ca mătuşa moartă. Pentru ca după aceea, totuşi, s-o calce în picioare, s-o repudieze fără menaja-

mente. Pentru că, de fapt, cea mai bună vorbă, ba chiar cea dintâi, era: Bunătatea mă face să vărs. Bunătatea era călduță și lipsită de consistență, mirosea a carne crudă ținută prea mult timp. Fără să ajungă, cu toate acestea, să putrezească de tot. Din când în când o scoteau să se aerisească, îi puneau un strop de condimente, cât să ajungă să se conserve ca o bucată de carne călduță și nemișcată.

Într-o zi, înainte de a se mărita, când încă mai trăia mătușa ei, văzuse pe cineva mâncând lacom. Văzuse ochii ieșiți din orbite, strălucitori și stupizi, străduindu-se să nu piardă nici cel mai mic gust al mâncării. Și mâinile, mâinile. Una dintre ele ținea furculița înfiptă într-o bucată de carne în sânge – nu tăcută și nemișcată, ci extrem de vie, ironică, imorală – în vreme ce cealaltă se crispa pe fața de masă, zgâriind-o nervos, poftind iar să mănânce altă îmbucătură. Sub masă picioarele băteau ritmul unei muzici care nu se auzea, muzica diavolului, a violenței pure și necontrolate. Ferocitatea, bogăția culorii sale... Rumenă pe buze și la baza nasului, palidă și albăstrie sub ochii mici. Joana se înfiorase îngrozită în fața bietei ei cafele. Dar după aceea n-a știut dacă din cauza silei sau a fascinației și a voluptății. În mod sigur din cauza ambelor. Știa că bărbatul are o forță deosebită. Nu se simțea în stare să mănânce ca el, era sobră din fire, dar demonstrația aceea o tulbura. Așa cum se emoționa când citea teribilele povești ale dramelor în care răutatea era rece și intensă ca o baie de gheață. Era ca și cum ar fi văzut pe cineva bând apă și dintr-o dată ar fi descoperit că îi e sete, o sete veche și profundă. Poate era doar lipsa de viață; trăia mai puțin decât putea și își imagina că setea ei cere inundații. Sau poate doar câteva înghițituri... E o lecție, e o lecție, ar spune mătușa; niciodată nu trebuie să o iei înainte, niciodată nu trebuie să furi înainte de a ști dacă ce vrei să furi e păstrat undeva într-un loc în mod cinstit pentru tine. Sau nu? Furtul face ca toate lucrurile să fie mai valoroase. Gustul răului, să mesteci roșu, să înghiți foc înecăcios.

Nu trebuie să mă învinovățesc singură. Trebuie să caut baza egoismului; tot ce nu sunt eu nu mă poate interesa, e imposibil să fii ceva ce nu ești; cu toate acestea, eu mă depășesc pe mine însămi chiar și fără să delirez, sunt mai mult decât obișnuiesc să fiu în mod normal; am un corp și tot ce fac e continuarea începutului meu; dacă civilizația maya nu mă interesează, asta este pentru că nu am în mine nimic care poate avea vreo legătură cu basoreliefurile lor; accept tot ce provine din mine pentru că nu cunosc cauzele și e posibil să calc fără să știu pe ceea ce este vital; și aceasta este umilința mea cea mai mare, tălmăcea ea.

Partea cea mai proastă este că poate șterge cu buretele tot ce gândește. O dată concepute, gândurile ei deveneau statui într-o grădină prin care trecea, privea și își vedea mai departe de drum.

Era veselă în ziua aceea și drăguță. Dar avea și puțină febră. De ce acest romantism puțin febril? Adevărul este că am temperatură, ochi strălucitori, forța și slăbiciunea asta, bătăile inimii neregulate. Când vântul ușor, vântul de vară îi atingea corpul, se înfiora de frig și de căldură. Atunci gândea năvalnic, fără să poată pune frâu imaginației. Asta e pentru că sunt foarte tânără încă și întotdeauna când mă atinge cineva sau nu mă atinge, simt – se gândea ea. Acum, de pildă, mă gândesc la păraie blonde. Mai exact, că nu există păraie blonde, înțelegi? Așa scapi. Da, dar cele aurite de soare sunt blonde într-un fel... Adică, în realitate, nu mi-am imaginat asta. Întotdeauna același defect, nici răul, nici imaginația. La început, în centrul final, senzația simplă și fără adjective, la fel de oarbă ca o piatră care se rostogolește. În imaginație, fiindcă numai ea are forța răului, doar viziunea amplificată și transformată; sub ea adevărul impasibil. Minți și cazi în adevăr. Chiar în libertate, când alegea nepăsătoare noi drumuri, le recunoștea după. A fi liber înseamnă a continua, iată din nou drumul trasat. Ea vedea numai ce poseda în interiorul ei. Pierdută, deci, plăcerea de a-și imagina. Și ziua în care am

plâns? – exista şi atunci o anumită dorinţă de a minţi – învăţam la matematică şi dintr-o dată am simţit imposibilitatea cumplită şi rece a miracolului. Mă uit pe fereastra asta şi unicul adevăr, adevărul pe care nu i l-aş putea spune acelui bărbat, dacă l-aş aborda, fără ca el să fugă de mine, unicul adevăr este că sunt vie. Sincer, vie. Cine sunt? Asta e cam mult. Îmi amintesc de un studiu cromatic de Bach şi pierd capacitatea de a înţelege. E rece şi pur ca gheaţa, dar se poate dormi pe el. Îmi pierd conştiinţa, dar nu contează, aflu cea mai mare seninătate în halucinaţie. E curios că nu ştiu să spun cine sunt. Adică, ştiu foarte bine, dar nu pot să spun. Mai ales mi-e frică să spun, pentru că în momentul când încerc să vorbesc, nu numai că nu exprim ce simt, dar ce simt se transformă lent în ce spun. Sau, în orice caz, ce mă face să acţionez nu este ce simt, ci ce spun. Simt cine sunt şi această impresie este înmagazinată în partea superioară a creierului, în buze – în limbă mai ales – pe suprafaţa braţelor, dar pătrunde şi în adânc, foarte adânc în corpul meu, dar unde, unde exact, nu ştiu să spun. Gustul e cenuşiu, un pic roşu, în părţile vechi un pic albastru, şi ca gelatina, se mişcă lent. Uneori devine ascuţit şi mă răneşte, se izbeşte de mine. Foarte bine, acum mă gândesc la cerul albastru, de pildă. Dar de unde provine această certitudine că trăiesc? Nu, nu merg pe drumul bun. Nimeni nu-şi pune întrebarea asta şi eu... Dar e de-ajuns să taci ca s-o zăreşti, sub toate realităţile, pe cea unică ireductibilă, cea a existenţei. Şi dincolo de toate îndoielile – studiul cromatic – ştiu că totul este perfect, fiindcă a urmat din gamă în gamă drumul fatal în relaţie cu sine însuşi. Nimic nu scapă perfecţiunii lucrurilor, asta e istoria tuturor lucrurilor. Dar asta nu explică de ce mă tulbur când Otávio tuşeşte şi îşi pune mâna pe piept, aşa. Sau când fumează şi scrumul îi pătează mustaţa fără ca el să-şi dea seama. Atunci mă încearcă mila. Mila este forma mea de a iubi. De a urî şi de a comunica. Este ce îmi dă putere să lupt cu lumea, aşa cum unii trăiesc numai ca să dorească şi alţii ca să se teamă. Milă pentru lucrurile care se

petrec fără ca eu să ştiu. Dar sunt obosită, în ciuda veseliei mele de azi, veselie care nu se ştie de unde vine, ca aceea a unei dimineţi de vară. Acum sunt teribil de obosită! Hai să plângem împreună, încetişor. Pentru că am suferit şi am continuat să suferim cu atâta blândeţe. Durerea obosită într-o lacrimă, simplificată. Dar acum e o dorinţă de poezie, mărturisesc, Dumnezeule. Să dormim ţinându-ne de mână. Lumea se învârteşte şi undeva există lucruri pe care nu le cunosc. Să dormim pe Dumnezeu şi pe mister, navă liniştită şi fragilă plutind pe mare, iată visul.

De ce era ea aşa de fierbinte şi uşoară ca aerul care iese din cuptor când îl deschizi?

Ziua fusese la fel ca celelalte, şi poate din cauza asta se produsese acumularea de viaţă. Se trezise plină de lumina zilei, invadată. Chiar şi în pat se gândea la nisip, la mare, să bea apă de mare în casa mătuşii moarte, să simtă, mai ales să simtă. A mai stat câteva secunde în pat şi, cum nu s-a petrecut nimic, a trăit o zi obişnuită. Încă nu se eliberase de dorinţa-puterea-miracol de când era mică. Formula se punea în practică de multe ori; să simtă ceva fără ca acel ceva să fie al ei. E nevoie doar ca totul să ajute, să o facă uşoară şi pură, cu stomacul gol, ca să primească imaginaţia. Greu ca zborul, şi, fără să se sprijine pe picioare, să primească în braţe ceva extraordinar de preţios, un copil, de pildă. Uneori, într-un anumit moment al jocului, dispărea senzaţia că minte – şi îi era teamă că nu e prezentă în toate gândurile ei. A dorit marea şi a simţit cearşafurile de pe pat. Ziua şi-a continuat drumul şi a lăsat-o în urmă, singură.

Rămăsese tăcută, întinsă încă în pat, aproape golită de gânduri, cum i se întâmpla deseori. Privea distrată casa, inundată de soare la ora aceea, şi geamurile trufaşe şi strălucitoare de parcă ele ar fi fost lumina. Otávio plecase. Nu era nimeni în casă. Şi nu era nimeni în interiorul ei, aşa că putea să-şi separe şi mai mult gândurile de realitate, dacă ar fi vrut. Dacă eu aş fi pe meleagul acela, acolo unde sunt stelele, aş

avea doar senzaţia propriei mele fiinţe. Nu era noapte, nu erau stele, imposibil să se vadă la o asemenea distanţă. Amuzată, şi-a amintit atunci de cineva – dinţi mari şi rari, ochi fără gene – spunând foarte sigur de originalitatea lui, dar sincer: Cumplit de nocturnă este viaţa mea. După ce a spus asta, acel cineva a rămas nemişcat, liniştit ca un bou noaptea; din când în când dădea din cap cu o mişcare lipsită de logică şi fără scop, ca apoi să se concentreze iarăşi în stupiditatea lui. Toată lumea era uimită. Ah, da, omul acela venea din copilăria ei şi împreună cu amintirea lui venea un buchet de violete mari tremurând de prospeţime... În acest moment, mai trează acum, dacă ar vrea, abandonându-se încă puţin, Joana ar putea să-şi retrăiască toată copilăria... Scurta perioadă din viaţă petrecută cu tatăl ei, mutarea în casa mătuşii, profesorul care o învăţa să trăiască, pubertatea crescând misterioasă, internatul... căsătoria cu Otávio... Dar toate astea erau mult mai scurte, o simplă privire fugară ar epuiza toate acele întâmplări.

Avea un pic de febră, da. Dacă păcatul exista, ea păcătuise. Toată viaţa ei fusese o greşeală, era banală. Unde era femeia cu vocea ciudată? Unde erau femeile doar femele? Şi continuarea a ceea ce începuse ea când era mică? Avea un pic de febră. Rezultatul acelor zile când hoinărea de colo-colo urând şi iubind de mii de ori aceleaşi lucruri. Rezultatul acelor nopţi, trăite, negre şi tăcute, în vreme ce micile stele străluceau sus pe boltă. Tânăra întinsă pe pat, ochi atent în semiîntuneric. Patul alburiu înotând în întuneric. Oboseala târându-se în corpul ei, luciditatea fugind de caracatiţă. Vise sfâşiate, începuturi de năluciri. Otávio locuind în cealaltă cameră. Şi brusc toată oboseala aşteptării concentrându-se într-o mişcare nervoasă şi rapidă a corpului, strigătul mut. Frig după aceea, şi somn.

...MAMA...

Într-o zi prietenul tatei a venit de departe şi ea l-a îmbrăţişat. La ora cinei, Joana a văzut stupefiată şi întristată o găină goală şi galbenă pe masă. Tatăl ei şi bărbatul acela beau vin şi bărbatul spunea din când în când:

– Nu-mi vine să cred că ai o fiică...

Tata s-a întors râzând spre Joana şi a spus:

– Am cumpărat-o la colţ...

Tata era vesel, dar avea o privire serioasă în timp ce făcea cocoloaşe din miez de pâine. Uneori bea o înghiţitură lungă de vin. Bărbatul s-a întors spre Joana şi a spus:

– Ştii că porcuşorul face guiţ-guiţ-guiţ?

Şi tata a răspuns:

– Ai mult talent la imitaţii din astea, Alfredo...

Numele bărbatului era Alfredo.

– Nu vezi, a continuat tata, că fata nu mai e la vârsta când se joacă de-a cum face porcul...

Toţi au râs, şi Joana. Tata i-a pus altă aripă de găină şi fetiţa o mânca fără pâine.

– Ce senzaţie ai când eşti tatăl unei fetiţe? a spus bărbatul, mestecând.

Tata s-a şters la gură cu şervetul, şi-a înclinat capul într-o parte şi a spus zâmbind:

– Uneori, senzaţia că ţin în mână un ou fierbinte. Alteori, nici una; pierdere totală a memoriei... Din când în când simt că am un copil, al meu, cu adevărat al meu.

– Copiliță, copiliță, liță, miță, copiliţa mea... cânta bărbatul uitându-se la Joana. Ce-o să faci când o să creşti şi-o să fii o femeie în toată firea?

– N-are nici cea mai mică idee, dragă prietene, a spus tatăl, dar dacă nu se supără, o să-ţi povestesc eu ce proiecte are. Îmi spune că atunci când o să crească vrea să fie erou...

Bărbatul a râs, a râs, a râs. Dintr-o dată a încetat şi a apucat-o pe Joana de bărbie; cât timp o ţinea de bărbie, ea nu putea mesteca:

– N-o să începi să plângi fiindcă ţi-am aflat secretul, nu-i aşa, micuţo?

Apoi au vorbit despre lucruri care se întâmplaseră înainte de a se fi născut ea. Uneori nici măcar nu vorbeau despre genul de lucruri care se petrec, numai vorbe – dar tot dinainte de a se naşte ea. Joana ar fi preferat de o mie de ori să plouă, e mult mai uşor să dormi fără să-ţi fie frică de întuneric. Cei doi bărbaţi şi-au luat pălăriile ca să iasă; atunci ea s-a ridicat şi l-a tras de haină pe taică-su:

– Mai stai...

Cei doi bărbaţi s-au privit şi o clipă fetiţa n-a ştiut dacă aveau să rămână sau să plece. Dar când tata şi prietenul lui au devenit un pic serioşi şi apoi au început să râdă, a ştiut că aveau să rămână. Cel puţin până când o să-i fie destul de somn ca să se culce fără să audă ploaia, fără să audă lumea, gândindu-se la restul casei, o casă neagră, goală şi tăcută. S-au aşezat şi şi-au aprins ţigările. Lumina a început s-o facă să clipească din ochi, şi a doua zi, dacă o să-şi aducă aminte, avea să se ducă să se uite în curtea vecinului ca să vadă găinile, fiindcă azi mâncase carne de găină friptă.

– Nu puteam s-o uit, spunea tata. Nu pot spune că trăiam cu gândul la ea. Din când în când îmi trecea prin minte un gând, ca o amintire la care trebuia să mă gândesc mai târziu. Apoi revenea, dar nu mai reuşeam să mă gândesc serios. Era doar o uşoară idee, fără durere, un ah! neschiţat, o

clipă de vagă meditaţie şi apoi o uitare. O chema... – s-a uitat la Joana – o chema Elsa. Ţin minte chiar că i-am spus: Elsa e un nume ca un sac gol. Era subţire, zveltă – mă înţelegi, nu? – plină de forţă. Atât de rapidă şi de dură în concluziile ei, atât de independentă şi nesuferită, că prima dată când am stat de vorbă am făcut-o brută! Închipuie-ţi... Ea a râs, apoi a devenit serioasă. În vremea aceea îmi imaginam ce făcea ea noaptea. Pentru că părea imposibil să doarmă. Nu, nu se lăsa niciodată. Şi culoarea aceea de floare ofilită – din fericire, fata n-a moştenit-o – culoarea aceea nu se potrivea prea bine cu o cămaşă de noapte... Probabil că îşi petrecea noaptea rugându-se, privind cerul negru sau veghind pe cineva. Am o memorie slabă; nu mai ţin minte de ce am făcut-o brută. Dar nu atât de slabă ca să uit asta. O mai vedeam mergând pe o plajă, cu paşi fermi, cu chipul ermetic şi pierdut în depărtări. Cel mai curios lucru, Alfredo, este că nu putea să fi existat nici o plajă. Dar imaginea era persistentă şi rezista la orice explicaţii.

Bărbatul fuma, aproape întins pe scaun. Joana râcâia cu unghia pielea roşie a vechii sofale.

– O dată, m-am trezit dimineaţa cu temperatură. Încă mi se mai pare că îmi simt limba în gură, fierbinte, uscată, aspră ca o cârpă. Ştii că mă îngrozeşte suferinţa, prefer să-mi vând sufletul. Şi m-am gândit la ea. De necrezut. Împlinise deja treizeci şi doi de ani, dacă nu mă înşel. O cunoscusem când avea douăzeci, în fugă. Într-un moment de stres, cu atâţia prieteni – inclusiv tu, care nu ştiam pe unde umblai –, în acel moment m-am gândit la ea. Era diavolul...

Prietenul a râs:

– Da, e diavolul...

– Nici nu poţi să-ţi închipui măcar; niciodată n-am văzut pe cineva care să urască aşa de mult oamenii, cu furie sinceră şi cu dispreţ. Şi în acelaşi timp era aşa de bună... dură şi bună. Sau poate greşesc? Mie nu-mi plăcea acel gen de

bunătate. Dar m-am obişnuit. Ea nu avea nevoie de mine. Nici eu de ea, ca să spunem adevărul. Dar trăiam împreună. Ceea ce aş vrea să ştiu şi acum, aş da orice să aflu asta, este ce gândea ea. Tu, care mă cunoşti, m-ai vedea ca pe tipul cel mai netot în comparaţie cu ea. Aşa că imaginează-ţi ce impresie a făcut sărmanei mele familii puţin numeroase; parcă i-aş fi adus familiei la pieptul ei roz şi voluptuos, ţii minte, Alfredo? – amândoi au început să râdă – parcă le-aş fi adus microbul variolei, o eretică sau mai ştiu eu ce... Deşi adevărul e că prefer ca aşa ceva să nu se mai întâmple. Nici mie, să mă ferească Dumnezeu... Din fericire, am impresia că Joana îşi va urma propriul drum...

– Şi pe urmă? a spus bărbatul aproape imediat.

– Pe urmă... nimic. A murit de îndată ce a putut.

Apoi, bărbatul a adăugat:

– Uită-te la fetiţa ta, e aproape adormită... Fă o faptă bună şi du-o în pat.

Dar fetiţa nu dormea. Cu ochii pe jumătate închişi şi lăsând să-i cadă capul într-o parte, avea senzaţia că plouă, totul se amesteca lent în memoria ei. Aşa, când o să se culce şi o să-şi tragă cearşaful pe ea, o să fie mai obişnuită cu somnul şi n-o să mai simtă că o apasă întunericul pe piept. Mai ales azi, când o înfricoşa Elsa. Dar nu se poate să-ţi fie teamă de mama ta. Mama este ca un tată. În timp ce tatăl său o ducea în braţe pe culoar spre camera ei, şi-a sprijinit capul de el şi a simţit mirosul puternic emanat de braţele lui. Spunea fără să vorbească: Nu, nu, nu... Ca să se mai însufleţească, s-a gândit: Mâine dimineaţă, foarte devreme, o să mă duc să văd găinile vii.

Soarele tremura în amurg, acolo afară, pe ramurile verzi ale copacilor. Porumbeii se găinăţau pe pământul răscolit. Din când în când ajungea până în clasă vântul şi tăcerea din

Biblioteca Judeţeană

curte. Atunci totul părea mai uşor, glasul profesoarei fâlfâia ca un steag alb.

Şi de-atunci înainte el şi toată familia au trăit fericiţi. Pauză. Copacii unduiau în curte, era o zi de vară. Faceţi un rezumat al acestei poveşti pentru data viitoare.

Cufundate încă în poveste, fetiţele se foiau încet, cu ochi vioi şi zâmbetul pe buze.

– Ce obţii când eşti fericit?

Vocea ei era o săgeată clară şi fină. Profesoara s-a uitat la Joana.

– Repetă întrebarea...

Tăcere. Profesoara a zâmbit în timp ce punea în ordine cărţile.

– Pune întrebarea din nou, Joana, nu te-am auzit.

– Voiam să ştiu ce se întâmplă după ce eşti fericit. Ce se petrece după aceea? a repetat fetiţa cu încăpăţânare.

Profesoara avea o expresie surprinsă.

– Ce idee! Nu înţeleg ce vrei să spui, ce mai idee! Pune întrebarea cu alte cuvinte, să vedem...

– Cineva e fericit ca să obţină ceva?

Profesoara s-a îmbujorat – niciodată nu se ştia de ce se îmbujorează. A văzut că toată clasa aşteaptă răspunsul ei şi i-a trimis pe copii în recreaţie.

Portarul a venit să-i spună fetiţei să se ducă la biroul profesoarei. Profesoara era înăuntru.

– Stai jos... Te-ai jucat?

– Puţin...

– Ce vrei să faci când o să fii mare?

– Nu ştiu.

– Bine. Uite, am şi eu o idee, a spus ea şi s-a îmbujorat. Ia o foaie de hârtie şi scrie întrebarea pe care mi-ai pus-o azi şi păstreaz-o mult timp. Când o să fii mare, citeşte-o din nou. Cine ştie? Poate că într-o zi o să poţi să-ţi răspunzi într-un fel sau altul tu însăţi... Aerul ei serios a dispărut, s-a înroşit.

Atunci o să-ţi spui că poate asta nu are importanţă şi cel puţin o să te distrezi cu...

– Nu.

– Nu, ce? a întrebat profesoara surprinsă.

– Nu-mi place să mă distrez, a spus Joana cu mândrie.

Profesoara s-a îmbujorat din nou.

– Bine, du-te să te joci.

Când Joana ajunsese deja la uşă din două salturi, profesoara a chemat-o iar; de data asta se înroşise până la gât, stătea cu ochii plecaţi şi răsfoia hârtiile pe care le avea pe masă.

– Nu ţi s-a părut ciudat..., amuzant, mai bine zis, că ţi-am spus să scrii întrebarea şi s-o păstrezi?

– Nu, a răspuns Joana.

Şi s-a întors în curte.

PLIMBAREA JOANEI

– Eu mă distrez foarte bine, i-a spus Joana lui Otávio.

Aşa cum spaţiul mărginit de patru pereţi are o valoare specifică, datorată nu atât faptului că este spaţiu, ci că este mărginit de pereţi. Otávio o transforma în ceva ce nu era ea, ci el însuşi, şi Joana accepta din compasiune pentru amândoi, pentru că amândoi erau incapabili să se elibereze prin iubire, pentru că accepta învinsă propria-i frică de a suferi, incapacitatea ei de a acţiona dincolo de graniţa răzvrătirii. Şi apoi, cum să te ataşezi de un bărbat dacă nu-i permiţi să te facă prizoniera lui? Cum să-l împiedici să ridice cei patru pereţi ai lui în jurul corpului şi sufletului tău? Exista vreun mijloc de a stăpâni lucrurile fără ca lucrurile să o posede?

După-amiaza era goală şi limpede, fără început şi fără sfârşit. Păsări uşoare şi negre zburau cu precizie în aerul pur, zburau fără ca oamenii să le însoţească nici măcar cu privirea. În depărtare era muntele mare şi singuratic. Erau două feluri de a-l privi: în primul rând, imaginându-ţi că este departe şi că e mare; în al doilea rând, crezând că e mic şi e aproape. Dar oricum, era un munte stupid, cenuşiu şi tare. Cât de mult ura natura uneori! Fără să ştie de ce, i s-a părut că acest ultim gând, în care inclusese muntele, conducea la o concluzie; a bătut cu palma în masă cu putere: ia te

uită! Acel cenuşiu şi verde întins în interiorul Joanei ca un corp lenevos, slab şi aspru, vârât foarte adânc în ea, complet uscat, ca un zâmbet fără salivă, ca nişte ochi fără somn şi enervaţi, totul se confirma în faţa muntelui impasibil. Ce nu reuşea să atingă cu mâna devenea acum glorios, înalt şi liber, şi era inutil să încerce să-l rezume; aer pur, după-masă de vară. Pentru că în mod sigur mai era ceva. O victorie inutilă asupra copacilor plini de frunze, un nu ştiu ce să fac al tuturor lucrurilor. Oh, Dumnezeule. Asta, da, asta: dacă Dumnezeu ar fi existat, ar fi dezertat imediat din acea lume excesiv de curată, ca o casă sâmbăta, calmă, fără praf, mirosind a săpun. Joana a surâs. De ce o casă cu parchetul lustruit şi curată îi producea acea impresie că se pierdea, ca într-o mănăstire, dezolată, rătăcind pe coridoare? Şi observase mult mai multe lucruri. Dacă îşi punea gheaţă pe corp, în dreptul ficatului, se simţea străbătută de senzaţii foarte îndepărtate şi acute, de idei luminoase şi rapide, dacă ar fi trebuit să vorbească atunci ar fi spus: Sublim, cu mâinile întinse înaintea ei, poate cu ochii închişi.

– Da, mă distrez bine, a repetat.

Se simţea ca o creangă uscată înfiptă în aer. Fragilă, acoperită de scoarţă bătrână. Poate îi era sete, dar nu era apă prin apropiere. Şi mai ales siguranţa asfixiantă că, dacă un bărbat ar fi îmbrăţişat-o în momentul acela, ar fi simţit nu o suavă dulceaţă în nervi, ci zeamă de lămâie arzându-i trupul ca pe un lemn aflat în preajma focului, chircit, fărâmicios, uscat. Nu se putea încălzi spunând: Asta e doar o pauză, viaţa va veni după aceea ca un val de sânge, spălându-mă, umezind lemnul pârjolit. Nu se putea înşela, ştia că trăieşte şi că acele momente sunt culminarea a ceva dificil, a unei experienţe dureroase pentru care trebuia să mulţumească; era ca şi cum simţea timpul în afara ei, desprinzându-se.

– Văd că îţi place să te plimbi, i-a spus Otávio apucând o rămurică uscată. Îţi plăcea şi înainte de a ne căsători.

– Da, foarte mult, a răspuns.

Putea să-i ofere orice gând şi atunci ar stabili o nouă legătură între amândoi. Asta îi plăcea cel mai mult la oameni. Nu se vedea obligată să continue trecutul, şi cu o vorbă putea inventa un drum de viaţă. Dacă ar spune dintr-o dată: Sunt însărcinată în trei luni!, între ei doi s-ar naşte ceva. Chiar dacă Otávio nu era un interlocutor care s-o stimuleze. Cu el, cea mai apropiată posibilitate era să stabileşti legături cu ceea ce se întâmplase deja. Dar cu toate acestea, sub privirea lui, care parcă spunea „Nu mă zăpăci, nu mă zăpăci", Joana deschidea pumnul din când în când şi brusc lăsa câte o mică pasăre să-şi ia zborul. Uneori, însă, poate din cauza a ceea ce spunea, între ei nu se întindea nici o punte, dimpotrivă, se producea o distanţare.

– Otávio – a spus Joana pe neaşteptate –, te-ai gândit că un punct, un singur punct fără dimensiuni este maximum de singurătate? Un punct nu poate conta nici pe el însuşi, este şi nu este, există în afara lui însuşi.

Ca şi cum ar fi aruncat jăratic aprins în faţa soţului ei, fraza mergea dintr-o parte în alta, se scurgea din mâinile ei până când Otávio scăpa de ea cu altă frază, rece ca cenuşa, cenuşă ca să umple o pauză: Plouă, mi-e foame, e o zi frumoasă. Asta poate pentru că ea nu ştia să glumească. Dar ea îl iubea, îi plăcea felul lui de a strânge rămurele uscate.

A respirat aerul călduţ şi limpede al după-amiezii, şi ceea ce cerea în ea apă continua încordat şi nemişcat ca un om care aşteaptă cu ochii legaţi să fie împuşcat.

A venit noaptea şi Joana a continuat să respire în acelaşi ritm steril. Dar când zorii au început să lumineze blând încăperea, lucrurile au ieşit din semiîntuneric, a simţit noua dimineaţă insinuându-se între cearşafuri şi a deschis ochii. S-a aşezat pe pat. Înăuntrul ei simţea că parcă nu exista moarte, parcă iubirea putea s-o topească, parcă eternitatea era reînnoirea.

... MĂTUȘA...

Drumul era lung și dinspre desișurile îndepărtate venea un aer rece de tufișuri ude.

Era dimineață foarte devreme și Joana nu avusese timp decât să se spele pe față. Lângă ea, servitoarea se distra silabisind anunțurile din tramvai. Joana își sprijinise tâmpla de spătarul băncii și se lăsa legănată de sunetul dulce al roților, transmis somnoros de lemn. Solul alerga sub ochii ei întredeschiși, repede, cenușiu, dungat de linii iuți și fugare. Dacă ar deschide ochii ar vedea fiecare piatră de pavaj, s-ar sfârși misterul. Dar îi mijea, și așa i se părea că tramvaiul aleargă mai repede și că sufla mai tare vântul sărat și proaspăt al zorilor.

Băuse cafeaua cu o prăjitură ciudată, de culoare închisă – cu gust de vin și de gândaci de bucătărie; o rugaseră să mănânce cu atâta duioșie și compasiune încât îi fusese rușine să refuze. Acum o simțea greu în stomac și îi producea o tristețe în corp care se unea cu cealaltă tristețe – ceva nemișcat în spatele draperiei – cu care adormise și se trezise.

– Nisipul ăsta e așa moale, că te omoară să mergi pe el, a bombănit servitoarea.

A străbătut porțiunea de nisip care ducea la casa mătușii, anunțând apropierea plajei. De sub nisipul fin răsăreau ierburi firave și negricioase ce se răsuceau neregulate pe suprafața de un alb moale. Vântul venea dinspre mare invizibil

şi aducea sare, nisip, zgomotul valurilor, îi băga fusta între picioare, lingând cu furie pielea fetiţei şi a femeii.

– Ce groaznic! a spus printre dinţi servitoarea.

O rafală mai puternică i-a ridicat fusta în cap lăsându-i la vedere coapsele negricioase şi musculoase. Cocotierii se răsuceau cu disperare, iar lumina, voalată şi violentă în acelaşi timp, se reflecta pe nisip şi pe cer, fără ca soarele să se fi arătat încă. Doamne, Dumnezeule, de ce trebuie să fie lucrurile aşa? Totul striga: Nu! nu!

Casa mătuşii era un adăpost unde nu intra nici vântul, nici lumina. Femeia s-a aşezat cu un oftat în holul întunecos, unde, printre mobile greoaie şi de culoare închisă, străluceau uşor zâmbetele bărbaţilor puşi în rame. Joana a rămas în picioare, respirând cu greutate acel vânt greu care, după briza puternică, sufla blând şi potolit. Mucegai şi ceai cu zahăr.

În sfârşit, s-a deschis uşa ce dădea spre interiorul casei şi mătuşa, îmbrăcată într-un capot cu flori mari, a alergat spre ea. Înainte ca Joana să poată face vreo mişcare ca să se apere, s-a văzut îngropată între cele două mase de carne flască şi caldă ce se zguduiau din cauza hohotelor de plâns. De acolo dinăuntru, din întuneric, ca şi cum le-ar fi auzit printr-o pernă, a ascultat lacrimile:

– Sărăcuţa mea orfană!

Şi-a simţit capul îndepărtat cu violenţă de la pieptul mătuşii de mâinile ei grase şi s-a simţit observată timp de o secundă. Mătuşa trecea de la o mişcare la alta fără pauze, cu gesturi iuţi şi bruşte. Un nou val de plâns s-a slobozit în trupul ei şi Joana a început să primească sărutări îngrijorate pe ochi, pe gură, pe gât... Limba şi gura mătuşii erau moi şi călduţe ca ale unui câine. Joana a închis ochii o clipă şi şi-a înghiţit scârba şi prăjitura negricioasă care îi venea înapoi pe gât provocându-i frisoane în tot corpul. Mătuşa a scos o batistă mare şi mototolită şi s-a şters la nas. Servitoarea continua să stea jos, privind tablourile, cu picioarele întinse şi gura

deschisă. Sânii mătușii erau adânci, puteai să-ți bagi mâna între ei ca într-un sac și să scoți de-acolo o surpriză, un animăluț, o cutie, Dumnezeu știe ce. Hohotele de plâns creșteau, creșteau, și din interiorul casei a venit un miros de fasole și usturoi. Pe undeva, cu siguranță, cineva înghițea cantități mari de ulei. Între sânii mătușii puteai să îngropi un om.

– Lasă-mă! a țipat Joana, bătând cu piciorul în dușumea, cu ochii ieșiți din orbite și tremurând din tot corpul.

Mătușa a rămas tablou și s-a sprijinit de pian. Servitoarea a spus:

– Lăsați-o, nu mai poate, e obosită.

Joana gâfâia și era albă la față. Și-a plimbat ochii negri prin tot salonul, încolțită. Pereții erau prea groși, era prizonieră, prizonieră! Un bărbat o privea dintr-un tablou, mustața aceea și sânii mătușii se puteau vărsa peste ea ca seul topit. A împins ușa grea și a fugit.

O rafală de vânt și nisip a intrat în vestibul, a dat la o parte draperiile și a adus un suflu ușor de aer proaspăt. Prin ușa deschisă, cu batista la gură ca să-și potolească plânsul și uimirea – oh, teribilă deziluzie – mătușa a văzut timp de câteva clipe picioarele subțiri și goale ale nepoatei alergând, alergând între cer și pământ, până au dispărut în direcția plajei.

Joana și-a șters cu dosul mâinii fața umedă de pupături și de lacrimi. A respirat mai adânc, a mai simțit o dată gustul insipid al acelei salive călduțe, parfumul dulce al sânilor mătușii. Fără să se poată stăpâni, cu furia și sila care i se ridicau spre gură în valuri violente, aplecată spre golul pe care îl formau stâncile, a vomitat, cu ochii închiși, cu trupul plin de durere și de sete de răzbunare.

Vântul o lingea acum cu brutalitate. Palidă și fragilă, respirând scurt, îl simțea sărat, vesel, alergând pe corpul ei, înviorând-o. A întredeschis ochii. Acolo jos marea scânteia cu valuri de cositor, adâncă, mare, senină. Venea densă și înfuriată și se înfășura în ea însăși. Apoi se întindea pe nisipul

tăcut... se întindea ca un om viu. Dincolo de micile valuri era marea, marea. Marea – a spus încet, cu glas răguşit.

A coborât de pe stânci şi a pornit fără vlagă pe plaja solitară până când apa i-a ajuns la picioare. Aplecându-se, cu picioarele tremurând, a băut puţină apă de mare. Apoi s-a aşezat să se odihnească. Uneori mijea ochii, la nivelul mării, şi se legăna, atât de impresionantă era imaginea – doar linia verde, comprimată, unind ochii ei cu apa la infinit. Soarele a sfâşiat norii şi micile reflexe care scânteiau pe apă erau focuri ce se aprindeau şi se stingeau. Marea, dincolo de valuri, privea de departe, tăcută, fără să plângă, fără sâni. Imensă, imensă. Imensă, a zâmbit. Şi, dintr-o dată, aşa, pe neaşteptate, a simţit ceva puternic înăuntrul ei, ceva plăcut care o făcea să se înfioare un pic. Dar nu era frigul, nici nu era tristă, era ceva imens care venea de la mare, care venea de la gustul sării în gură, şi din ea, din ea însăşi. Nu era tristeţe, era o veselie aproape oribilă... De fiecare dată când vedea marea şi observa strălucirea calmă a mării, simţea acea apăsare şi apoi acea destindere în trup, în mijloc, în piept. Nici măcar nu ştia dacă trebuie să râdă, pentru că nu era nimic de râs. Dimpotrivă, oh, dimpotrivă, cauza acestor lucruri sunt întâmplările de ieri. Şi-a pus palmele pe faţă aşteptând aproape ruşinată, simţind căldura râsului ei şi a respiraţiei sorbite din nou. Apa îi scălda picioarele desculţe, scurgându-i-se printre degete, fugind limpede, limpede ca un animal transparent. Transparent şi viu... Ar fi vrut să-l bea, să-l muşte încet. L-a luat făcându-şi mâinile căuş. Micul lac calm scânteia senin în soare, devenea mai cald, se scurgea, fugea. Nisipul îl înghiţea repede, repede, şi continua de parcă n-ar fi cunoscut niciodată apa. Şi-a udat faţa şi a trecut cu limba pe palma goală şi sărată. Sarea şi soarele erau mici săgeţi strălucitoare care se năşteau pe ici, pe colo, înţepând-o, întinzându-i pielea feţei ude. Fericirea ei a crescut, s-a strâns în gât ca o pungă de aer. Dar acum era o veselie serioasă, fără chef

de râs. Era o veselie aproape de plâns. Dumnezeul meu. Lent a văzut ivindu-se gândul. Fără teamă, nu cenușiu și plângând, cum venise până acum, ci gol și tăcut sub soare la fel ca nisipul alb. Tata a murit. Tata a murit. A respirat rar. Tata a murit. Acum știa exact că tatăl ei murise. Acum, pe malul mării, unde luciul ei era o ploaie de pești, de apă. Tatăl ei murise așa cum marea este adâncă! a înțeles deodată. Tatăl ei murise, așa cum nu se vede fundul mării, și-a dat seama.

Nu obosise de atâta plâns. Înțelegea că tatăl ei se sfârșise. Numai atât. Tristețea ei era o mare oboseală, grea, fără mânie. S-a plimbat cu ea pe plaja imensă. Se uita la picioarele ei negricioase și subțiri ca niște muguri gemeni de un alb potolit adâncindu-se și ridicându-se ritmic, ca o respirație. A mers, a mers și nu era nimic de făcut; tatăl ei murise.

S-a întins pe burtă pe nisip, acoperindu-și fața cu palmele, lăsând doar o crăpătură îngustă ca să intre aerul. Totul a devenit negru, negru, și apoi au apărut cercuri și pete roșii, globuri compacte și tremurătoare care creșteau și se micșorau. Firele de nisip o înțepau pe piele și se îngropau în ea. Chiar și cu ochii închiși a observat că pe plajă valurile erau înghițite de mare repede, repede, observa asta chiar cu ochii închiși. Apoi se întorceau lent, cu palmele deschise, cu corpul sprinten. Era plăcut să auzi acel zgomot. Eu sunt o persoană. Și or să se întâmple multe lucruri. Ce? Ce o să se întâmple o să-și povestească numai ei însăși. Nimeni altcineva n-ar înțelege-o; se gândea la ceva și pe urmă nu știa să povestească. Mai ales asta, în gând totul este imposibil. De pildă uneori îi venea o idee și, mirată, se gândea: De ce nu mi-a trecut asta prin minte mai înainte? Nu era la fel ca atunci când vezi o mică zgârietură pe masă și spui: N-am văzut-o înainte! Nu, nu era același lucru... Un lucru pe care îl gândești nu există înainte de a te gândi la el. De exemplu, semnul de pe degetele lui Gustavo. Nu exista înainte de a spune: Semnul de pe degetele lui Gustavo... Ce gândești

devine ceva la care te-ai gândit. Mai mult încă, lucrurile pe care le gândeşti ajung pe urmă să existe... Pentru că dacă eu spun: Mătuşa ia masa cu unchiul, asta nu face să prindă viaţă nimic. La fel şi dacă spun: Mă duc să mă plimb, şi mă plimb... şi nu există nimic. Dar dacă spun, de pildă: Flori pe mormânt, dintr-o dată apare un lucru care nu exista înainte ca eu să mă gândesc la flori pe mormânt. Şi cu muzica, la fel. De ce nu se interpretează singură toată muzica existentă? Se uita la pianul deschis – acolo se păstra toată muzica... Ochii ei se deschideau mari, negri, misterioşi. „Tot, tot". Atunci a început să mintă. Ea era, deci, o persoană care începuse. Toate astea erau imposibil de explicat, asemenea cuvântului acela „niciodată", care nu este nici masculin, nici feminin. Dar chiar şi aşa, nu ştia când trebuie să spună „da"? Ştia. Oh, ştia tot mai bine. De exemplu, marea. Marea înseamnă mult. Avea chef să se afunde în nisip gândindu-se la el, şi să deschidă ochii, să privească, dar pe urmă nu ştia în ce direcţie să se uite. Acasă la mătuşa ei, bineînţeles, or să-i dea prăjituri în primele zile. O să facă baie în cada albastră şi albă când o să stea la ea în casă. Şi în fiecare seară, când se va întuneca, o să-şi pună cămaşa de noapte şi o să se ducă la culcare. Dimineaţa, cafea cu lapte şi madlene. Mătuşa făcea întotdeauna madlenele mari. Dar fără sare. Ca o persoană îmbrăcată în negru care se uită în depărtare să apară tramvaiul. O să înmoaie madlena în mare înainte de a o mânca. O să muşte o dată şi o să alerge acasă ca să bea o cană de cafea. Şi tot aşa mereu. Pe urmă o să se joace în curte, unde sunt pui şi sticle. Şi mai ales coteţul vechi de găini fără găini. Mirosul de var, de murdărie şi de lucruri care se usucă. Dar o să poată sta acolo, pe jos, privind pământul. Pământul acela format din atâtea bucăţi încât te doare capul dacă te gândeşti câte sunt. Coteţul de găini are şi scăriţă, o să fie casa ei. Şi mai e şi ferma unchiului, pe care aproape că nu o cunoaşte, dar unde, de acum înainte, o să petreacă zilele de

sărbătoare. Câte lucruri câştiga, nu-i aşa? Şi-a ascuns faţa în mâini. Ce frică, ce frică! Dar nu era numai frică. Era ca atunci când termina ceva şi spunea: Am terminat, domnişoară. Şi profesoara spunea: aşteaptă să termine şi ceilalţi. Şi toţi stăteau cuminţi, aşteptând, ca într-o biserică. O biserică înaltă care nu spune nimic. Cu sfinţi în stare de imponderabilitate şi delicaţi. Când îi atinge lumea, sunt reci. Reci şi divini. Şi nimic nu spune nimic. Oh, frica, frica! Dar nu era numai frică. N-am nimic de făcut şi nu ştiu ce să fac. Ca de pildă să mă uit la ceva frumos, un puişor pufos, marea, o gheară în gât. Dar nu era numai asta. Ochi deschişi, clipind, amestecaţi cu lucrurile din spatele draperiei.

BUCURIILE JOANEI

Libertatea pe care o încerca uneori. Nu era determinată de reflecţii clare, ci de o stare constituită parcă din percepţii excesiv de organice pentru a fi exprimate în gânduri. Uneori, în adâncul senzaţiei pulsa o idee care o făcea să fie vag conştientă de specia şi de culoarea ei.

Starea spre care aluneca atunci când murmura: Eternitate. Gândul însuşi dobândea calitatea de eternitate. Se adâncea în chip magic şi se lărgea, fără să aibă propriu-zis conţinut şi formă, fără dimensiuni. Avea impresia că, dacă reuşeşte să se menţină în senzaţie câteva clipe în plus, va avea o revelaţie, cu uşurinţă, ca de pildă să vadă restul lumii înclinându-se dinspre pământ spre spaţiu. Eternitate nu este numai timpul, ci e ceva precum certitudinea profund înrădăcinată că nu o poţi avea în trup din cauza morţii; imposibilitatea de a depăşi eternitatea este eternitate; şi etern, de asemenea, un sentiment de puritate absolută, aproape abstract. Îţi dă o idee despre eternitate mai ales imposibilitatea de a şti câte fiinţe omeneşti se vor succeda în urma corpului tău, care într-o zi se va îndepărta de prezent cu viteza unui bolid.

Definea eternitatea, şi explicaţiile năşteau fatale ca bătăile inimii. Nu schimba nici un cuvânt din ele, pentru că acesta era adevărul ei. De cum izvorau, rămâneau golite de logică. Şi chiar dacă definea eternitatea ca pe o cantitate mai mare

decât timpul, mai mare şi decât timpul pe care mintea omenească îl poate suporta ca idee, nici aşa măcar nu reuşea să-i măsoare durata. Calitatea ei este tocmai faptul că nu e o cantitate, nu se poate măsura, nici divide, pentru că tot ce se poate măsura şi divide are un început şi un sfârşit. Eternitatea nu este cantitatea infinit de mare care se consumă, eternitatea este succesiune.

Joana înţelegea dintr-o dată că în succesiune se afla maxima frumuseţe, că mişcarea explică forma – e atât de elevat şi pur să strigi: Mişcarea explică forma!, în succesiune se află şi durerea, întrucât corpul este mai lent decât mişcarea continuităţii întrerupte. Imaginaţia capturează şi posedă viitorul prezentului, în timp ce corpul rămâne la începutul drumului, trăind în alt ritm, orb în faţa experienţei spiritului... Prin aceste percepţii – cu ajutorul lor Joana făcea să existe câte un lucru – intra în comuniune cu o bucurie suficientă în sine însăşi.

Existau multe senzaţii bune. Să te urci pe munte, să te opreşti în vârf şi, fără să priveşti, să simţi în urmă întinderea cucerită, cu ferma acolo jos. Vântul îi flutura hainele şi părul. Cu braţele libere, cu inima bătându-i vijelios şi chipul luminos şi senin în bătaia soarelui. Ştiind în primul rând că pământul, sub picioare, este atât de adânc şi atât de tainic încât nu trebuie să se teamă de o invazie a minţii care să-i dezlege misterul. Senzaţia aceea avea calitatea măreţiei.

Anumite momente de muzică. Muzica face parte din aceeaşi categorie cu gândirea, ambele vibrează în aceeaşi mişcare şi în aceleaşi feluri. Are aceeaşi calitate ca un gând atât de intim încât, atunci când este auzit, se dezvăluie. Ca un gând atât de intim încât, ascultând pe cineva cum repetă uşoarele nuanţe ale sunetelor, Joana se surprindea ca şi cum ar fi fost invadată şi dispersată. Ajungea chiar să nu-i mai simtă armonia când aceasta se banaliza – atunci nu mai era a ei. Păţea acelaşi lucru când o asculta de mai multe ori, ceea

ce distrugea asemănarea, pentru că gândurile ei nu se repetau niciodată, în vreme ce muzica se putea reînnoi, fiind din nou la fel cu ea însăşi – gândirea este la fel cu muzica numai când se creează, Joana nu se identifica în profunzime în aceeaşi măsură cu toate sunetele. Numai cu cele pure, în care ceea ce iubea nu era tragic, nici comic.

Erau şi multe lucruri de văzut. Anumite clipe ale viziunii erau la fel ca „flori pe mormânt"; ce se vede ajunge să existe. Cu toate acestea, Joana nu aştepta viziunea ca pe un miracol vestit de Arhanghelul Gavril. O surprindea chiar în ceea ce vedea, dar brusc o vedea pentru prima dată, înţelegând că viziunea mai trăieşte încă. De exemplu un câine care latră, profilându-se pe cer. Iată ceva izolat, nu mai avea nevoie de nimic pentru a fi explicat... O uşă deschisă bălăbănindu-se de acolo până acolo, scârţâind în tăcerea după-amiezii... Şi, dintr-o dată, apărea viziunea adevărată. Un portret vechi al unei persoane pe care n-o cunoşti şi n-o vei cunoaşte niciodată, fiindcă portretul e vechi sau fiindcă persoana din portret devenise ţărână – această modestă non-intenţie îi producea un moment de calm şi plăcere. Şi la fel un catarg fără drapel, înalt şi mut, înfipt în pământ într-o zi de vară – chip şi trup oarbe. Ca să ai o viziune, aceasta nu trebuia să fie tristă sau veselă sau să se manifeste. Era de-ajuns să existe, mai ales nemişcată şi tăcută, ca să simţi semnalul ei. Pentru Dumnezeu, semnalul existenţei... dar acesta nu trebuie căutat, pentru că tot ce există există în mod obligatoriu... Viziunea constă în a surprinde simbolul lucrurilor chiar în lucruri.

Descoperirile veneau confuze. Dar şi asta avea un anumit haz. Cum să-şi explice ei înseşi, de pildă, că liniile subţiri şi roşii conţin în mod clar semnalul? Erau subţiri şi roşii. Într-un anumit moment păreau numai linii, la fel ca la început. Întrerupte, mereu întrerupte nu pentru că s-ar fi sfârşit, ci pentru că nimeni nu le poate duce până la o ţintă.

Cercurile sunt mai aproape de perfecţiune, mai puţin tragice, şi nu o surprindeau prea mult. Cercul este lucrarea omului, terminată înainte de moarte, şi nici Dumnezeu nu l-ar fi făcut mai bine. În timp ce liniile drepte, subţiri şi izolate, sunt ca gândurile.

Mai erau şi alte confuzii. Îşi amintea de Joana-fetiţă în faţa mării; pacea din ochii vitei, pacea transmisă de corpul întins al mării, de pântecele profund al mării, pacea pisicii călcată pe stradă. Totul este unul, totul este unul... cânta. Confuzia venea din împletirea dintre mare, pisică şi vită cu ea însăşi. Confuzie era şi faptul că nu ştia dacă fredona „totul este unul" de când era mică, în faţa mării, sau după aceea, şi acum îşi aducea aminte. Cu toate acestea, confuzia nu avea numai haz, era realitatea. Avea impresia că, dacă ar ordona şi ar explica în mod clar ce simte, ar distruge esenţa acelui „totul este unul". În confuzie, ea era însuşi adevărul în mod inconştient, ceea ce poate îi dădea mai multă putere-de-viaţă decât cunoaşterea adevărului. Acest adevăr pe care, chiar dezvăluit, Joana nu îl poate folosi fiindcă nu constituie tulpina, ci rădăcina ei, legându-i corpul de tot ce nu mai era al ei, imponderabil, impalpabil.

Oh, existau multe motive de bucurie, bucurie fără râs, serioasă, profundă, proaspătă. Când descoperea lucruri despre ea însăşi exact în momentul în care vorbea şi gândul mergea în paralel cu cuvântul. O dată i-a povestit lui Otávio întâmplări despre Joana-mică, din vremea servitoarei care ştia să se joace ca nimeni altcineva. Se juca minunat.

– Dormi?

– Adânc.

– Atunci, trezeşte-te; a trecut demult de miezul nopţii. Ai visat ceva?

La început visa oi, visa că mergea la şcoală, pisici bând lapte. Apoi visa oi albastre, că mergea la şcoală printr-o pădure, pisici bând lapte din străchini de aur. Şi visele erau tot mai dense şi aveau culori greu de exprimat prin cuvinte.

– Am visat că niște globuri albe urcau dinăuntrul meu...

– Ce globuri? De unde dinăuntru?

– Nu știu, știu doar că veneau...

După ce a ascultat-o, Otávio i-a spus:

– Cred că poate te-au dus prea devreme... acasă la mătușa ta... oameni străini... pe urmă internatul...

Joana s-a gândit: dar era profesorul. A răspuns:

– Nu... Ce altceva ar fi putut face cu mine? Faptul că am avut copilărie nu este tot ce se poate cere? Nimeni nu mi-o poate lua... – în clipa aceea începea să se asculte pe ea însăși, curioasă.

– Eu n-aș vrea pentru nimic în lume să mai fiu iar copil, a continuat să spună Otávio, absent, gândindu-se cu siguranță la timpurile verișoarei lui Isabel și a dulcii Lídia. Nici o clipă măcar.

– Nici eu, s-a grăbit să spună Joana. Nici o secundă. Nu mă încearcă dorul deloc, știi?

În momentul acela vorbea cu glas tare, măsurat, fascinată. A continuat:

– Nu mi-e dor, pentru că acum am mai mult din copilăria mea decât atunci când o trăiam....

Da, erau multe lucruri vesele amestecate cu sânge.

Și Joana putea să gândească și să simtă pe mai multe planuri diferite, simultan. Așa că, în timp ce Otávio vorbea, deși îl asculta, se uita pe fereastră la o bătrânică stând la soare, murdară, uscată și cu gesturi repezite – creangă tremurând în bătaia vântului. Un mugur uscat care conținea atâta feminitate, se gândea Joana, că ar putea să aibă chiar un copil dacă viața nu s-ar fi uscat în trupul ei. Pe urmă, chiar și în timp ce îi răspundea lui Otávio, și-a amintit de poezia aceea pe care o făcuse tata pentru jocurile ei:

Margareta pe Violeta o cunoștea,
una era oarbă, cealaltă nebună era;

oarba știa nebuna ce zicea
și a sfârșit văzând ce nimeni nu vedea...

rostogolindu-se ca un cerc, rostogolindu-se, mișcând aerul și provocând vânt.

Și să suferi este bine, pentru că exiști și în timp ce înduri cea mai josnică suferință – ca un râu separat.

Și poți să aștepți și clipa care sosește... care sosește... și, dintr-o dată, aterizează în prezent, și dintr-o dată se topește... și vine alta... și vine...

... BAIA...

În momentul când mătuşa s-a dus să plătească la casă cumpărăturile, Joana a luat cartea şi a pus-o cu grijă între celelalte pe care le ţinea sub braţ. Mătuşa s-a făcut albă la faţă.

Când au ieşit în stradă, femeia şi-a căutat cu grijă cuvintele:

– Joana... Joana, te-am văzut...

Joana i-a aruncat o privire rapidă. A rămas tăcută.

– Nu spui nimic? a zis mătuşa fără să se poată stăpâni, cu glasul înecat de plâns. Dumnezeule mare, ce-o să se aleagă de tine?

– Nu-ţi face griji, mătuşă.

– Dar eşti încă un copil... Ştii ce-ai făcut?

– Ştiu...

– Ştii..., ştii cum se numeşte asta...?

– Că am furat o carte, nu-i aşa?

– Dumnezeu să m-ajute! Nu ştiu ce să mă mai fac. Şi pe deasupra mai şi mărturiseşti.

– Dumneata m-ai obligat să mărturisesc.

– Tu crezi că oamenii pot... pot să fure?

– Nu ştiu... poate că nu.

– Atunci de ce...?

– Pentru că eu pot.

– Tu! a strigat mătuşa.

– Da, am furat fiindcă am vrut. O să fur numai când o să vreau. Nu fac nici un rău.

– Sfinte Dumnezeule! Şi când crezi tu, Joana, că e rău să furi?

– Când lumea fură şi îi e frică. Eu nu sunt nici mulţumită, nici tristă.

Femeia a privit-o speriată:

– Fata mea, eşti aproape o domnişoară, mai ai puţin şi ajungi femeie... În scurt timp o să porţi rochii lungi... Te rog să nu mai faci asta niciodată, promite-mi; promite-mi în numele tatălui tău.

Joana s-a uitat la ea, curioasă:

– Dar eu ţi-am spus că pot să fac orice...

Explicaţiile erau inutile.

– Bine, promit. În numele tatălui meu.

După asta, când trecea prin faţa camerei mătuşii ei, Joana a auzit-o vorbind încet, cu respiraţia întretăiată. Joana şi-a lipit urechea de uşă, pe locul unde deja se vedea urma capului ei.

– Ca un drăcuşor... Eu, la vârsta mea şi cu experienţa mea, după ce am crescut o fată măritată, nu ştiu ce să mă fac cu Joana... Niciodată n-am avut asemenea probleme cu Armanda noastră, Dumnezeu s-o ţină pentru soţul ei. Nu mai pot avea grijă de fata asta, Alberto, îţi jur că... Eu pot să fac orice, mi-a spus după ce a furat... Închipuie-ţi... m-am făcut albă ca varul. I-am povestit părintelui Felício, i-am cerut sfatul... S-a speriat şi el... E imposibil să continuăm aşa! Chiar şi aici, acasă, e tot timpul tăcută, ca şi cum n-ar avea nevoie de nimeni... Şi când te priveşte parcă te săgetează...

– Da, a spus unchiul încet, poate că regimul sever dintr-un internat ar putea s-o îmblânzească. Părintele Felício are dreptate. Sunt sigur că dacă fratele meu ar trăi, n-ar şovăi s-o dea pe Joana la un internat, după ce-a văzut-o furând... Tocmai păcatul acesta, unul dintre cele care îl supără cel mai mult pe Dumnezeu... În fond, asta mă doare cel mai mult;

taică-su, așa delăsător cum era, n-ar pregeta s-o bage pe Joana și într-o casă de corecție... Mi-e milă de biata Joana. Tu știi foarte bine că noi n-am fi trimis-o niciodată pe Armanda la un internat, chiar dacă ar fi furat toată librăria.

– Nu-i același lucru! Nu-i același lucru! a explodat mătușa victorioasă. Armanda și dacă ar fi furat ar fi fost o persoană normală! Dar fata asta... Nu trebuie să-ți fie milă în situații din astea, Alberto! Victima sunt eu... Chiar și când nu e acasă, sunt nervoasă. O să ți se pară că sunt nebună, dar am impresia că mă supraveghează... de parcă ar ști ce gândesc... Uneori râd și brusc încetez și înmărmuresc de groază. În scurt timp, în propria mea casă, în căminul meu, aici unde am crescut-o pe fata mea, va trebui să-i cer iertare pentru-cine-știe-ce mucoasei ăsteia... E o viperă. O viperă fără suflet, Alberto. Nu are sentimente de iubire și de recunoștință. E inutil s-o iubești și să vrei să-i faci bine. Presimt că fata asta e capabilă să omoare pe cineva...

– Nu mai spune așa ceva! a exclamat unchiul speriat. Dacă tatăl Joanei ar fi altul, s-ar scula acum din morți dacă te-ar auzi!

– Iartă-mă, am înnebunit; din cauza ei spun blestemățiile astea... E o mică dihanie ciudată, Alberto, fără prieteni și fără Dumnezeu. Să mă ierte Cel de Sus.

Mâinile Joanei s-au mișcat fără voia ei. S-a uitat la ele vag curioasă și apoi a uitat de ele. Tavanul este alb, tavanul este alb. Până și umerii ei, pe care întotdeauna Joana îi considera atât de departe de ea însăși, palpitau vii, tremurând. Cine e ea? Vipera. Da, da, unde putea să fugă? Nu se simțea slabă. Dimpotrivă, se simțea dominată de o forță neobișnuită, amestecată cu o anumită veselie, sumbră și prudentă. Sufăr, s-a gândit dintr-o dată și s-a mirat. Sufăr, îi spunea o conștiință la rândul ei. Și, în mod subit, această altă ființă a devenit uriașă și a ocupat locul celei care suferea... Nu se va întâmpla nimic dacă ea continua să aștepte ce se va întâmpla... Putea

să se oprească şi să pulseze golită ca secundele unui ceas. Timp de câteva clipe s-a simţit parcă goală pe dinăuntru, supraveghindu-se atentă, aşteptând să revină durerea. Nu, nu dorea asta! Şi, ca şi cum ar fi vrut să se oprească, într-un impuls pătimaş, s-a pălmuit pe faţă.

S-a dus încă o dată să-l vadă pe profesor, care nu ştia că ea este o viperă...

Profesorul a primit-o din nou minunat. Şi în mod miraculos a intrat în lumea plină de umbre a Joanei şi acolo s-a mişcat uşor, cu delicateţe.

– Nu trebuie să valorezi mai mult pentru ceilalţi, în ce priveşte idealul uman. Trebuie să valorezi mai mult pentru tine însăţi. Înţelegi, Joana?

– Da, da...

Profesorul a vorbit toată după-masa:

– În definitiv, la această căutare a plăcerii se rezumă viaţa animală. Viaţa omenească este mai complexă; se rezumă la căutarea plăcerii, la teama de plăcere, şi mai ales la insatisfacţia din perioada intervalelor. E puţin simplist ce spun, dar nu contează. Mă înţelegi? Orice dorinţă arzătoare este căutarea plăcerii. Orice remuşcare, milă, bunătate, este teama de plăcere. Orice deznădejde şi căutarea altor căi este insatisfacţie. Asta, pe scurt, să zicem. Înţelegi?

– Da.

– Cel care refuză plăcerea, care se călugăreşte, în orice sens, o face pentru că are o enormă capacitate de a trăi plăcerea, o capacitate primejdioasă, de aceea teama lui e şi mai mare. Numai cel care ţine arma sub cheie se teme că va trage în alţii.

– Da...

– Şi spun cel care refuză... Fiindcă există... planurile, cele făcute dintr-un pământ care fără îngrăşăminte nu va face să încolţească nimic.

– Eu?

– Tu? Nu, ce Dumnezeu... Tu eşti dintre cele care ar ucide ca să încolţească.

Ea continua să-l asculte şi se simţea de parcă mătuşa şi unchiul ei n-ar fi existat niciodată, ca şi cum profesorul şi ea ar fi fost izolaţi în interiorul după-amiezei, în interiorul înţelegerii.

– Nu, chiar nu ştiu ce sfaturi aş putea să-ţi dau, i-a spus profesorul. Spune-mi, în primul rând, ce e bine şi ce e rău?

– Nu ştiu...

– Nu, „nu ştiu" nu e un răspuns... Învaţă să găseşti tot ce există în tine.

– Bine este să trăieşti... a bolborosit Joana. Rău este...

– Este?...

– Rău este să nu trăieşti...

– Să mori? a întrebat el.

– Nu, nu... a oftat Joana.

– Atunci ce? Spune-mi.

– Rău este să nu trăieşti, doar atât. Să mori e altceva. Să mori e diferit de bine şi rău.

– Da, a spus el fără să o înţeleagă. Bine. Acum, spune-mi, de exemplu, care este pentru tine persoana cea mai importantă din zilele noastre?

Joana s-a gândit, s-a gândit şi n-a răspuns.

– Ce lucru îţi place cel mai mult? a întrebat-o.

Chipul Joanei s-a luminat, s-a pregătit să răspundă şi, pe neaşteptate, a descoperit că nu ştie ce să spună.

– Nu ştiu, nu ştiu, a spus disperată.

– Cum nu? Atunci de ce surâdeai mulţumită? a întrebat-o mirat profesorul.

– Nu ştiu...

A privit-o cu severitate:

– Că nu ştii care este personalitatea cea mai importantă din zilele noastre, deşi ştii multe, treacă-meargă. Dar să nu ştii ce simţi tu însăţi, asta nu-mi place.

S-a uitat la el întristată:

– Lucrul care îmi place cel mai mult pe lume... îl simt aici înăuntru, cum se deschide... Aproape, aproape că pot să-l spun, dar nu pot...

– Încearcă să mi-l explici, a spus profesorul încruntat şi serios.

– E un fel de ceva ce va fi... E ca...

– E ca?... profesorul s-a aplecat spre ea, întrebând-o cu seriozitate.

– E ca o dorinţă de a respira adânc, şi, de asemenea, frică... Nu ştiu... Nu ştiu, aproape doare. E tot... E tot.

– Tot?... s-a mirat profesorul.

Joana a încuviinţat dând din cap, emoţionată, misterioasă, intensă: tot... Profesorul a continuat s-o privească o clipă, cu faţa lui îngrijorată şi cu trăsături puternice:

– Bine.

Profesorul părea mulţumit, dar Joana nu înţelegea de ce, căci nu reuşise să spună nimic despre „acel lucru". Dar, dacă el spunea „bine", s-a gândit Joana cu ardoare, cu sufletul în palmă, dacă el spunea „bine", era adevărat.

– Care este persoana pe care o admiri cel mai mult? În afară de mine, în afară de mine, vreau să spun, a zis profesorul. Dacă nu mă ajuţi, n-o să reuşesc să te cunosc şi n-o să te pot ajuta.

– Nu ştiu, a spus Joana frângându-şi mâinile sub masă.

– De ce n-ai numit pe nici una dintre toate personalităţile din jurul nostru? Ştii cel puţin o duzină. Eşti exagerat de sinceră, exagerat, da, a spus profesorul, cu nemulţumire.

– Nu ştiu...

– Bine, nu contează, a spus profesorul, mai calm. Să nu suferi niciodată pentru că nu ai o părere despre anumite probleme. Să nu suferi niciodată pentru că eşti ceva sau nu eşti. În orice caz, presupun că o să accepţi doar acest sfat. Şi obişnuieşte-te; ce ai simţit în legătură cu întrebarea despre

ce îţi place cel mai mult pe lume s-ar putea să fie doar pentru că nu ţi-ai format o părere exactă despre marile personalităţi. Va trebui să dai multe lucruri ca să primeşti altele.

A făcut o pauză.

– Te plictiseşti?

Joana s-a gândit câteva clipe, cu capul ei negricios aplecat într-o parte, cu ochii mari deschişi.

– Dar dacă ai lucrul aflat în vârf – a zis Joana rar – se poate spune că nu le mai ai pe cele aflate dedesubt?

Profesorul a scuturat din cap.

– Nu, a spus. Nu întotdeauna. Uneori ai tot ce este în vârf şi la sfârşitul vieţii ai impresia... – a privit-o cu coada ochiului –, ai impresia că mori virgin. Pentru că s-ar putea ca lucrurile să nu fie mai sus sau mai jos, ci pur şi simplu să aibă diferite calităţi. Înţelegi?

Da, înţelegea cuvintele şi tot ce ascundeau ele. Dar, cu toate acestea, avea senzaţia că exista o uşă falsă, mascată, înăuntrul lor, pe unde se putea ajunge la adevăratul lor sens.

– Că e mai mult decât spuneţi dumneavoastră, a sfârşit prin a spune Joana.

Cu o mişcare neaşteptată, aproape fără să-şi dea seama, profesorul i-a întins mâna pe deasupra mesei. Joana s-a înfiorat de plăcere şi i-a dat-o pe a ei, înroşindu-se.

– Ce înseamnă asta? a spus încetişor.

Îl iubea pe bărbatul acela ca şi cum ea ar fi fost un fir de iarbă plăpând şi vântul ar fi îndoit-o, ar fi biciuit-o.

El n-a răspuns, dar ochii lui o priveau intens şi era în ei durere. Ce era? Brusc, Joana s-a speriat:

– Ce-o să se întâmple cu mine?

– Nu ştiu, a răspuns el după o scurtă tăcere, poate vreodată o să fii fericită, nu ştiu, o fericire pentru care puţini oameni te vor invidia. Nu ştiu nici măcar dacă se poate numi fericire. Poate n-o să reuşeşti niciodată să întâlneşti pe cineva care să simtă ca tine, ca...

Soţia profesorului a întrat în cameră, înaltă şi aproape drăguţă cu părul ei arămiu, scurt şi lins. Şi mai ales cu coapsele lungi şi cu linii domoale mişcându-se lent, dar cu o siguranţă ce înspăimânta. Ce îi spunea profesorul – s-a gândit Joana – înainte de-a intra „ea"? Poate n-o să reuşeşti niciodată să întâlneşti pe cineva care să simtă ca tine, ca... Ca mine? Ah, femeia aceea! S-a uitat la ea cu o privire fugară şi şi-a lăsat ochii în jos stăpânită de furie. Profesorul era acolo din nou distant, cu mâna retrasă şi cu colţurile buzelor lăsate în jos, indiferent, ca şi cum Joana n-ar fi fost decât „mica lui prietenă", cum îi spunea soţia lui.

Femeia s-a apropiat şi şi-a pus mâna albă şi prelungă, ca de ceară, dar straniu de frumoasă, pe umărul soţului. Şi Joana a văzut, cu o durere care aproape o împiedica să-şi înghită saliva, frumosul contrast dintre acele două fiinţe. Părul lui încă negru, corpul lui enorm ca al unui animal mai mare decât omul.

– Vrei să mănânci acum? l-a întrebat soţia.

Profesorul se juca, răsucea creionul între degete.

– Da, o să plec mai devreme.

Femeia i-a surâs Joanei şi s-a retras încet.

Încă nesigură, Joana s-a gândit că din nou trecerea acelei făpturi lăsa să se vadă clar că profesorul e un bărbat şi că ea nu este nici măcar „o domnişoară". Cel puţin, el îşi dă seama, Dumnezeule mare, el îşi dă seama ce odioasă este femeia aceea şi în ce mod ştie să distrugă orice altă conversaţie?

– Aveţi ore în seara asta, domnule? a întrebat şovăitoare, cu speranţa că va putea continua conversaţia. S-a înroşit când a rostit cuvintele atât de albe, spuse fără nici un drept... Nu pe tonul cu care femeia întrebase, frumoasă şi calmă: „Vrei să mănânci mai devreme?"

– Da, a răspuns profesorul în timp ce-şi strângea hârtiile de pe masă.

Joana s-a ridicat să plece imediat, dar înainte de a-şi putea da seama de propriul ei gest, s-a aşezat iar. Şi-a lăsat capul pe masă şi a început să plângă, ascunzându-şi ochii. În jurul ei totul era liniște, şi Joana auzea paşii înfundaţi ai cuiva care umbla prin casă. A trecut un minut lung înainte de a simţi pe cap o apăsare uşoară, blândă; era mâna. Mâna lui. A auzit sunetul cu ecou al inimii, a încetat să mai respire. S-a concentrat toată asupra părului ei care trăia acum sus, pe capul ei, enorm, nervos, gros sub acele degete străine şi mişcătoare. Altă mână i-a ridicat bărbia şi Joana s-a lăsat privită, supusă şi tremurândă.

– Ce-i cu tine? a întrebat-o profesorul zâmbind. E din cauza conversaţiei noastre?

Joana nu putea să vorbească, a dat din cap în semn că nu.

– Atunci ce s-a întâmplat? a insistat profesorul cu glas ferm.

– Sunt urâtă, a răspuns supusă, cu glasul înecat.

Profesorul s-a speriat. A deschis ochii mai mari, a privit-o ţintă, surprins.

– Haide – a încercat el să râdă după o clipă – aproape era să uit că stau de vorbă cu o fetiţă... Cine ţi-a spus că eşti urâtă? a râs iar. Ridică-te.

Joana s-a ridicat, cu inima grea, conştientă ca întotdeauna că genunchii ei sunt cenuşii şi cu pielea mată.

– În fine, încă un pic neformată, de acord, dar te vei schimba în bine, nu-ţi face griji, a zis.

Joana l-a privit printre ultimele lacrimi. Cum putea să-i explice? Nu voia s-o consoleze, nu o înţelesese... Profesorul s-a încruntat în faţa acelei priviri. Ce se întâmplă? Ce e? s-a întrebat pe sine însuşi, cu neplăcere.

Joana şi-a ţinut respiraţia:

– Pot să aştept.

Nici profesorul n-a mai respirat câteva secunde. A întrebat cu glas monoton, brusc distant:

– Ce să aştepţi?

– Să fiu frumoasă. Frumoasă ca „ea".

Vina era a lui, a fost primul său gând, ca o palmă trasă pe propriu-i obraz. Vina era a lui pentru că îi dăduse atenţie Joanei în mod exagerat, pentru că în ea căutase, da, căutase – nu fugi, nu fugi –, crezând că n-o să fie pedepsit, promisiunea tinereţii ei, acea tulpină fragedă şi pătimaşă. Şi mai înainte de a-l putea controla – cu mâinile crispate sub masă – gândul a venit fără milă: egoismul şi foamea grosolană a bătrâneţii se apropia. Oh, cum se ura pentru că se gândise la aşa ceva. „Ea", soţia, era mai frumoasă? Şi „cealaltă" era. Şi „cealaltă" de astă-seară, la fel. Dar cine avea acel corp cu forme imprecise, picioare nervoase, sâni ce încă nu s-au născut? – oh, minune! – ce încă nu s-au născut, s-a gândit buimăcit, cu privirea tulbure –, cine era ca apa limpede şi proaspătă? Bătrâneţea se apropia. A dat înapoi îngrozit, furios, laş.

Din nou a intrat soţia. Se schimbase pentru seară şi corpul ei bine făcut era acum conturat de o rochie de lână albastră. Soţul ei s-a uitat lung la ea, cu o expresie nedefinită, puţin prostească. Femeia i-a susţinut privirea enigmatică, serioasă, cu un surâs schiţat pe buze. Joana s-a simţit mică, se simţea mică şi negricioasă în faţa acelei femei cu pielea strălucitoare. A simţit că ruşinea pentru scena de mai înainte punea stăpânire pe ea şi o transforma în ceva teribil de ridicol.

– Plec, a spus.

Femeia – sau poate se înşela? –, femeia a privit-o în ochi, şi a înţeles, a înţeles! Şi de îndată şi-a ridicat capul, ochii deschişi la culoare şi liniştiţi după victorie, poate cu o urmă de simpatie:

– Când mai vii, Joana? Trebuie să stai de vorbă mai des cu profesorul...

Cu profesorul, continua să spună, jucându-se cu intimitatea, şi era albă şi mătăsoasă. Nu jalnică şi fără să ştie nimic, nu părăsită, nu cu genunchii murdari ca Joana. Ca Joana! Joana s-a ridicat, ştia că fusta ei e scurtă, că bluza i se lipea

de bustul minuscul şi şovăitor. Să fugă, să fugă spre plajă, să se întindă pe burtă pe nisip, să-şi ascundă faţa în palme, să asculte murmurul mării.

A strâns mâna moale a femeii, a strâns-o pe a lui, mare, mai mare decât mâna unui om.

– Nu vrei să iei cartea?

Joana s-a întors şi l-a văzut. I-a văzut privirea. Ah, a scânteiat în ea descoperirea, o privire ca o strângere de mână, o privire care ştia că ea doreşte plaja. Dar de ce era lipsită de forţă, lipsită de bucurie? Ce se întâmplase, la urma urmei? Cu câteva ceasuri înainte fusese numită viperă, acum profesorul fugea, femeia era acolo aşteptând. Ce se petrecea? Totul dădea înapoi... Şi dintr-o dată, lumea din jur s-a detaşat în conştiinţa ei ca un strigăt, s-a mărit cu toate detaliile ei, scufundând persoanele într-un mare val... Propriile ei picioare tremurau. Salonul unde fusese în atâtea după-mese scânteia cu crescendoul unei orchestre, fără sunet, ca o răzbunare pentru distracţia ei. Brusc, Joana a descoperit nebănuita putere a acelui apartament calm. Era straniu, tăcut, absent, ca şi cum nimeni n-ar fi păşit niciodată prin el, ca şi cum ar fi fost o amintire vagă. Lucrurile stătuseră ascunse până atunci, iar acum se apropiau, o înconjurau, luceau în penumbra crepusculului; perplexă, a văzut pe strălucitoarea vitrină de cristal statuia, un nud cu linii suav stinse, ca într-un final de mişcare. Tăcerea scaunelor nemişcate şi fine s-a transmis creierului ei şi l-a golit lent... A auzit paşi grăbiţi pe stradă, a văzut-o pe femeia înaltă şi serioasă uitându-se la ea şi pe bărbatul voinic cu spatele încovoiat. Ce aşteptau de la ea? S-a speriat. A simţit coperta tare a cărţii între degetele ei, departe, departe de parcă o prăpastie ar fi separat-o de propriile ei mâini. Ce se întâmpla, aşadar? De ce fiecare fiinţă avea ceva să-i spună? De ce, de ce? Şi ce vor, absorbind-o permanent? Ameţeala, rapidă ca un vârtej, a pus stăpânire pe capul ei şi a făcut să-i tremure picioarele. Stătea

în picioare în faţa lor de câteva minute deja, tăcută, simţind casa, dar de ce persoanele acelea nu se mirau de atitudinea ei, inexplicabilă pentru ele? Ah, de la ea te puteai aştepta la orice, vipera, inclusiv la ceea ce părea ciudat, vipera, oh, durerea, bucuria care doare. Amândoi se detaşau în întuneric, calmi în faţa ei, şi numai în privirea profesorului se vedea puţină uimire.

– Am avut o ameţeală, a spus cu jumătate de glas, iar vitrina de cristal continua să iradieze lumina ca aura din jurul unui sfânt.

De-abia rostise aceste vorbe, cu privirea încă tulbure, că Joana a observat o mişcare aproape imperceptibilă la soţia profesorului. S-au uitat una la alta, şi ceva răutăcios, avid şi umil în privirea femeii a făcut-o pe Joana, uluită, să înceapă să înţeleagă... Era a doua ameţeală din ziua aceea! Da, era a doua ameţeală din ziua aceea! Ca o trompetă... I-a străpuns cu privirea. Plec chiar acum din casa asta! a strigat agitată. Salonul se închidea tot mai mult, dintr-o clipă în alta o să trezească furia bărbatului şi a femeii! Ca ploaia ce se dezlănţuie, ca ploaia ce se dezlănţuie...

Picioarele i se afundau în nisip şi ieşeau din el grele. Se făcuse noapte deja, marea se rostogolea întunecată, nervoasă, valurile se muşcau pe plajă. Vântul se cuibărise în părul ei şi făcea ca bretonul scurt să se agite nebuneşte. Joana nu mai simţea ameţeala, acum un braţ brutal o apăsa pe piept, o greutate plăcută. S-a gândit repede: În curând o să mi se întâmple ceva. Era a doua ameţeală într-o singură zi! Dimineaţa când se dăduse jos din pat, şi acum... Sunt tot mai vie, a simţit vag. A început să alerge. Dintr-o dată s-a simţit mai liberă, mai înfuriată pe toate, s-a simţit triumfătoare. Dar nu era furie, ci iubire. O iubire atât de puternică, încât pasiunea ei nu se putea epuiza decât prin forţa urii. Acum sunt o viperă solitară. Şi-a adus aminte că realmente se despărţise de profesor, că după acea conversaţie n-ar mai

putea să se întoarcă niciodată... Îl simţea departe, în acel loc pe care acum şi-l amintea cu mirare şi fără sentimentul familiarităţii. Singură...

Unchiul şi mătuşa sunt deja la masă. Dar căruia dintre ei ar putea să-i spună: Am tot mai multă forţă, cresc, o să devin acum o femeie? Nu putea să le-o spună nici lor, nici nimănui altcuiva. Pentru că nu putea nici să întrebe pe cineva: Spuneţi-mi, cum sunt lucrurile? şi să audă: Nu ştiu, cum îi răspunsese ea profesorului. Profesorul i-a reapărut în minte ca în acea ultimă clipă, aplecat spre ea, înspăimântat sau feroce, nu ştia, dar retrăgându-se, asta e, retrăgându-se. Răspunsul, a simţit, nu conta prea mult. Ce avea valoare era că întrebarea fusese acceptată, că poate exista. Mătuşă-sa i-ar răspunde mirată: Ce lucruri? Şi dacă ar reuşi s-o înţeleagă, i-ar spune: Sunt aşa, şi-aşa şi-aşa. Cu cine ar putea vorbi acum despre lucrurile care există, în mod la fel de firesc cum se vorbeşte despre altele, despre cele care doar sunt?

Lucruri care există, altele care doar sunt... A surprins-o acest gând nou, neaşteptat, care va trăi de acum înainte ca florile pe mormânt. Care va trăi, va trăi, alte gânduri se vor naşte şi vor trăi şi chiar şi ea era mai vie. Bucuria i-a paralizat inima, cumplit, i-a iluminat corpul. A strâns paharul în mână, a băut apă cu ochii închişi de parcă ar fi fost vin, vin sângeriu şi slăvit, sângele lui Dumnezeu. Da, nici unuia dintre ei nu-i va explica, nu, că totul se schimbă lent... Că ea îşi păstrase surâsul ca atunci când stingi în sfârşit lampa şi te hotărăşti să te culci. Acum fiinţele nu mai erau primite în interiorul ei, nu se mai topeau în ea. Relaţiile cu persoanele deveneau tot mai diferite de relaţiile pe care le întreţinea cu ea însăşi. Dulceaţa copilăriei dispărea în ultimele ei trăsături, câte un izvor seca la suprafaţă şi acum le oferea străinilor care treceau nisip incolor şi uscat. Dar mergea înainte, mereu înainte cum mergi pe plajă, când vântul îţi mângâie obrajii şi îţi învolburează părul pe spate.

Cum să le spună: Este a doua ameţeală într-o zi, deşi ardea de dorinţa de a-i împărtăşi cuiva secretul ei. Fiindcă nimeni altcineva în toată viaţa ei, nimeni altcineva poate nu-i va spune cum îi spusese profesorul: Trăim şi murim. Toţi uită de asta, nu ştiu decât să se joace. S-a uitat la ei. Mătuşă-sa se juca având o casă, o bucătăreasă, un soţ, o fiică măritată şi făcându-şi vizitele. Unchiu-său avea drept jucării banii, serviciul, ferma, se distra jucând şah, citind ziarele. Joana a încercat să-i analizeze, simţind că aşa îi va distruge. Da, se iubeau în mod distant şi ca pe timpuri. Din când în când, ocupaţi cu jucăriile lor, îşi aruncau priviri neliniştite, vrând parcă să se asigure că există în continuare. Apoi păstrau din nou distanţa călduţă ce se micşora cu ocazia vreunei răceli, sau a unei aniversări. Se culcau împreună, evident, s-a gândit Joana, fără să-i producă nici o plăcere acea observaţie maliţioasă.

Mătuşa i-a întins coşul de pâine în tăcere. Unchiul nu ridica ochii din farfurie.

Mâncarea era una dintre marile griji în casă, continua să se gândească Joana. La orele mesei, cu braţele sprijinite greoi pe masă, bărbatul se hrănea gâfâind uşor, pentru că suferea de inimă, şi în timp ce mesteca, un pic de mâncare curgându-i din gură, privirea lui se fixa sticloasă în orice punct, cu atenţia concentrată la senzaţiile interioare produse de mâncare. Mătuşa stătea cu picioarele încrucişate sub scaun şi încruntată, mânca stăpânită de o curiozitate ce se reînnoia la fiecare îmbucătură, cu chipul întinerit şi nou. De ce azi nu se lasă pe spate în scaune? De ce încearcă să nu facă zgomot cu tacâmurile, de parcă cineva ar fi murit sau ar dormi? Eu sunt cauza, a ghicit Joana.

În jurul mesei de culoare închisă, sub lumina estompată de franjurile murdare ale lămpii, în seara aceea se aşezase şi liniştea. În unele momente Joana se oprea ca să audă zgomotul celor două guri mestecând şi tic-tacul uşor şi nervos al ceasului. Atunci femeia deschidea ochii şi, nemişcată, cu

furculiţa în mână, aştepta lacomă şi umilă. Joana îşi muta privirea, victorioasă, lăsa capul în jos cu o bucurie profundă care, în mod inexplicabil, era amestecată cu o dureroasă sufocare, cu neputinţa de a plânge.

– Armanda n-a venit?

Vocea Joanei a grăbit tic-tacul ceasului şi a dat naştere unei subite agitaţii rapide la masă. Unchiul şi mătuşa s-au privit pe furiş. Joana a respirat adânc; aşa-i că le era frică de ea?

– Soţul Armandei nu e de gardă azi, de aceea n-a venit la masă, a răspuns mătuşa.

Dintr-o dată, mulţumită, a început să mănânce. Unchiul mesteca mai repede. S-a reaşternut tăcerea, fără să înăbuşe murmurul îndepărtat al mării. Nu aveau curaj să-i spună, prin urmare.

– Când plec la internat? a întrebat Joana.

Castronul de supă i-a scăpat din mâini mătuşii, zeama negricioasă şi cinică s-a întins repede pe masă. Unchiul a pus tacâmurile în farfurie cu o figură neliniştită.

– De unde ştii că... a bolborosit nedumerit...

Ascultase la uşă...

Faţa de masă udă scotea aburi blânzi ca resturile unui incendiu. Nemişcată şi fascinată ca în faţa unui fapt iremediabil, femeia se uita la supa vărsată care se răcea rapid.

Apa oarbă şi surdă, dar nu mută, strălucea şi producea un zgomot vesel când se lovea de smalţul alb al căzii. Baia era plină de aburi grei, oglinzile aburite, imaginea corpului gol al unei tinere se reflecta în mozaicurile umede de pe pereţi.

Tânăra râde încetişor privindu-şi corpul plin de viaţă. Picioarele subţiri, cu pielea netedă, sânii mici ies din apă. De-abia se recunoaşte pe ea însăşi, încă nu a crescut de tot, de-abia a ieşit din copilărie. Întinde un picior, îl priveşte de la distanţă, îl mişcă încet ca pe o aripă fragilă. Îşi ridică braţele deasupra capului, spre tavanul pierdut în penumbră, cu

ochii închişi, fără nici un sentiment, doar mişcare. Corpul se alungeşte, se dezmorţeşte, străluceşte în semiîntuneric – este o linie încordată şi tremurătoare. Când lasă să-i cadă braţele din nou se condensează, albă şi sigură. Râde încetişor, îşi mişcă gâtul lung dintr-o parte în alta, îşi lasă capul pe spate – iarba e veşnic proaspătă, cineva o s-o sărute, iepuri moi şi mici se înghesuie unii în alţii cu ochii închişi. Îşi mângâie talia, şoldurile, viaţa ei.

Iese din cadă ca din mare. O lume grea se închide în jurul ei tăcută, liniştită. Bule mici alunecă încet până se pierd pe suprafaţa de smalţ. Tânăra simte cum apa o apasă pe corp, se opreşte un moment, ca şi cum ar fi atins-o uşor pe umăr. Ascultă atentă ce simte, creşterea fluxului. Ce se întâmplă? Devine o persoană serioasă, cu ochi mari şi profunzi. De-abia respiră. Ce se întâmplă? Ochii deschişi şi muţi ai lucrurilor continuă să lucească prin aburi. Pe acelaşi corp care a ghicit bucuria e apă – apă. Nu, nu... De ce? Fiinţe născute pe lume ca apa. Se agită, încearcă să fugă. Totul, spune încet de parcă ar dărui ceva, studiindu-se fără să se înţeleagă. Totul. Şi cuvântul acesta e pace, grav şi de neînţeles ca un ritual. Apa îi acoperă corpul. Dar ce s-a întâmplat? Şopteşte încet, silabe grele, topite.

Baia e difuză, aproape moartă. Lucrurile şi pereţii cedează, se estompează şi se diluează în aburi. Apa se răceşte puţin pe pielea ei şi Joana se înfioară de teamă şi descurajare.

Când iese din cadă este o necunoscută care nu ştie ce simte. Nu o înconjoară nimic şi ea nu recunoaşte nimic. E uşoară şi tristă, se mişcă lent, fără grabă, un timp îndelungat. Frigul aleargă cu picioarele lui îngheţate pe spatele ei, dar Joana nu vrea să se mişte, se încovoaie din umeri, rănită, nefericită. Se şterge fără dragoste, umilită şi sărmană, se înfăşoară în halatul de baie ca într-o îmbrăţişare călduţă. Închisă în ea însăşi, fără să vrea să privească, ah, fără să vrea să privească, alunecă pe culoar – lungul gâtlej roşu, întunecos şi discret de

unde va ajunge la străfunduri, la tot. Tot, tot, repetă misterios. Închide ferestrele din cameră – să nu vadă, să nu audă, să nu simtă. Se ghemuieşte în patul tăcut, plutind în întuneric ca în pântecele pierdut, şi uită. Totul e vag, uşor şi mut.

În spatele ei se aliniau paturile din dormitorul internatului. Şi, în faţă, fereastra se deschidea spre noapte.

Am descoperit deasupra ploii un miracol – se gândea Joana – un miracol spart în stele mari, serioase şi strălucitoare, ca un anunţ încremenit; ca un far. Ce vor să spună? Presimt taina în ele, strălucirea lor e misterul impasibil pe care îl simt curgând prin mine, tânguindu-se în note ample, disperate şi romantice. Dumnezeule, cel puţin pune-mă în contact cu ele, îndeplineşte-mi dorinţa de a le săruta. De a simţi pe buze lumina lor, de a o simţi scânteind în interiorul corpului, lăsându-l sclipitor şi transparent, proaspăt şi umed ca minutele de dinaintea zorilor. De ce izvorăşte în mine această sete stranie? Ploaia şi stelele, acest amestec rece şi dens m-a trezit, a deschis porţile pădurii mele verzi şi întunecoase, ale acestei păduri cu miros de prăpastie pe unde curge apa. Şi l-a unit cu noaptea. Aici, lângă fereastră, aerul e mai potolit. Stele, stele, spun rugăciuni. Cuvântul stele printre dinţii mei în aşchii fragile. De ce nu vine ploaia înăuntrul meu?, eu vreau să fiu stea. Purificaţi-mă puţin şi voi avea masa acestor fiinţe ce se adăpostesc în spatele ploii. În acest moment, inspiraţia mă doare în tot corpul. Doar o clipă şi va simţi nevoia de a fi mai mult decât o inspiraţie, de a o depăşi, de a poseda propriul ei lucru – şi de a fi cu adevărat o stea. Unde duce nebunia, nebunia. Şi cu toate acestea este adevărat. Ce contează că în aparenţă eu continui să fiu în dormitor, în vreme ce restul fetelor sunt moarte în paturi, cu trupul înţepenit? Ce contează ce este în realitate? Adevărul e că stau în genunchi goală ca un animal, lângă pat, şi sufletul meu disperă cum poate dispera numai corpul unei virgine. Patul dispare,

pereții încăperii se îndepărtează, se prăbușesc învinși. Și eu sunt în lumea liberă, sprintenă ca o căprioară pe câmp. Mă ridic gingașă ca o răsuflare, îmi înalț capul de floare și, somnoroasă, cu picioarele ușoare, străbat câmpii dincolo de pământ, de lume, de timp, de Dumnezeu. Mă scufund și apoi ies la suprafață, ca dintre nori, din pământuri încă imposibile, ah, încă imposibile. Dintre cele pe care eu n-am știut încă să mi le închipui, dar care se vor ivi. Merg, înaintez, încontinuu, încontinuu... Mereu, fără oprire, încercând să-mi iau gândul de la tânjirea mea obosită de a ajunge la capăt. Unde am mai văzut o lună sus pe cer, albă și silențioasă? Cu veșmintele livide fluturând în vânt. Catargul fără drapel, drept și mut înfipt în spațiu... Totul în așteptarea miezului nopții... Mă înșel pe mine însămi, trebuie să mă întorc. Nu văd nici o nebunie în dorința de a mușca din stele, dar încă mai există pământul. Pentru că primul adevăr se află pe pământ și în trup. Dacă strălucirea stelelor doare în interiorul meu, dacă este posibilă această comunicare la distanță, este pentru că un anumit lucru asemănător cu o stea se înfioară înăuntrul meu. M-am întors la corp. M-am întors la corpul meu. Când mă surprind în adâncul oglinzii, mă sperii. Cu greu pot ajunge să cred că am limite, că sunt ceva conturat și definit. Mă simt risipită în aer, gândind înăuntrul ființelor, trăind în lucruri dincolo de mine însămi. Când mă surprind în oglindă nu mă sperii pentru că mi se pare că sunt urâtă sau frumoasă. Mă descopăr în altă calitate. După ce nu mă văd un timp, aproape că uit că sunt o ființă umană, uit de trecutul meu și sunt la fel de lipsită de conștiință și de voința de a atinge un scop ca un lucru abia născut. Mă uimește, de asemenea, când stau cu ochii deschiși spre oglinda palidă, că există atâtea lucruri în mine dincolo de cele cunoscute, atâtea lucruri veșnic tăcute. De ce tăcute? Aceste curbe de sub bluză trăiesc nepedepsite? De ce tăcute? Gura mea, pe jumătate de copil, atât de sigură de destinul ei, continuă să fie ea însăși în ciuda lipsei mele totale de

atenţie. Uneori, după descoperirea mea vine iubirea de mine însămi, o privire permanentă în oglindă, un surâs plin de înţelegere pentru cei ce mă privesc. Perioadă de integrare în trupul meu, de lăcomie, de vis, de prelungi plimbări în aer liber. Până când o frază, o privire – ca oglinda – îmi aminteşte că sunt uimită de alte taine, care mă fac să fiu nemărginită. Fascinată, îmi cufund trupul în adâncul fântânii, îi astup toate izvoarele şi, somnambulă, îmi continui drumul. Să analizezi clipă de clipă, să percepi nucleul fiecărui lucru alcătuit din timp şi spaţiu. Să posezi fiecare moment, să-ţi împleteşti conştiinţa cu ele, ca nişte mici filamente aproape imperceptibile, dar rezistente. Asta e viaţa? Chiar şi aşa, îmi scapă. Alt mod de a o prinde ar fi să trăiesc. Dar visul este mai complet ca realitatea, ceea ce mă îneacă în inconştienţă. Până la urmă, ce contează mai mult, să trăieşti sau să ştii că trăieşti? Cuvinte foarte pure, picături de cristal. Simt forma scânteietoare şi umedă zbătându-se în mine. Dar unde se află ce vreau să spun, unde se află ce trebuie să spun? Inspiră-mă, am aproape totul; am conturul în aşteptarea esenţei, asta e? Ce trebuie să facă un om care nu ştie ce trebuie să facă el cu el însuşi? Să se folosească pe el însuşi ca trup şi suflet în folosul trupului şi al sufletului? Sau să-şi transforme forţa în altă forţă diferită? Sau să aştepte ca din ea însăşi să se nască soluţia, ca o consecinţă? Nu pot spune nimic încă înăuntrul formei. Tot ce posed se află în mine, la mare adâncime. Într-o bună zi, după ce voi vorbi, în sfârşit, voi mai avea de ce să trăiesc? Sau tot ce voi spune va fi mai încoace sau mai încolo de viaţă? Încerc să îndepărtez tot ce este formă de viaţă. Încerc să mă izolez ca să descopăr viaţa în ea însăşi. Cu toate acestea, mă bazez prea mult pe jocul care te amuză şi te consolează şi, când mă îndepărtez de el, brusc mă simt lipsită de apărare. În momentul când închid uşa în urma mea, mă desprind imediat de lucruri. Tot ce a existat se distanţează de mine, scufundându-se surd în apele mele depărtate. Aud căderea. Veselă şi fără

complicații, mă aștept pe mine însămi, aștept să mă înalț ușor și să apar adevărată înaintea ochilor mei. În loc să mă găsesc prin fugă, mă văd lipsită de apărare, solitară, captivă într-o chilie fără dimensiuni, unde lumina și întunericul sunt fantome liniștite. În interiorul meu găsesc căutata tăcere. Dar acolo mă simt atât de pierdută de orice amintire a vreunei ființe omenești și de mine însămi, încât transform această impresie în certitudinea singurătății fizice. Dacă aș scoate un strigăt – îmi imaginez fără să mai fiu lucidă – glasul meu ar primi ecoul identic și indiferent al pereților pământului. Prin urmare, nu voi găsi viața dacă nu trăiesc lucrurile? Dar chiar așa, în solitudinea albă și limitată în care cad, tot mai sunt prizonieră între munți de netrecut. Prizonieră, prizonieră. Unde e imaginația? Merg pe poteci invizibile. Închisoare, libertate. Acestea sunt cuvintele care îmi vin în minte. Totuși, simt că nu sunt cele adevărate, unice și de neînlocuit. Libertate e puțin. Ce doresc nu are încă nume. Sunt, deci, ca o jucărie pe care o întorc cu cheia și care, atunci când i se oprește arcul, nu are o viață proprie, profundă. Să încerc să admit cu calm că poate o voi găsi doar dacă mă duc s-o caut în izvoarele mici. Dacă nu, o să mor de sete. Poate nu sunt făcută pentru apele pure și întinse, ci pentru cele mici și ușor accesibile. Și poate dorința mea de a găsi alt izvor, această angoasă care face ca fața mea să aibă expresia celui ce vânează ca să se hrănească, poate această angoasă e o idee; și nimic mai mult. Cu toate acestea, rarele momente de suficiență pe care le am, de viață oarbă, de bucurie atât de intensă și de senină ca muzica unei orgi, aceste momente nu dovedesc oare că sunt capabilă să-mi satisfac căutarea și că aceasta este setea întregii mele ființe și nu numai o idee? Și mai mult încă, ideea este adevărul! îmi strig mie însămi. Sunt rare aceste momente. Chiar ieri, în clasă, pe neașteptate, m-am gândit, aproape fără nici o legătură, aproape fără legătură cu lucrurile, că mișcarea explică forma. Clara noțiune de perfecțiune, brusca libertate

pe care am simţit-o... În acea zi, la ferma unchiului, când am căzut în râu. Înainte eram închisă, opacă. Dar când m-am ridicat, a fost ca şi cum m-aş fi născut din ape. Am ieşit udă, cu hainele lipite de piele, cu părul lucind, despletit. Ceva se agita în mine şi în mod sigur era doar trezirea trupului meu. Dar printr-o dulce minune totul a devenit transparent, şi cu siguranţă aşa era şi sufletul meu. În acea clipă eu mă aflam cu adevărat în interiorul meu şi era linişte. Doar că liniştea mea, am înţeles, era o bucată din liniştea câmpului. Şi nu mă simţeam lipsită de apărare. Calul de pe care căzusem mă aştepta lângă râu. Am încălecat şi am zburat pe dealurile pe care le invada amurgul deja şi le răcorea. Am tras de hăţuri, am mângâiat cu mâna grumazul palpitând şi cald al animalului. Am continuat la pas, ascultând înăuntrul meu fericirea, înaltă şi pură ca un cer de vară. Mi-am pipăit braţele de pe care se mai scurgea apa. Simţeam calul viu aproape de mine, ca pe o continuare a corpului meu. Amândoi respiram palpitând şi noi. O culoare întunecată şi catifelată se întinsese peste câmpurile letargice din cauza ultimului soare şi un vânticel zbura cu blândeţe. Trebuie neapărat să nu uit, m-am gândit, că am fost fericită, că sunt în continuare fericită, mai mult decât poate fi cineva. Dar am uitat, am uitat întotdeauna.

Stăteam pe o bancă în catedrală, într-o aşteptare lipsită de griji şi vagă. Respiram cu greu parfumul violet şi rece al icoanelor. Şi, brusc, înainte de a putea înţelege ce se întâmplă, ca un cataclism, orga invizibilă a înflorit într-un mugur de sunete clare, tremurătoare şi pure. Fără melodie, aproape fără muzică, aproape numai vibraţii. Pereţii solizi şi bolţile înalte ale bisericii primeau notele şi le înapoiau sonore, goale şi intense. Mă străpungeau, se încrucişau înăuntrul meu, îmi umpleau nervii de înfiorare şi creierul de sunete. Nu mă gândeam la nimic, era doar muzica. Pe nesimţite, sub greutatea muzicii, am alunecat pe bancă, am îngenuncheat fără să mă rog, anihilată. Orga a amuţit cu aceeaşi rapiditate

cu care începuse, ca o inspirație. Am continuat să respir ușor, cu corpul vibrând încă de ultimele sunete ce persistau în aer cu un zumzet cald și translucid. Și momentul era atât de perfect, încât nu mă temeam de nimic și nu mulțumeam și n-am perceput ideea de Dumnezeu. Vreau să mor acum, striga ceva înăuntrul meu, mai bine liberă decât suferind. Orice clipă ce ar urma după aceea va fi inferioară și goală. Voiam să mă înalț și numai moartea ca final mi-ar fi dat înălțarea fără cădere. Oameni se ridicau în jurul meu, se mișcau. M-am ridicat, m-am îndreptat spre ieșire, fragilă și palidă.

FEMEIA CU VOCEA CIUDATĂ ŞI JOANA

Joana nu s-a uitat la ea cu atenţie până nu i-a auzit vocea. Tonul jos şi ondulat, fără vibraţii, a trezit-o. S-a uitat la femeie curioasă. Probabil că trăise ceva ce ea încă nu cunoscuse. Nu înţelegea acea intonaţie, atât de îndepărtată de viaţă, atât de îndepărtată de zilele...

Joana şi-a amintit că o dată, la câteva luni după ce se măritase, a vrut să-l întrebe ceva pe soţul ei. Erau pe stradă. Şi înainte chiar de a termina fraza, spre marea surpriză a lui Otávio, s-a întrerupt, cu capul aplecat şi privirea amuzată. Ah – tocmai îşi dăduse seama – vocea ei imita una dintre acele voci pe care le auzise de atâtea ori când era necăsătorită, întotdeauna vag perplexă. Vocea unei femei tinere cu bărbatul ei. Ca propria ei voce aşa cum sunase în momentul acela pentru Otávio, ascuţită, goală, lansată spre înălţimi, cu note egale şi clare. Ceva neterminat, extatic şi oarecum sătul. Încercând să strige... Zile luminoase, limpezi şi uscate, voce şi zile asexuate, băieţi de cor la o slujbă la ţară. Şi un ceva pierdut, îndreptându-se spre o blândă disperare... Acel timbru de femeie proaspăt căsătorită avea o poveste, o poveste plăpândă ce-i scăpa neobservată femeii cu vocea ciudată, dar nu celeilalte.

Din momentul acela Joana asculta vocile, le înţelegea sau nu le înţelegea. Probabil, la sfârşitul vieţii, după fiecare timbru

de voce auzit, o să urmeze un val de amintiri proprii în memoria ei, şi Joana o să spună: Câte voci am...

S-a înclinat spre femeie. Ajunsese la ea căutând o casă unde să se mute şi îi plăcea că venise fără soţul ei, pentru că, fiind singură, era mai liberă să observe. Şi acolo, acolo era ceva la care nu se aştepta, o pauză. Cealaltă nici nu se uita la ea. Gândind ca Otávio, Joana a intuit că el ar considera-o pe femeie doar vulgară, cu nasul acela mare, palidă şi imperturbabilă. Femeia explica avantajele şi inconvenientele casei şi ale locului, şi în acelaşi timp îşi plimba privirea pe jos, spre fereastră, spre peisaj, fără nerăbdare, fără interes.

Trupul curat, părul negru. Înaltă şi voinică. Şi vocea, voce de pământ. Nu se lovea de nici un obiect, blândă şi alungită de parcă ar fi străbătut drumuri lungi pe sub pământ ca să ajungă până la gâtul ei.

– Sunteţi măritată? a întrebat-o Joana, aplecându-se spre ea.

– Văduvă, cu un băiat, şi a continuat să întoneze litania despre apartamentele din zonă.

– Nu. Cred că nu mă interesează casa, e prea mare doar pentru o pereche, a spus Joana grăbită, puţin seacă. Dar – şi-a îndulcit la maximum vorbele ca să-şi ascundă dorinţa – mi-aţi permite să vă fac câte o vizită din când în când ca să mai stăm de vorbă puţin?

Cealaltă nu s-a mirat. Şi-a mângâiat cu o mână talia îngroşată de maternitate şi de lentoarea cu care se mişca.

– Asta o să fie cam greu, cred... Mâine mă duc să-l văd pe fiu-meu. E însurat. Plec în călătorie...

Zâmbea fără bucurie, fără emoţie. Doar: Plec în călătorie. Oare ce o interesează pe femeia aceea? s-a întrebat Joana. O avea vreun amant...

– Locuiţi singură? a întrebat-o.

– Sora mea cea mică s-a făcut călugăriţă, la Caridad. Eu stau cu cealaltă.

– Nu e trist să trăieşti fără un bărbat în casă? a continuat Joana.

– De ce? a răspuns femeia.

– Mă întrebam dacă nu e trist pentru dumneavoastră. Eu sunt măritată, a adăugat Joana, încercând să dea conversaţiei un ton mai intim.

– Nu, mie nu mi se pare trist. Nu, a spus, zâmbind fără culoare. Iertaţi-mă, dacă-mi permiteţi, vă las. Dacă nu vă interesează casa... Trebuie să spăl nişte rufe înainte să mă aşez la fereastră ca să respir aer curat.

Joana şi-a continuat drumul umilită. Cam slabă de minte femeia, fără îndoială... Dar vocea? N-a putut scăpa de ea tot restul după-amiezii. Imaginaţia ei alerga în căutarea surâsului femeii, a corpului ei, robust şi calm. N-avea o poveste, a descoperit Joana puţin câte puţin. Fiindcă, dacă i se întâmplau lucruri, acestea nu erau ea şi nu se amestecau în adevărata ei existenţă. Principalul – incluzând trecutul, prezentul şi viitorul – este că trăieşte. Acesta este fondul chestiunii. Uneori acest fond apărea stins, cu ochii închişi, aproape inexistent. Dar era de-ajuns o mică pauză, puţină linişte, ca să crească şi să apară în prim plan, cu ochii deschişi, murmurând suav şi constant ca apa printre pietre. De ce continuă cu subiectul acela? E adevărat că i se întâmplă lucruri sosite din afară. Şi-a pierdut iluzii, a trecut printr-o pneumonie. I se întâmplau lucruri. Dar veneau doar ca să facă mai dens sau mai stins murmurul din centrul ei. De ce să povestească fapte şi detalii dacă, în definitiv, nici unul nu o domina? Şi dacă ea era doar viaţa care curge fără întrerupere prin corpul ei?

Întrebările ei nu căutau niciodată răspunsuri – a continuat Joana să descopere. Se năşteau moarte, surâzătoare, se îngrămădeau fără dorinţe, nici speranţe. Nu încerca să facă nici o mişcare în afara ei.

Îşi petrecuse mulţi ani din existenţa ei la fereastră, privind lucrurile care treceau şi pe cele oprite în loc. Dar adevărul

este că mai mult auzea decât vedea viaţa dinăuntrul ei. O fascina zgomotul ei, ca al respiraţiei unei creaturi fragede, strălucirea ei dulce, ca a unei plante recent răsărită. Încă nu obosise să existe şi îşi era de ajuns ei înseşi, aşa încât uneori fericirea ei era aşa de mare că simţea cum o învăluie tristeţea ca negura unei mantii, lăsând-o rece şi tăcută ca o înserare. Nu aştepta nimic. Ea era în sine, propriul ei scop.

Într-o zi s-a dedublat, s-a neliniştit, a început să iasă şi să se caute pe ea însăşi. S-a dus în locuri unde erau bărbaţi şi femei. Toţi spuneau: Din fericire, s-a trezit, viaţa e scurtă, trebuie să profiţi de ea, înainte era ştearsă, acum e într-adevăr o persoană normală. Nimeni nu ştia că exact atunci se simţea aşa de nefericită, încât simţea nevoia să caute viaţa. Atunci a ales un bărbat, l-a iubit şi iubirea i-a îngroşat sângele şi misterul. A născut un copil, soţul i-a murit după ce a fecundat-o. Ea a mers mai departe şi se descurca foarte bine. Şi-a adunat la un loc toate cioburile şi n-a mai căutat oameni. A revenit la fereastra unde se aşeza în compania ei înseşi. Şi niciodată nu se mai văzuse un lucru sau o fiinţă mai fericită şi mai completă. Deşi mulţi se uitau la ea compătimitor şi o găseau slabă, sufletul ei era atât de puternic, încât niciodată n-a încetat să mănânce bine la prânz sau seara, deşi fără o plăcere exagerată. Nu-i păsa deloc de ce spuneau ceilalţi, şi nici de evenimente, şi totul aluneca pe ea şi se vărsa în alte ape, care nu erau apele ei interioare.

Într-o zi, după ce trăise mai multe zile la fel, fără să se plictisească, s-a simţit diferită. Era obosită. Umbla de colo până colo fără rost. Nici ea nu ştia ce vrea. A început să fredoneze cu gura închisă. Pe urmă s-a plictisit şi a început să se gândească la diverse lucruri. Dar nu reuşea pe de-a-ntregul. În interiorul ei ceva încerca să se oprească. A aşteptat, dar nu venea nimic din ea pentru ea. S-a întristat vag, o tristeţe insuficientă şi tocmai de aceea dublu de tristă. A continuat să umble şi paşii ei sunau ca frunzele veştede ce cad pe jos. Era

căptușită pe dinăuntru cu cenușă și nu găsea în ea decât o reflectare, ca niște picături albe care se scurg, o reflectare a ritmului ei dinainte, acum lent și greoi. Atunci și-a dat seama că era epuizată și pentru prima dată a suferit, pentru că realmente se împărțise în două, o parte se afla în fața celeilalte, supraveghind-o, dorind lucruri pe care aceasta din urmă nu le putea oferi. Adevărul e că ea întotdeauna fusese două persoane într-una, cea care știa vag că este și cea care era cu adevărat, cea profundă. Până atunci, amândouă lucrau împreună și se confundau. Acum cea care știa că este lucra singură, ceea ce însemna că femeia aceea era nefericită și inteligentă. Cu un ultim efort a încercat să inventeze ceva, un gând, ceva care să-i atragă atenția. Degeaba. Nu știa decât să trăiască.

Până când absența ei înseși a făcut-o în cele din urmă să cadă în noapte și, calmă, sumbră și înviorată, a început să moară. Apoi a murit încet, ca și cum ar fi fost o fantomă. Nu se știe nimic altceva, pentru că a murit. Se bănuiește doar că la sfârșit era și ea fericită, așa cum poate fi un lucru sau o ființă. Pentru că se născuse pentru ceea ce este esențial, pentru a trăi și a muri. Și în mijloc era suferința. Existența ei fusese atât de completă și atât de legată de adevăr, încât probabil, atunci când s-a petrecut din viață s-a gândit, dacă ar fi avut obiceiul să gândească: Eu n-am existat niciodată. Nu se știe nici ce s-a întâmplat cu ea. Unei vieți așa de frumoase i-a urmat probabil o moarte la fel de frumoasă. E sigur că azi s-a transformat în fărâme de pământ. Privește în sus, spre cer, tot timpul. Uneori plouă, ea rămâne plină și întreagă în fărâmele ei. Apoi se usucă o dată cu vara și orice pală de vânt o risipește. Acum este eternă.

După ce a stat o clipă cufundată în gânduri, Joana și-a dat seama că invidia acea ființă pe jumătate moartă care îi zâmbea și îi vorbea pe un ton necunoscut. În primul rând, s-a gândit, înțelege viața pentru că nu este suficient de inteligentă ca să n-o înțeleagă. Dar la ce folosea orice raționament...

Dacă ai ajunge s-o înţelegi fără să înnebuneşti, n-ar fi posibil să reţii această cunoaştere în sine, ci s-ar transforma într-o atitudine, atitudine în faţa vieţii, unicul mod de a o poseda şi de a o exprima integral. Şi această atitudine nu ar fi foarte diferită de cea pe care o adopta femeia cu vocea ciudată. Sunt atât de sărace căile acţiunii.

A făcut o mişcare rapidă cu capul, nerăbdătoare. A luat un creion, o hârtie, şi a mâzgălit cu o caligrafie intenţionat fermă: „Personalitatea care se ignoră pe ea însăşi se realizează mai complet". Adevăr sau minciună? Într-un fel se răzbunase proiectând asupra acelei femei umflate de viaţă gândirea ei rece şi inteligentă.

...OTÁVIO...

De profundis. Joana a aşteptat ca ideea să devină mai clară, să iasă din ceţuri acea sferă strălucitoare şi uşoară care era germenul unui gând. *De profundis.* Îl simţea oscilând, pierzându-şi echilibrul, aproape, şi scufundându-se pentru totdeauna în ape necunoscute. Sau dacă nu, în anumite momente, alungând norii şi crescând tremurător, ivindu-se aproape în întregime... Apoi tăcerea.

A închis ochii, s-a odihnit lenevoasă. Când i-a deschis a avut un mic şoc. Şi timp de câteva lungi şi profunde secunde a ştiut că acel fragment de viaţă este un amestec din ceea ce trăise şi din ceea ce va mai trăi, totul topit într-unul singur şi etern. Straniu, straniu. Lumina portocalie de la ora nouă, acea impresie de interval, un pian îndepărtat insistând pe notele acute, inima ei bătând repede în căldura dimineţii şi, în spatele tuturor acestora, fioroasă, ameninţătoare, tăcerea pulsând, groasă şi impalpabilă. Totul s-a spulberat. Pianul şi-a întrerupt insistenţa pe ultimele note şi, după o clipă de odihnă, a reluat iar cu suavitate câteva sunete de la mijlocul unei melodii clare şi uşoare. În curând o să se simtă incapabilă să spună dacă impresia de dimineaţă fusese autentică sau numai o idee. S-a oprit atentă ca s-o recunoască... O oboseală subită a derutat-o pentru o clipă. Cu nervii relaxaţi şi chipul destins, a simţit o uşoară undă de duioşie faţă de ea însăşi, aproape de recunoştinţă, deşi nu ştia de ce.

Pentru un minut i s-a părut că își trăise viața și că ajunsese la sfârșitul ei. Și pe urmă, imediat, i s-a părut că până atunci totul fusese alb, ca un spațiu gol, și că auzea departe, în surdină, freamătul vieții apropiindu-se, densă, vijelioasă și violentă, valurile înalte zgâriind cerul, apropiindu-se, apropiindu-se... ca s-o scufunde, ca s-o scufunde, s-o înece, s-o sufoce...

S-a dus la fereastră, și-a întins brațele și a așteptat în van ca o adiere de vânt să vină să i le mângâie. A rămas așa, uitând de toate, timp îndelungat. Avea urechile pe jumătate închise datorită unei contracții a mușchilor faciali, ochii aproape închiși, lăsând să treacă doar puțină lumină, capul proiectat înainte. După câteva clipe a reușit să se izoleze cu adevărat. Acea stare de semi inconștiență, în care părea că se cufundă adânc, într-un aer greu, cenușiu... S-a dus la oglindă și, printre dinți, cu ochii arzând de ură, a spus:

– Și-acum ce vrei?

Nu putea să nu-și vadă propriul ei chip, mic și congestionat. A amuzat-o un moment chipul ei, uitând de furie. Întotdeauna se întâmpla un fleac care o îndepărta de torentul principal. Era foarte vulnerabilă. Se ura din cauza asta? Nu, s-ar urî mai mult dacă ar fi un trunchi neschimbat până la moarte, în stare numai să dea roade, dar nu să crească înăuntru. Dorea și mai mult: să renască întotdeauna, să uite tot ce învățase, ce văzuse, și să înceapă din nou într-un loc nou unde cea mai mică faptă să aibă un sens, unde să respiri aerul ca prima oară. Avea senzația că viața curge deasă și leneșă în interiorul ei, fierbând ca un lințoliu fierbinte de lavă. Poate că dacă s-ar îndrăgosti... Și dacă, s-a gândit vag, o trompetă ar spinteca brusc cu sunetul ei ascuțit mantia nopții și ar lăsa câmpia liberă, verde și întinsă... Și atunci cai albi și nervoși mișcându-și rebeli grumazul și picioarele, aproape zburând, ar străbate râuri, munți și văi... Gândindu-se la ei, simțea cum circulă aerul proaspăt în interiorul

ei ca ieşit dintr-o grotă întunecoasă, umedă şi răcoroasă în mijlocul deşertului.

Dar în scurt timp şi-a revenit, într-o cădere verticală. Şi-a examinat braţele şi picioarele. Aceasta este ea. Aceasta este ea. Dar trebuie să nu se mai gândească la asta, şi-a spus cu duritate şi ironie. O să moară? A râs tare şi s-a privit repede în oglindă ca să vadă efectul râsului pe faţa ei. Nu, nu înţelegea. Părea o pisică sălbatică, aşa, cu ochii arzând pe obrajii aprinşi, punctaţi de pistrui maronii de la soare, cu părul răvăşit căzându-i în ochi. Vedea în ea purpura închisă la culoare şi triumfătoare. Din ce cauză străluceşte aşa? Plictiseală... Da, cu toate acestea, sub ea ardea un foc, ardea un foc chiar şi atunci când reprezenta moartea. Poate asta este plăcerea de a trăi.

Din nou îngrijorarea a pus stăpânire pe ea, pură, fără raţionamente. Ah, poate că trebuie să se mişte, poate... A închis ochii o clipă, permiţându-şi apariţia unui gest sau a unei fraze fără logică. Făcea mereu asta, era convinsă că la fund, sub lavă, există o dorinţă deja ţintind spre un obiectiv. Uneori, când printr-un mecanism special, în acelaşi fel cum cazi în vis, încuia porţile conştiinţei şi se lăsa dusă de faptă sau de vorbă, primea surprinsă, fiindcă percepţia gestului se producea numai în momentul executării lui, o palmă trasă de propriile-i mâini pe propriii ei obraji. Uneori auzea cuvinte ciudate şi nebuneşti rostite de propria-i gură. Chiar şi fără să le înţeleagă, se simţea mai uşoară, mai liberă. A repetat experienţa cu ochii închişi.

Şi de acolo din propriile ei adâncuri, după un moment de tăcere şi abandon, a izvorât, la început palid şi şovăitor, apoi tot mai puternic şi dureros: din străfunduri te chem... din străfunduri te chem... din străfunduri te chem... A mai rămas câteva clipe nemişcată, fără nici o expresie pe faţă, obosită, de parcă ar fi adus pe lume un copil. După scurt timp a renăscut, a deschis ochii alene şi a revenit la lumina

zilei. Fragilă, respirând uşor, fericită ca o convalescentă ce simte prima adiere a vântului.

Atunci a început să-şi spună că realmente se rugase. Ea nu. Ceva din afara ei, ceva de care nu mai era conştientă, se rugase. Dar nu voia să se roage, şi-a spus sincer. Nu voia pentru că ştia că acesta era leacul. Dar era un leac ca morfina care adoarme orice fel de durere. Ca morfina de care ai nevoie în doze tot mai mari ca să-i simţi efectul. Nu, încă nu era atât de sleită încât să dorească în mod laş să se roage în loc să descopere durerea, să sufere de durere, să posede durerea în întregime ca să-i cunoască toate misterele. Şi chiar dacă s-ar ruga... Ar sfârşi într-o mănăstire, fiindcă pentru foamea ei aproape toată morfina ar fi insuficientă. Şi asta ar fi degradarea finală, viciul. Cu toate acestea, în mod firesc, dacă n-ar căuta un dumnezeu exterior, ar sfârşi prin a se diviniza, prin a-şi explora propria durere, iubindu-şi trecutul, căutând refugiu şi căldură în propriile ei gânduri, născute atunci cu voinţa de a fi operă de artă şi servind apoi ca hrană râncedă pusă la păstrare pentru perioadele sterile. Exista primejdia de a rămâne permanent în suferinţă şi de a se organiza în ea, ceea ce ar fi, de asemenea, un viciu şi un sedativ.

Ce trebuia să facă, atunci? Ce trebuia să facă pentru a întrerupe acel drum, pentru a-şi acorda un armistiţiu între ea şi ea însăşi, pentru ca mai târziu să se poată regăsi fără primejdie, nouă şi pură?

Ce trebuie să facă?

Pianul a început să sune sub degetele ei în mod deliberat cu game apăsate şi uniforme. Exerciţii, s-a gândit. Exerciţii... Da, a descoperit amuzată... De ce nu? De ce să nu încerce să iubească? De ce să nu încerce să trăiască?

Muzică pură curgând într-un ţinut fără bărbaţi, visa Otávio. Mişcări încă fără adjective. Inconştiente ca viaţa primitivă ce pulsează în copacii orbi şi surzi, în micile insecte

ce se nasc, zboară, mor şi renasc fără martori. În timp ce muzica zburătăceşte şi se desfăşoară, trăieşte dimineaţa, miezul zilei, sau seara, cu o notă constantă în simfonie, cea a transformării. Este muzică ce nu se bazează pe lucruri, pe spaţiu sau pe timp, cu aceeaşi culoare ca viaţa şi moartea. Viaţă şi moarte în idei, izolate de plăcere şi durere. Atât de distante de calităţile umane încât ar putea să se confunde cu tăcerea. Tăcerea, pentru că această muzică ar fi cea necesară, unica posibilă, proiectare vibrantă a materiei. Şi la fel cum nu se înţelege materia şi nu se percepe până când simţurile nu se lovesc de ea, tot astfel nu s-ar auzi muzica ei.

Şi pe urmă? s-a gândit. Închid ochii şi ascult propria mea muzică, melodie ce curge leneşă şi tulbure ca un râu mâlos. Laşitatea este călduţă şi eu nu mă resemnez cu ea, depunând toate armele de erou pe care mi le-au dat douăzeci şi şapte de ani de gândire. Ce sunt azi, în acest moment? O frunză plată, mută, căzută pe pământ. Nu există nici o adiere în aer care s-o legene. De-abia respirând, ca să nu mă trezesc. Dar de ce, mai ales de ce nu folosesc propriile mele cuvinte şi mă încâlcesc şi mă învălui în imagini? De ce să-mi spun frunză uscată când nu sunt decât un bărbat cu braţele încrucişate?

Din nou, în plin raţionament inutil, a simţit o oboseală, o senzaţie de cădere. Să mă rog, să mă rog. Să îngenunchez în faţa lui Dumnezeu şi să-l rog să-mi dea. Ce? Iertarea. Un cuvânt aşa de lung, aşa de plin de sens. Nu sunt vinovat – Sau sunt? Care e vina mea?, ştie că e, dar îşi urmează, totuşi, firul gândului –, deşi nu este vinovat, i-ar plăcea foarte mult să primească iertarea. Să simtă deasupra capului degetele mari şi lungi ale lui Dumnezeu binecuvântându-l ca un tată bun, un tată plămădit din pământ şi lume, ce conţine totul, totul, fără să excludă nici măcar o particulă care să poată spune mai târziu: Da, dar eu nu l-am iertat! Atunci ar înceta să mai existe acea acuzaţie mută pe care toate lucrurile o strâng împotriva lui.

În fond, la ce se gândeşte? De cât timp se joacă aşa cu el însuşi, încremenit? A făcut un gest vag.

A intrat verişoara Isabel. „Binecuvântat, binecuvântat, binecuvântat", spunea privirea ei grăbită şi mioapă, dornică să se retragă. Renunţa la acel aer de străină doar când se aşeza la pian. Otávio se făcea mic ca un copilaş. Atunci, ea zâmbea, era umană, ajungea să-şi piardă aspectul inchizitorial. Dobândea o înfăţişare simplă, mai uşoară. Stând la pian, cu buzele bătrâne şi uscate, cânta Chopin, Chopin, mai ales valsurile.

– Degetele mi s-au înţepenit – a spus, mândră că ştie să cânte pe dinafară. În timp ce vorbea, îşi dădea capul pe spate cu un gest cochet neaşteptat, de dansatoare de cabaret. Otávio se înroşea la faţă. Prostituată, se gândea, şi imediat îşi înghiţea cuvântul, cu o mişcare dureroasă. Cum îndrăznea să se gândească aşa? Îşi amintea de chipul ei aplecat cu atenţie asupra lui, îngrijorată de durerile lui de stomac. O urăsc tocmai de-asta, îşi spunea fără nici o logică. Şi întotdeauna era târziu; gândul i-o lua înainte. Prostituată; ca şi cum se autoflagela cu un bici. Cu toate acestea, chiar şi când se căia, păcătuia din nou. De câte ori, copil fiind, cu câteva momente înainte de a adormi, era conştient dintr-o dată că verişoara Isabel era în pat trează, poate şezând pe pat, cu părul cenuşiu împletit şi cămaşa de noapte de pânză groasă încheiată până sus ca a unei fecioare. Atunci simţea cum remuşcarea îi curge în interiorul corpului ca un acid. Dar o ura tot mai mult fiindcă nu o putea iubi.

Nu mai reuşea să treacă de o notă la alta la fel de lin cum făcea altădată, ca un leşin. Un sunet se agăţa de altul, aspru, sincopat, şi valsurile scârţâiau fără multă strălucire, şovăitoare şi nereuşite. Din timp în timp, bătăile rare ale vechii pendule despărţeau muzica în măsuri asimetrice. Otávio aştepta următoarea bătaie cu inima cât un purice. Ca şi cum acestea ar fi lansat toate lucrurile într-un dans mut şi uşor

nebunesc. Acele bătăi de clopot tăind implacabile muzica, veşnic pe acelaşi ton, rece şi surâzător, se prăvăleau înăuntrul lui ca într-un hău fără fund, în cădere liberă. Privea spatele ţeapăn al verişoarei, mâinile ei, două animale negricioase alergând pe clapele îngălbenite al pianului. Ea se întorcea şi îi spunea, adresându-i-se din pură euforie, cu gingăşie, precum cineva care aruncă flori:

– Ce-i cu tine? O să cânt ceva mai vesel...

Şi începea imediat unul dintre acele valsuri de salon, naive şi vioaie, pe care nu-şi amintea să le fi ascultat, dar care se legau în chip misterios de vechi crâmpeie în memoria lui.

– Ăsta nu, Isabel, ăsta nu, te rog...

Era de tot râsul. Îi era frică. Trebuia să-i ceară iertare că nu se extazia ascultând muzica ei, iertare pentru că de mic o găsea insuportabilă, cu mirosul ei de rochii vechi şi bijuterii păstrate cu grijă, iertare pentru momentele când o vedea pregătind „fiertura de ierburi pentru dureri" sau când îi promitea că o să-i cânte ceva frumos dacă îşi dă cuvântul că o să înveţe bine. Şi-a amintit-o ieşind din casă, cu pudra albă acoperindu-i pielea cenuşie, cu decolteul ei mare descoperindu-i gâtul pe care ieşeau în evidenţă în mod tragic venele. Pantofii fără toc, de fetiţă, umbrela purtată cu o dezinvoltură îngrozitoare, ca un baston. Ar trebui să-i ceară iertare pentru că dorea – nu, nu! – să moară în sfârşit. S-a cutremurat şi a început să transpire. Dar nu e vina mea! Imediat se simţea îndemnat să se ducă să facă planul cărţii de drept civil, trebuia să se îndepărteze de acea lume oribilă, în mod repugnant intimă şi omenească.

– O să cânt „Triluri de primăvară"... – a spus verişoara Isabel.

Da, da. Îmi place primăvara... Ajută-mă. Mă sufoc. Ridicola primăvară era şi mai mult primăvară şi veselie.

– Melodia asta pare un trandafir albastru – îi spunea ea întorcându-se puţin spre el, zâmbindu-i cu o urmă de

maliţiozitate. Pe chipul acela uscat şi brusc zbârcit, ca o oază cu multe izvoare din deşert, două briliante mici se legănau în urechile ei ofilite, două picături umede, scânteietoare. Ah! erau excesiv de proaspete şi voluptuoase... Bătrâna era bogată. Dar purta cerceii dintr-un motiv pe care el nu-l ştia; ea însăşi cumpărase pietrele, le dăduse la montat, iar acum îşi punea cerceii ca pe două fantome sub părul cărunt şi ţepos.

Melodia asta pare un trandafir albastru, spusese, conştientă că numai ea poate înţelege asta. Din experienţă, el ştia că trebuie s-o întrebe care e sensul frazei şi, răbdător, să-i ofere plăcerea de a răspunde, muşcându-şi buza de jos:

– Ah, asta e treaba mea.

De data asta, însă, vechiul joc emoţionant n-a avut loc. A evitat s-o privească pe bătrână şi s-o vadă dezorientată. S-a ridicat şi s-a dus să bată la uşa camerei logodnicei lui.

Cosea lângă fereastră. A deschis uşa, a încuiat cu cheia şi a îngenuncheat aproape de ea. Şi-a sprijinit capul de pieptul ei şi a respirat iar acel parfum călduţ şi dulceag de trandafiri trecuţi. Ea continua să zâmbească absentă, aproape misterioasă, de parcă ar fi ascultat scurgerea domoală a unui râu în pieptul ei.

– Otávio, Otávio, a spus cu glasul ei dulce şi îndepărtat.

Nici unul dintre locuitorii acele casei, nici verişoara domnişoară bătrână, nici Lídia, nici servitorii, nu trăiesc – s-a gândit Otávio. Mint, s-a corectat pe sine însuşi; doar el e mort. Dar a continuat: fantome, fantome. Vocile distante, nici o aşteptare, fericirea.

– Lídia, a spus, iartă-mă.

– Pentru ce? a întrebat ea puţin speriată.

– Pentru tot.

În mod vag, ea a crezut că trebuie să se arate de acord şi a tăcut. Otávio, Otávio. Ce uşor e să vorbeşti cu ceilalţi. Dacă nu l-ar iubi aşa de mult, ce greu i-ar fi să suporte toată acea lipsă de înţelegere din partea lui. Se înţelegeau doar

când se sărutau, când Otávio își lăsa capul pe pieptul ei. Dar viața este mai lungă, se gândea speriată. Vor fi momente când îl va privi în față fără ca mâna ei s-o poată atinge pe a lui. Și atunci, tăcerea apăsătoare. O să fie mereu departe de ea și vor comunica între ei doar în momentele importante, în orele pline de viață și în orele vreunei amenințări de moarte. Dar asta nu este de ajuns, nu este de ajuns... Viața în comun este necesară ca să trăiești celelalte momente, se gândea speriată, făcând un efort ca să raționeze. Lui Otávio îi putea spune numai cuvintele strict indispensabile, ca și cum el ar fi fost un zeu grăbit. Dacă se lansa într-una dintre acele conversații vagi și fără țintă, care îi fac atâta plăcere, observa nerăbdarea lui sau, dacă nu, chipul lui exagerat de răbdător, eroic. Otávio, Otávio... Ce să facă? Prezența lui era o atingere magică. O transforma într-o ființă cu adevărat vie, în care fiecare fibră respira plină de sânge. Și dacă nu, nu o făcea să se înfioare. O adormea ca și cum ar fi venit simplu și tăcut să o desăvârșească.

Știa că este inutil să decizi cu privire la propriul destin. Îl iubea pe Otávio din clipa când el o iubise, de când erau mici, sub privirea voioasă a verișoarei. Și îl va iubi mereu. Nu avea rost să meargă pe alte drumuri, când pașii ei o călăuzeau pe unul singur. Chiar și când el o supăra, ea se refugia în el contra voinței lui. Era atât de slabă. În loc să sufere sau să-și recunoască slăbiciunea, se bucura; știa în mod vag, fără să-și poată explica asta, că tocmai din această slăbiciune provenea sprijinul pe care i-l dădea ea lui Otávio. Observa că el suferă, că ascunde ceva viu și dureros în sufletul lui și că ea îl poate ajuta folosindu-se de toată pasivitatea ce dormita în ființa ei.

Uneori se revolta într-un ungher ascuns al sufletului: viața este lungă... Se temea de zile, una după alta, fără surprize, doar cu devoțiunea ei pentru un bărbat. Pentru un bărbat care dispune de forțele femeii pentru propriul său rug, într-o

jertfă senină şi ignorând tot ce nu este propria lui personalitate. Era o revoltă falsă, o încercare de eliberare ce se producea mai ales cu multă teamă că va ieşi victorioasă. Încerca timp de câteva zile să adopte o atitudine de independenţă, lucru care îi reuşea cu oarecare succes dimineaţa, când se trezea fără să-l fi văzut încă pe bărbat. Era de-ajuns prezenţa lui, de-abia presimţită, ca să se simtă complet anulată şi să rămână în aşteptare. Seara, singură în odaia ei, îl dorea. Cu toţi nervii ei, cu toţi muşchii ei dureroşi. Se resemna. Resemnarea era dulce şi răcoroasă. Se născuse pentru asta.

Otávio s-a uitat la părul ei negru, strâns cu modestie în spatele urechilor mari şi urâte. S-a uitat la corpul ei robust şi neclintit ca un trunchi, cu mâini solide şi frumoase. Şi, din nou, ca pe un refren repetat al unui cântec, şi-a spus: „Ce mă leagă de ea?". Îi era milă de Lídia, ştia că, şi dacă n-ar avea un motiv, şi dacă n-ar cunoaşte altă femeie, şi dacă ea ar fi unică, la un moment dat, el tot va pleca de lângă ea. Chiar şi mâine. De ce nu?

– Ştii? i-a spus. Azi-noapte te-am visat.

Ea a deschis ochii, luminându-se toată:

– Da? Cum?

– Am visat că mergeam amândoi pe un câmp plin de flori; eu culegeam stânjenei pentru tine, şi tu erai toată în alb.

– Ce vis frumos...

– Da, foarte frumos...

– Otávio.

– Da?...

– Nu te deranjează dacă te întreb ceva? Când o să ne căsătorim? Nu ne împiedică nimic... Trebuie să ştiu pentru trusou.

– Numai pentru asta?

S-a îmbujorat, mulţumită că poate vorbi de ceva ce o bucură. În mod stângaci, a încercat să cocheteze:

– Pentru asta şi... fiindcă nu vreau să mai aştept. E foarte greu.

– Înțeleg. Dar nu știu când.

– De ce nu imediat? Ar trebui să hotărăști asta... A trecut atâta timp de când...

Dintr-o dată, Otávio s-a ridicat și a spus:

– Știi ceva? Te-am mințit. Nu te-am visat.

Ea s-a uitat la el uimită, palidă.

– Îți bați joc de mine?

– Nu, vorbesc serios. Nu te-am visat.

– Atunci pe cine ai visat?

– Pe nimeni. Am dormit buștean, fără vise.

Ea s-a apucat din nou de cusut.

Joana și-a trecut mâna pe burta umflată a cățelei, mângâind-o cu mâinile ei fine. S-a oprit un pic, atentă.

– E gravidă, a spus.

Și era ceva în privirea ei, în mâinile ei care pipăiau corpul cățelei, ce o lega direct de realitate, dezgolind-o. Ca si cum amândouă ar fi alcătuit un singur bloc, fără întrerupere. Femeia și cățeaua se aflau acolo, vii și goale, era ceva cumplit în comuniunea aceea. Vorbește în termeni atât de precișI că te îngrozește, s-a gândit Otávio, deranjat, simțindu-se dintr-o dată inutil și efeminat. Și era doar prima dată când o vedea.

Avea o calitate cristalină și dură care îl atrăgea și, în același timp, îi provoca repulsie, s-a gândit. Chiar și în felul cum mergea. Fără tandrețe, nici plăcere pentru propriul ei corp, dar arătându-l ca pe o insultă adresată ochilor tuturor, cu răceală. Otávio privea cum se mișcă și se gândea că, nici din punct de vedere fizic, nu este tipul de femeie care îi place. Prefera corpurile minione, perfecte, fără intenții ascunse. Sau mari, ca al logodnicei lui, fixe, mute. Cărora să le fie de ajuns ce le spune. Acele linii ale Joanei, fragile ca o schiță, i se păreau incomode. Pline de sens, cu ochi mari deschișI, incandescenți. Nu era frumoasă, era prea slabă.

Chiar şi senzualitatea ei era probabil diferită de a lui, excesiv de luminoasă.

Otávio a încercat, din clipa când a cunoscut-o, să nu piardă nici unul dintre amănuntele ei, spunându-şi: Să nu se nască în mine nici un sentiment de tandreţe; trebuie s-o descopăr în profunzime. Dar, ca şi cum ar fi ghicit că o examinează, Joana se întorcea spre el exact în acel moment, surâzătoare, distantă, oarecum pasivă. Şi el, ca un nebun, acţiona, vorbea, derutat şi grăbit să se supună. În loc s-o oblige să se descopere şi astfel să-i distrugă puterea. Şi, în ciuda acelui aer ce părea că ignoră cele mai elementare lucruri, acum reuşise, la prima lor întâlnire, să-l facă să se cufunde în el însuşi! Îl aruncase în propria lui intimitate, uitând cu indiferenţă micile şi comodele formule care îl susţineau şi îi uşurau comunicarea cu oamenii.

Joana i-a povestit...

...Bătrânul s-a apropiat, legănându-şi corpul gras, craniul lucios. A ajuns lângă ea ţuguindu-şi buzele, cu ochii foarte rotunzi şi glas plângăcios. A spus, imitând felul de-a vorbi al copiilor:

– Am buba aici... Mă doare... Mi-am pus o pomadă şi acum mă simt mai bine...

Şi-a mişcat ochii şi, la un moment dat, i s-au scuturat grăsimile de pe burtă, buzele umede şi moi au lucit uşor. Joana s-a aplecat puţin şi i-a văzut gingiile fără dinţi.

– Nu-mi spuneţi că vă e milă de mine?

Se uita la el serioasă. El nu s-a mirat:

– Nu spuneţi nici măcar „sărăcuţul de el"?

Îţi venea să mori de râs şi de uimire văzându-l acolo aşa de mititel, cu fundul bombat şi ochii mari, atenţi ca un soldat speriat în poziţie de drepţi. A rămas tăcută. Apoi, lent, pe acelaşi ton, a spus:

– Sărăcuţul de el.

El a râs, a considerat că gluma s-a terminat şi s-a întors spre uşă. Joana l-a petrecut cu privirea, s-a aplecat puţin ca să-l vadă de sus în jos, dar el s-a îndepărtat de masă. În picioare şi cu răceală, îl studia cu ochii mari, deschişi şi limpezi. S-a uitat pe masă şi a luat o carte mică şi groasă. În clipa când el punea mâna pe clanţă, cartea l-a lovit în ceafă cu toată forţa. S-a răsucit în acelaşi moment, cu mâna la cap şi cu ochii ieşiţi din orbite de durere şi de spaimă. Joana era în aceeaşi poziţie. Bun, şi-a zis, acum nu mai are înfăţişarea aia dezgustătoare. Un bătrân ar trebui doar să sufere.

Joana a spus, cu glas tare şi cu simpatie:

– Iertaţi-mă. Era o şopârlă acolo, deasupra uşii, a spus, şi a făcut o pauză scurtă. Am greşit ţinta.

Bătranul continua să se uite la ea, fără să înţeleagă. Apoi, o vagă groază a pus stăpânire pe el în faţa acelui chip zâmbitor:

– La revedere... Nu-i nimic... Dumnezeule! La revedere...

Când s-a închis uşa, Joana a mai rămas un timp cu zâmbetul pe buze. A strâns uşor din umeri. S-a dus la fereastră, cu privirea obosită şi goală:

– Poate ar trebui să pun nişte muzică.

– Da, aşa a fost, l-am lovit cu cartea înadins, a răspuns Joana la întrebarea lui Otávio.

Otávio a încercat să câştige partida:

– Dar nu i-ai spus asta bătrânului!

– Nu, am minţit.

Otávio s-a uitat la ea şi a încercat în zadar să vadă vreo urmă de remuşcare, vreun semn de căinţă.

– Numai după ce am să trăiesc mai mult, sau mai bine, am să reuşesc să depreciez ceea ce este uman, îi spunea Joana uneori. Umană, eu. Umani, oamenii, fiecare în parte, indivizii. Trebuie să-i uit fiindcă relaţiile mele cu ei nu pot fi decât sentimentale. Dacă îi caut, le pretind sau le dau echivalentele

vechilor cuvinte pe care le auzim mereu, „fraternitate", „dreptate". Dacă aceste cuvinte ar avea o valoare reală, valoarea lor n-ar consta în faptul că sunt vârful, ci baza triunghiului. Ar fi condiția, nu faptul în sine. Prin urmare, sfârșesc prin a ocupa tot spațiul mental și sentimental tocmai pentru că sunt imposibil de realizat, sunt contra naturii. Sunt fatale, oricum, în starea de promiscuitate în care trăim. În această stare, ura se transformă în iubire, ceea ce nu se întâmplă niciodată în căutarea autentică a iubirii, care se dobândește doar în mod teoretic, ca în creștinism.

Oh! Scutește-mă! striga Otávio. Joana ar fi vrut să înceteze, dar oboseala și surescitarea provocată de prezența bărbatului îi ascuțeau mintea, iar vorbele i se înșirau fără întrerupere.

– E greu să depreciezi astfel ceea ce este uman, continua să spună, e greu să scapi de atmosfera asta de revoltă eșuată – adolescența –, de solidaritatea cu alții care, la fel ca tine, n-au reușit. Și totuși, ce frumos ar fi să construiești ceva pur, eliberat de falsa iubire sublimată, eliberat de teama de a nu iubi... Teama de a nu iubi, mai rea ca teama de a nu fi iubit...

Oh, lasă-mă în pace!, auzea Joana în tăcerea lui Otávio. Dar, în același timp, Joanei îi plăcea să mediteze cu voce tare, elaborând un raționament fără nici un plan, care pur și simplu se prelungea. Uneori, din pură plăcere, inventa reflecții: Dacă o piatră cade, înseamnă că există, a existat o forță care a făcut-o să cadă, un loc de unde a căzut, un loc unde a căzut, un loc pe unde a căzut; cred că nu i-a scăpat nimic naturii faptului, cu excepția misterului în sine al faptului. Dar acum vorbea și pentru că nu voia să se dea bătută și, mai ales, pentru că intuia, fără să înțeleagă, că Otávio putea s-o îmbrățișeze și să-i aducă pacea.

– Într-o seară, de-abia mă culcasem – a spus Joana –, unul dintre picioarele patului s-a rupt și am căzut pe jos. După un prim gest de furie, pentru că nici măcar nu-mi era destul de somn ca să mă lipsesc de confort, m-am gândit

imediat: De ce trebuie să fie patul întreg, şi nu rupt? M-am culcat din nou şi în scurt timp am adormit...

Nu era frumoasă. Uneori, când pentru o clipă spiritul ei părea că o părăseşte, ieşea la iveală ceea ce, nici măcar printr-o supraveghere supraomenească – îşi închipuia Otávio – nu se vedea niciodată. Pe chipul care apărea atunci, trăsăturile limitate şi sărace nu aveau frumuseţe proprie. Nu mai rămânea nimic din vechiul mister, doar culoarea pielii, bronzată, sumbră, evazivă. Dacă momentele de abandon se prelungeau şi se succedau, atunci Otávio, speriat, îi vedea urâţenia, şi mai mult decât urâţenie, un fel de ticăloşie şi brutalitate, ceva orb şi imparabil care punea stăpânire pe corpul Joanei ca într-un proces de descompunere. Da, da, poate atunci ieşea la suprafaţă ceva eliberat de teama ei de a nu iubi.

– Da, ştiu, continua Joana. Distanţa care separă sentimentele de vorbe. M-am gândit la asta. Şi partea cea mai curioasă este că, în momentul când încerc să vorbesc, nu numai că nu exprim ce simt, dar ceea ce simt se transformă lent în ce spun. Sau, cel puţin, ce mă face să acţionez nu este, cu siguranţă, ce simt, ci ce spun.

Îi povestise despre bătrân, îi povestise despre căţeaua gravidă şi, dintr-odată, el, speriat, se simţise ca după spovedanie, ca şi cum i-ar fi povestit acelei străine toată viaţa lui. Ce viaţă? Cea care se zbătea în interiorul lui şi care nu era nimic, şi-a repetat cu teama de a se vedea în propriii săi ochi ca o persoană măreaţă şi plină de responsabilităţi. El nu este nimic, nimic nu este, şi nu trebuie să facă nimic, îşi spunea lui însuşi, cu ochii închişi în gând. Ca şi cum i-ar fi povestit Joanei ce nu simţea decât pe întuneric. Şi cel mai surprinzător lucru: ca şi cum ea l-ar fi ascultat şi ar fi râs apoi, iertându-l – nu ca Dumnezeu, ci ca Diavolul –, deschizându-i larg porţile ca să intre.

Mai ales în momentul în care a atins-o, a înţeles: tot ce va fi pe urmă între ei va fi iremediabil. Pentru că atunci când a

îmbrăţişat-o a simţit-o palpitând în braţele lui ca o apă curgătoare. Şi văzând-o atât de plină de viaţă, a înţeles, copleşit şi mulţumit în secret, că, dacă Joana l-ar vrea, el n-ar putea să facă nimic... În clipa când, în sfârşit, a sărutat-o, s-a simţit dintr-o dată liber, iertat chiar şi pentru ce nu ştia despre el însuşi, iertat pentru ce se afla sub carapacea a tot ce era el...

De acum încolo nu mai avea posibilitatea să aleagă. Căzuse vertiginos din braţele Lídiei în cele ale Joanei. Ştiind acest lucru, făcea tot posibilul ca s-o iubească. Nu era uşor. Odată, ea se cufundase în gânduri privind pe geam, cu buzele întredeschise, uitând de ea. El a strigat-o, şi felul blând şi lânced în care a întors capul şi a spus: poftim?.. l-a făcut să se prăbuşească în el însuşi, cufundat într-un ameţitor şi întunecos val de iubire. Atunci, Otávio şi-a întors capul într-o parte, fiindcă nu voia s-o vadă.

Ar putea s-o iubească, ar putea să accepte noua aventură de neînţeles pe care i-o oferea ea. Dar continua să fie legat de primul impuls care îl împinsese spre ea. Nu era ca orice femeie, nu era aşa, dăruindu-se, cum voia el... Avea nevoie de ea rece şi sigură pe ea. Ca el să poată spune ca un copil, la adăpost şi aproape victorios: Nu e vina mea...

Se vor căsători, se vor vedea minut după minut, şi ea o să fie mai rea decât el. Şi mai puternică, aşa încât să-l poată învăţa să nu-i fie frică. Nici măcar frică de a nu iubi... El o dorea, nu ca să-şi trăiască viaţa cu ea, ci ca ea să-i permită să trăiască. Să trăiască mai departe construindu-şi viaţa el însuşi, pe trecutul lui, pe micile josnicii săvârşite în chip laş şi de care continua în chip laş să fie unit. Otávio credea că alături de Joana va putea să păcătuiască în continuare.

Când Otávio a sărutat-o, a luat-o de mâini şi i le-a strâns la pieptul lui, Joana şi-a muşcat buzele furioasă, la început, pentru că încă nu ştia cu ce gând să îmbrace acea senzaţie, violentă ca un strigăt, ce i se urca din piept ajungând s-o

ameţească. L-a privit fără să-l vadă, cu ochii înceţoşaţi şi suferinţă în trup. Trebuiau să se despartă. S-a retras brusc şi a plecat imediat fără să se întoarcă, fără să-i fie dor de el.

Ajunsă în camera ei, goală pe pat; nu reuşea să adoarmă. Îşi simţea corpul greu, exista dincolo de ea însăşi, de parcă nu era al ei. Îl simţea palpitând, arzând. A stins lumina şi a închis ochii, a încercat să scape, să doarmă. Dar a continuat ceasuri întregi să se observe, să-şi controleze circulaţia, sângele care se târa gros prin venele ei ca un animal beat. Şi să se gândească. Nu se cunoscuse până în clipa aceea. Acele forme fine şi uşoare, acele linii delicate şi adolescentine. Se deschideau, respirau sufocate şi pline de ele până la limită.

În zori, vântul i-a mângâiat patul şi a mişcat perdelele. Joana s-a liniştit încetul cu încetul. Răcoarea dimineţii i-a mângâiat corpul dureros. Oboseala punea lent stăpânire pe ea şi, dintr-o dată epuizată, a căzut într-un somn adânc.

S-a trezit târziu, veselă. Îşi imagina că fiecare dintre celulele ei înflorise. În mod miraculos, simţea că toate energiile ei sunt treze, gata de luptă. Când se gândea la Otávio, respira cu grijă, de parcă i-ar fi făcut rău aerul. În zilele următoare nu l-a văzut şi nici n-a încercat să-l vadă. Ba chiar îl evita, ca şi cum ar fi putut să se lipsească de prezenţa lui.

Şi a fost într-atât de mult corp, încât a devenit spirit pur. Străbătea întâmplările şi orele într-un mod imaterial, prelingându-se printre ele cu inconsistenţa unei clipe. Mânca puţin şi somnul ei era fin ca un voal. Se trezea de multe ori pe noapte, fără teamă, pregătindu-se să surâdă înainte de a se gândi. Adormea iar, fără să-şi schimbe poziţia, închizând doar ochii. Se uita mult în oglindă, iubindu-se fără vanitate. Pielea netedă, buzele pline de viaţă o făceau să se întoarcă aproape timid cu spatele la imaginea ei, fără puterea de a susţine privirea acelei femei, proaspătă şi umedă, în mod atât de blând clară şi sigură.

Apoi fericirea a luat sfârşit.

Plenitudinea a devenit iar dureroasă şi apăsătoare, iar Joana era ca un nor gata să se scuture de ploaie. Respira greu, ca şi cum înăuntrul ei nu era loc pentru aer. Umbla de colo până colo, perplexă în faţa schimbării. Cum? – se întreba şi îşi dădea seama că este naivă – acel lucru are două feţe? O să sufere din acelaşi motiv care a făcut-o teribil de fericită?

Şi-a purtat în spate corpul dureros, un rănit care o incomoda, zile întregi. Uşurătatea fusese înlocuită de suferinţă şi oboseală. Sătulă, ca un animal ce îşi potoleşte setea scăldându-şi corpul tot în apă. Dar avidă şi nefericită, ca şi cum în ciuda tuturor întâmplărilor ar mai fi rămas pământuri neinundate încă, aride şi însetate. Suferea mai ales de lipsă de înţelegere, singură, uluită. Până când, sprijinindu-şi capul de geamul ferestrei – strada liniştită, înserarea, lumea acolo afară –, şi-a simţit obrajii uzi. A plâns în voie, ca şi cum asta ar fi fost soluţia. Lacrimile mari curgeau fără ca Joanei să i se clintească nici un muşchi al feţei. A plâns aşa de mult încât a pierdut noţiunea timpului. Apoi s-a simţit de parcă ar fi revenit la adevăratele ei proporţii, măruntă, ofilită, umilă, în mod senin golită pe dinăuntru. Era pregătită.

Atunci l-a căutat. Şi noua pasiune şi noua suferinţă au fost mai intense şi mai insuportabile.

S-a măritat.

Iubirea a venit să confirme toate lucrurile vechi a căror existenţă o cunoştea fără să le fi acceptat vreodată sensul. Lumea se învârtea sub picioarele ei, oamenii aveau două sexe, o linie unea foamea cu saţietatea, împreunarea animalelor, apele ploilor se îndreptau spre mare, copiii erau fiinţe care trebuie să crească, în pământ sămânţa se transformă în plantă. Nu va putea să mai nege... ce? – se întreba perplexă. Centrul luminos al lucrurilor, afirmaţia dormitând sub orice, armonia existentă dedesubtul a ceea ce nu înţelege.

Se trezea pentru a începe o nouă dimineaţă, minunat de vie. Şi fericirea ei era pură ca reflectarea soarelui în apă.

Fiecare eveniment îi vibra în trup ca niște mici ace de sticlă ce se făceau țăndări. După momentele scurte și profunde, trăia senină multă vreme, înțelegând, primind, resemnându-se la toate. I se părea că face parte din lumea autentică și că se îndepărtase substanțial de oameni. Cu toate că în această perioadă reușea să le întindă mâna cu un sentiment fratern a cărui sursă vie o simțeau. Îi vorbeau despre suferințele lor și, cu toate că nu îi asculta, nu gândea sau nu vorbea, avea o privire bună, strălucitoare și misterioasă ca a unei femei însărcinate.

Ce se petrecea atunci? În mod miraculos, trăia eliberată de toate amintirile. Tot trecutul dispăruse. Și prezentul era cețos, blândă și răcoroasă ceață care o despărțea de realitatea solidă, împiedicând-o să o atingă. Dacă se ruga, dacă se gândea, era ca să mulțumească pentru că are un corp făcut pentru iubire. Unicul adevăr a devenit acea tandrețe în care se cufunda. Chipul ei era ușor și cu contururi imprecise, plutind printre celelalte fețe opace și sigure, de parcă nu putea găsi încă sprijin în ceva precis. Întregul ei trup și sufletul ei își pierdeau limitele, se amestecau, se topeau într-un singur haos, moale și amorf, lent și cu mișcări vagi ca materia vie. Era reînnoirea perfectă, creația.

Și legătura ei cu pământul era atât de adâncă și certitudinea ei atât de fermă – încât ce? Încât ce? – încât acum putea minți fără să se predea. Toate astea o făceau uneori să se gândească:

– Oh, Dumnezeule, nu cumva fac din asta ceva mai mult decât iubire?

După puțin timp s-a obișnuit cu noua stare, s-a obișnuit să respire, să trăiască. După puțin timp a început să îmbătrânească înăuntrul ei, a deschis ochii și din nou era o statuie ce acum nu mai aștepta să fie modelată, acum era terminată. Foarte departe renăștea neliniștea. Noaptea, în așternut, o

mişcare oarecare sau un gând neaşteptat o trezea. Uşor surprinsă, deschidea ochii, îşi simţea corpul cufundat într-o confortabilă fericire. Nu suferea, dar unde se afla?

– Joana... Joana – se striga pe ea însăşi cu gingăşie.

Şi corpul ei de-abia răspundea, lent:

– Joana.

Zilele au trecut şi ea dorea să se găsească mai mult pe ea însăşi. Se striga cu forţă acum, şi nu îi era de ajuns că respiră. Fericirea o stingea, o stingea... Voia să se simtă din nou, chiar şi cu dureri. Dar se scufunda tot mai mult. Mâine, amâna, mâine o să mă văd. Noua zi, însă, continua să alunece pe suprafaţa ei, uşoară ca o după-amiază de vară, zdrobindu-i nervii.

Dar nu se obişnuise să doarmă. Să doarmă era în fiecare noapte o aventură, să cadă din luminozitatea în care trăia în acelaşi mister, sumbru şi rece, să străbată întunericul. Să moară şi să învie.

Niciodată nu voi avea o direcţie, se gândea după luni de căsătorie. Alunec de la un adevăr la altul, uitându-l mereu pe primul, mereu nemulţumită. Viaţa ei era alcătuită din mici vieţi complete, din cercuri complete, închise, care se izolează unele de altele. Doar că la sfârşitul fiecăruia dintre ele, Joana, în loc să moară şi să-şi înceapă viaţa pe alt plan, anorganic sau organic inferior, începea pe acelaşi plan uman. Erau diferite doar notele fundamentale. Sau erau diferite numai cele suplimentare, iar cele de bază erau veşnic la fel?

Era întotdeauna zadarnic să fi fost fericit sau nefericit. Şi chiar să fii iubit. Nici o fericire sau nefericire nu fusese aşa de puternică încât să transforme elementele materiei ei, dăruindu-i un drum unic, cum trebuie să fie adevăratul drum. Îmi continui mereu iniţierea, deschizând şi închizând cercuri de viaţă, aruncându-le deoparte, veştejite, pline de trecut. De ce sunt aşa de independente, de ce nu se topesc într-un singur

bloc, slujindu-mi ca lest? Sunt prea întregi. Momente atât de intense, roşii, condensate în ele însele, care nu au nevoie nici de trecut, nici de viitor ca să existe. Aduc o cunoaştere care nu serveşte ca experienţă – cunoaştere directă, mai degrabă senzaţie decât percepţie. Adevărul descoperit atunci era atât de adevărat încât nu putea exista decât într-un recipient, în chiar faptul care îl provocase. Atât de adevărat, atât de fatal, încât trăieşte doar în matricea sa. Odată sfârşită clipa de viaţă, adevărul corespunzător se epuizează şi el. Nu pot să-l modelez, să-l determin să inspire alte clipe egale. Prin urmare, nimic nu mă obligă la asta.

Cu toate acestea, justificarea scurtei sale glorii poate că nu are altă valoare decât aceea de a-i oferi o anumită plăcere a raţionamentului, de tipul: Dacă o piatră cade, înseamnă că a existat, această piatră a căzut de undeva, această piatră... Se înşela foarte tare.

Partea a doua

CĂSĂTORIA

Joana şi-a adus aminte deodată, pe neaşteptate, de ea în picioare, pe ultima treaptă de sus a scării ample de la intrare. Nu-şi amintea dacă mai stătuse vreodată în capul unei scări, privind în jos, spre acea lume, îmbrăcată în satin, cu evantaie mari. Era foarte probabil că nu trăise niciodată acea experienţă. Evantaiele, de pildă, nu aveau consistenţă în memoria ei. Dacă voia să se gândească la ele, în realitate nu vedea evantaie, ci nişte pete strălucitoare înotând dintr-o parte în alta printre cuvinte în franceză, susurate cu grijă de buze strânse şi ţuguiate ca o bezea trimisă de la depărtare. Evantaiul începea ca evantai şi se termina cu acele cuvinte în franceză. Absurd. Deci era o minciună.

Cu toate acestea, impresia voia în continuare să meargă mai departe, ca şi cum ce era mai important se afla dincolo de scară şi de evantaie. A încetat să se mai mişte câteva clipe, doar ochii i se plimbau repede, în căutarea senzaţiei. Ah, da. A coborât scara de marmură, simţind în tălpile picioarelor acea teamă rece că o să alunece, o transpiraţie caldă în palme, un cordon strâns pe talie, ridicând-o ca o mică macara în sus. Apoi mirosul noilor îmbogăţiţi, privirea scânteietoare şi curioasă a unui bărbat străpungând-o şi rămânând în urmă, ca şi cum ar fi apăsat pe un buton în întuneric, corpul iluminat. Muşchi lungi se încordau total în interiorul Joanei. Orice gând cobora pe aceste corzi lustruite până rămânea înfiorat acolo, în glezne, unde carnea e moale ca un puişor.

S-a oprit pe ultima treaptă, lată și fără nici un pericol, și-a trecut ușor cu mâna pe balustrada rece și netedă. Și fără să știe de ce, a simțit o fericire bruscă, aproape dureroasă, o sfâșiere în inimă, ca și cum ar fi fost un aluat moale și cineva își vâra degetele în ea, frământându-l alene. De ce? Și-a ridicat puțin mâna cu un gest de refuz. Nu voia să știe. Dar acum întrebarea se născuse deja și, ca un răspuns absurd, a simțit balustrada strălucitoare lansată cu dezinvoltură de sus ca o serpentină lăcuită într-o zi de carnaval. Doar că acum nu era carnaval, fiindcă în salon era liniște, se vedea totul prin el. Reflexele umede ale lămpilor în oglinzi, broșele doamnelor și cataramele de la curelele bărbaților schimbând mesaje din timp în timp cu candelabrul, prin fine raze de lumină.

Înțelegea tot mai bine acel mediu. Între bărbați și femei nu erau spații nete, totul se amesteca suav. Dintr-un sistem de încălzire invizibil ieșeau vapori umezi și emoționanți. A simțit iar o durere ușoară în inimă și a zâmbit, încrețindu-și puțin nasul și respirând întretăiat.

A urmat o scurtă pauză în care s-a odihnit. A început să recupereze încet-încet, în ciuda efortului de a face contrariul, realitatea, și-a simțit din nou corpul insensibil, opac și puternic ca pe ceva viu de multă vreme. A întrezărit încăperea, perdelele fâlfâind ironic, patul încăpățânat în nemișcarea lui, inutil. A încercat să urce din nou până la capătul scării, să coboare iar. A făcut câțiva pași, dar nu și-a mai simțit picioarele tremurând, nici palmele asudate. Atunci a înțeles că epuizase amintirea.

A rămas în așteptare lângă raftul cu cărți, venise să caute... Ce? S-a încruntat fără prea mult interes. Ce? A încercat să vadă partea amuzantă a impresiei că în mijlocul frunții avea acum o gaură în locul de unde fusese extrasă ideea pe care venise s-o caute.

S-a aplecat puțin spre ușă și a întrebat cu glas tare și cu ochii închiși:

– Ce voiai, Otávio?

– Volumul de drept public, a răspuns Otávio, şi înainte de a se concentra din nou asupra caietului, i-a aruncat o scurtă privire mirată.

I-a adus cartea, absentă, cu mişcări molatice. Otávio a aşteptat cu mâna întinsă, fără să ridice capul. A rămas un moment cu cartea în mână la mică distanţă de el. Dar Otávio nu şi-a dat seama de întârziere şi, ridicând scurt din umeri, Joana i-a pus-o în mână.

S-a aşezat pe un fotoliu lângă el, incomod, pe margine, de parcă ar fi trebuit să se ridice imediat. După câteva clipe, văzând că nu s-a întâmplat nimic, s-a rezemat de spătar şi s-a lăsat dusă blând, cu ochii goi, fără să gândească.

Otávio continua cu dreptul public, stăruind asupra câte unui rând şi apoi, nervos, îşi muşca unghiile şi dădea mai multe pagini deodată. Până se oprea din nou, neatent, trecându-şi limba pe marginea dinţilor, în timp ce îşi netezea cu mâna sprâncenele. Un cuvânt l-a imobilizat, a rămas cu mâna în aer şi cu gura deschisă ca un peşte mort. Dintr-o dată, a lăsat cartea cu o mişcare bruscă. Cu privirea strălucitoare şi victorioasă, s-a apucat să scrie în grabă în caiet, oprindu-se un moment ca să respire zgomotos şi, cu un gest care a speriat-o, să-şi lovească dinţii cu degetele strânse.

Ce animal, s-a gândit Joana. Otávio s-a oprit din scris şi s-a uitat la ea speriat, de parcă ar fi aruncat ceva pe jos. Joana l-a privit în continuare fără putere şi Otávio s-a foit niţel pe scaun, gândindu-se pur şi simplu că nu e singur. A surâs timid şi inoportun şi i-a întins mâna peste masă. Joana şi-a dezlipit corpul de spătar şi i-a întins vârful degetelor. Otávio i le-a strâns repede, zâmbind, şi apoi, înainte chiar ca ea să fi avut timp să-şi retragă mâna, s-a întors furios spre caietul lui, aproape ascunzându-şi faţa în el, cu mâna în mişcare.

Acum este el cel care simte, s-a gândit Joana. Şi, dintr-o dată, poate din invidie, fără să gândească măcar, l-a urât cu

o forţă atât de brutală, încât mâinile ei au strâns braţele fotoliului şi şi-a încleştat dinţii. A palpitat câteva secunde, reconfortată. Temându-se ca nu cumva soţul ei să-i simtă privirea sfredelitoare, a fost obligată să şi-o ascundă, făcând astfel să scadă intensitatea sentimentului

E vina lui, s-a gândit cu răceală, în timp ce aştepta noul val de furie. Era vina lui. Prezenţa lui, şi mai mult decât prezenţa lui, conştiinţa că el exista o privau de libertate. Acum, numai rareori, şi în mod trecător, reuşea să simtă. Asta este, e vina lui. Cum de n-a descoperit asta mai înainte? s-a întrebat triumfătoare. El îi fura tot, totul. Şi cum fraza i s-a părut sărăcăcioasă, s-a gândit intens, cu ochii închişi: Tot! S-a simţit mai bine; gândea cu mai multă claritate.

Înainte de a veni el, stătea întotdeauna cu mâinile întinse şi câte, oh! cât de mult primea, în mod neaşteptat! Într-un mod neaşteptat, violent ca trăsnetul, sau o surpriză blândă, ca o ploaie de luminiţe... Acum tot timpul i-l dăruia lui şi minutele care erau ale ei le simţea ca pe un cadou, sparte în mici cuburi de gheaţă pe care trebuia să le înghită repede, înainte de a se topi. Şi biciuindu-se ca să alerge în galop: Fii atentă, timpul ăsta este libertate! Fii atentă, gândeşte repede, fii atentă, găseşte-te repede, fii atentă... s-a terminat! Acum, dar mai târziu, din nou castronaşul cu cuburi de gheaţă şi tu în faţa lui, fascinată, văzând cum se scurg firişoarele de apă.

Pe urmă ar veni el. Şi atunci Joana s-ar odihni, în sfârşit, cu un oftat, din greu. Dar nu voia să se odihnească! Sângele îi curgea mai lent, într-un ritm domestic, ca un animal care îşi potriveşte paşii ca să aibă loc în cuşcă.

Şi-a amintit de momentul când s-a dus să caute – ce?, ah, dreptul public – pe raftul de sus, pe ultima treaptă a scării, o amintire atât de gratuită, atât de liberă, aproape închipuită... Ce tânără era atunci. Apă limpede curgând pe dinăuntru şi pe dinafară. I s-a făcut dor de acea senzaţie, nevoia de a simţi din nou. S-a uitat neliniştită într-o parte şi-n alta, căutând ceva.

Dar acolo totul era cum era de mult timp. Vechi. O să-l părăsesc, acesta a fost primul ei gând, nu se gândise la asta mai înainte. A deschis ochii, aşteptându-se pe ea însăşi. Ştia că acest gând poate avea consecinţe. Cel puţin înainte, când deciziile ei nu aveau nevoie de mari fapte, ci doar de o mică idee, de o mică viziune insignifiantă ca să se nască, aşa se întâmpla. O să-l părăsesc, şi-a repetat şi, atunci, din gândul ei s-au ivit mici filamente care l-au legat de ea. De acum înainte, gândul a fost în ea şi de fiecare dată când îi venea în minte, filamentele deveneau mai groase, până au ajuns să se transforme în rădăcini.

De câte ori o să-şi mai propună asta până o să-l lase? O oboseau anticipat micile lupte pe care va mai trebui să le poarte, răzvrătindu-se şi cedând imediat, până la sfârşit. A simţit o mişcare interioară rapidă şi nerăbdătoare care s-a reflectat doar în gestul imperceptibil de a ridica mâna. Otávio şi-a îndreptat privirea spre ea pentru câteva clipe şi a continuat să scrie ca un somnambul. Ce sensibil este, s-a gândit la un moment dat. A continuat să se gândească: Dar de ce s-o amâne? Da, de ce s-o amâne? se întreba. Şi întrebarea era solidă, cerea un răspuns serios. S-a aşezat mai bine în fotoliu, a adoptat o poză ceremonioasă, parcă aleasă ca să asculte ce trebuia să spună.

Atunci Otávio a oftat zgomotos, a închis cartea şi caietul cu zgomot, le-a aruncat deoparte, în mod exagerat, şi şi-a întins picioarele pe scaun cât mai departe. Ea l-a privit speriată, ofensată.

– Deci?... a început să spună, ironică.

Dar nu ştia cum să continue şi a aşteptat, privindu-l ţintă.

El a răspuns cu un aer comic de severitate:

– Foarte bine, doamnă, faceţi-mi favoarea de a vă apropia şi de a vă pune capul pe acest piept de aramă, simt această nevoie.

Ea a râs, doar ca să-i facă pe plac. Dar în acel râs simţea şi un pic de tandreţe. A rămas în fotoliu, încercând să continue;

atunci, el a făcut cu buzele un gest de dispreţ şi de victorie, precum cineva care primeşte dovezile aşteptate. Atunci el... Era aşa? Aştepta ca Otávio să-i vadă atitudinea, să ghicească hotărârea ei de a nu se mişca din fotoliu. El, însă, ca întotdeauna, nu ghicea nimic şi, exact în momentele când trebuia să privească, îşi găsea ceva de făcut. Acum, chiar acum, şi-a adus aminte să strângă cartea şi caietul pe care le aruncase pe masă. Nu se uita la ea, era aşa de sigur că o să vină la el? A râs cu maliţiozitate, gândindu-se cât de mult se înşală Otávio, şi câte gânduri izvorăsc în ea pe care el nici măcar nu şi le poate imagina. Da. De ce s-o amâne?

El şi-a ridicat privirea, puţin mirat de întârzierea ei. Şi cum ea continua să rămână aşezată, s-au privit de la distanţă. Otávio era intrigat.

– Deci? – a întrebat cu jumătate de gură – pieptul meu de...

Joana l-a întrerupt cu un gest, pentru că nu putea suporta mila care o năpădise brusc şi impresia că întrebarea lui era aşa de ridicolă acum, când ea era atât de lucidă şi de hotărâtă să vorbească. El nu s-a speriat de gestul ei şi Joana a trebuit să-şi înghită saliva cu grijă, ca să împingă înăuntrul ei stupida dorinţă de a plânge ce i se năştea moale în piept.

Acum mila o includea şi pe ea şi se vedea alături de el, amândoi demni de milă şi copilăroşi. Amândoi vor muri, acest bărbat care îşi dăduse un pumn violent în dinţi. Ea, pe ultima treaptă a scării ample şi toată capacitatea ei de a vrea să simtă. Lucrurile importante o asaltau în orice clipă, chiar şi în cele goale, umplându-le de sens. De câte ori nu-i dăduse un bacşiş exagerat chelnerului doar pentru îşi amintise că el avea să moară şi că nu ştia asta.

Se uita la el cu un aer misterios, serioasă şi tandră. Şi acum încerca să se emoţioneze gândindu-se la oamenii care aveau să moară.

Şi-a lăsat pieptul pe capul lui, iar acolo bătea o inimă. S-a gândit: chiar şi-aşa, în ciuda morţii, într-o bună zi o să-l

părăsesc. Cunoştea foarte bine gândul care putea să se nască, dându-i putere, dacă înainte de a-l părăsi s-ar înduioşa: „Am aruncat tot ce aş fi putut avea. Nu îl urăsc, nu îl disprețuiesc. De ce să mă duc la el, chiar dacă îl iubesc? Nu mă plac atât de mult încât să-mi placă lucrurile care îmi plac. Iubesc ceea ce îndrăgesc mai mult decât pe mine însămi". Cu toate acestea, ştia că adevărul putea să se afle în aceeaşi măsură în contrariul a ceea ce gândea. Şi-a lăsat capul într-o parte, şi l-a sprijinit de cămaşa albă a lui Otávio. După câteva clipe, cu multă blândeţe, ideea morţii s-a stins şi nu mai avea de ce să râdă. Inima ei se simţea modelată cu gingăşie. Auzea în ureche, şi ştia că el, indiferent la toate, îşi continua prin bătăile regulate ale inimii drumul fatal. Marea.

S-o amân, doar s-o amân, s-a gândit Joana înainte de a nu se mai gândi. Pentru că ultimele cuburi de gheaţă se topiseră, şi acum ea era în mod trist o femeie fericită.

SPRIJINUL PROFESORULUI

Joana îşi amintea foarte bine că se dusese să-l caute pe profesor cu puţin timp înainte de a se mărita.

Simţise dintr-o dată nevoia de a-l întâlni, de a-l simţi puternic şi rece. Într-un anumit fel i se părea că prin căsătorie îşi trăda toată viaţa anterioară. Voia să-l vadă din nou pe profesor, să simtă sprijinul lui. Şi când îi venise ideea să se ducă să-l vadă, s-a simţit uşurată.

El avea să-i spună cuvântul potrivit. Ce cuvânt? Nimic, îşi răspundea misterioasă, vrând să se păstreze, într-o subită dorinţă de a crede şi de a spera, pentru a-l asculta pe de-a-ntregul nouă, fără să aibă nici măcar o vagă idee dacă va câştiga ceva cu asta. I se mai întâmplase ceva asemănător o dată: când se pregătea să se ducă la circ pentru prima dată, şi era încă mică; cel mai plăcut lucru au fost pregătirile. Şi când s-a apropiat de maidanul mare unde se vedea cortul imens şi rotund, ca unul dintre acele clopote care ascund până la momentul potrivit cel mai bun fel de mâncare, când s-a apropiat ţinând-o de mână pe servitoare, a simţit teama şi neliniştea, şi bucuria tremurătoare în inimă. Voia să se întoarcă, să fugă. Atunci, servitoarea i-a spus: Tatăl tău mi-a dat bani să cumpărăm floricele de porumb. Joana a privit stupefiată lucrurile din jur, în după-amiaza plină de soare, ca şi cum ar fi fost nebune.

Ştia că profesorul fusese bolnav, că soţia lui îl părăsise. Dar cu toate că îmbătrânise, l-a găsit şi mai gras, cu privirea

strălucitoare. La început se temuse că ultima lor scenă împreună, când fugise speriată spre adolescenţă, ar fi putut să umbrească vizita şi să-i facă să se simtă stânjeniţi în acelaşi salon straniu şi ipocrit, unde praful învinsese strălucirea.

Profesorul o primise cu un chip senin şi lipsit de griji. Cu ochelarii fumurii, părea o fotografie veche. Îi punea întrebări, dar, de cum începea să răspundă, el n-o mai asculta, ca şi cum ar fi scăpat de o obligaţie, în sfârşit. S-a întrerupt de mai multe ori, atent la ceas sau la măsuţa cu medicamente. Ea se uita în jurul ei, iar semiîntunericul părea umed şi sufocant. Profesorul părea un enorm motan castrat care domnea într-o pivniţă.

– Poţi deschide ferestrele, dacă vrei, îi spusese el. Să ştii, Joana, că puţin întuneric la început, şi pe urmă, dintr-o dată, mult aer fac bine organismului, îi dau viaţă. Aşa se întâmplă cu o fiinţă de care nu ai grijă cum trebuie şi, când primeşte totul pe neaşteptate, reacţionează, reînvie, uneori mai bine decât altele.

Joana a deschis ferestrele şi uşile, iar aerul proaspăt a intrat ca un şuvoi triumfător. Un strop de soare a intrat pe uşă în urma lui. Profesorul şi-a desfăcut un pic mai mult gulerul pijamalei, şi a rămas în bătaia vântului.

– Aşa e, a spus.

Uitându-se la el, Joana a descoperit că nu era decât un bătrân gras care stătea la soare, cu corpul lui mare căzut în fotoliu, un bătrân al cărui păr rărit nu rezista la vânt. Şi zâmbetul, Dumnezeule, zâmbetul.

Când a bătut de trei, brusc, s-a arătat agitat, s-a oprit în mijlocul unei fraze şi, cu mişcări cumpătate, cu faţa gravă şi lacomă, a numărat douăzeci de picături dintr-o sticluţă şi le-a turnat într-un pahar cu apă. L-a ridicat la înălţimea ochilor, studiindu-l cu buzele strânse, complet absorbit de ceea ce făcea. A băut lichidul negricios, fără teamă, apoi s-a uitat la pahar cu o expresie amărâtă şi cu o urmă de surâs pe care

Joana n-a ştiut să şi-o explice. Apoi a pus paharul pe masă, a bătut din palme de câteva ori ca să cheme servitorul, un negrişor slab şi aerian. A aşteptat să vină, în tăcere, privind atent, ca şi cum ar fi vrut să-l audă de la distanţă. Numai după ce i-a adus paharul spălat, după ce l-a studiat bine şi l-a pus cu gura în jos pe o farfurioară, a scos un oftat uşor.

– Bun, despre ce vorbeam?

Joana continua să vorbească fără să fie atentă la cuvintele ei şi se mulţumea să-l observe. Nici o trăsătură de pe chipul acelui bărbat nu dezvăluia faptul că îl părăsise soţia. Joana, în treacăt, a revăzut în minte silueta aceea aproape întotdeauna mută, cu faţă impasibilă şi suverană, de care se temuse şi pe care o urâse atât de mult. Şi, în ciuda repulsiei pe care încă i-o mai producea, ca într-o vagă amintire, Joana a descoperit surprinsă că, nu numai atunci, ci poate întotdeauna, se simţea şi se simţise legată de ea, ca şi cum amândouă ar fi avut în comun ceva secret şi malign.

Nimic din fizionomia lui nu lăsa să se ghicească plecarea soţiei sale. În atitudinea şi în privirea lui se vedea o pace pe care în sfârşit o dobândise, o tihnă definitivă pe care Joana nu o mai observase niciodată la el. Se uita la el aproape îngrijorată, aşa cum te uiţi la apele umflate de ploi a căror adâncime e imposibil s-o calculezi. Venise să-l asculte şi să îi simtă luciditatea ca pe un punct de reper!

– Suferinţa unui om în putere e mai mare decât cea a unui bolnav, se străduia să-l facă să vorbească.

El de-abia şi-a ridicat ochii. Fraza ei plutea în aer, ameţită şi timidă. O să continui, nu mă caracterizează să mă simt ridicolă, întotdeauna mă lansez, mă urc pe orice scenă. Otávio, dimpotrivă, are o estetică atât de fragilă că e de-ajuns un râs mai zgomotos ca s-o sfarme şi să-l facă nefericit. El m-ar asculta acum neliniştit sau surâzător. Era Otávio cel care gândea în interiorul ei? Se transformase ea într-o femeie care îl ascultă şi îl aşteaptă pe bărbat? Ceva ceda înăuntrul ei... Voia

să se salveze, să-l asculte pe profesor, să-l înduioşeze. E posibil ca acel bătrân aşezat în faţa ei să nu-şi aducă aminte de ce îi spusese? „Să păcătuieşti împotriva ta însăţi..."

– Bolnavul îşi imaginează lumea, iar omul sănătos o posedă, a spus Joana. Bolnavul crede că neputinţa lui e provocată doar de suferinţă, iar omul puternic simte că puterea lui este inutilă.

Da, da – profesorul dădea din cap timid. Joana îşi dădea seama că agitaţia ei era doar agitaţia cuiva care nu voia să fie întrerupt. Cu toate acestea a continuat, până la sfârşit, repetând cu glas obosit gândul care izvorâse în mintea ei cu mult timp înainte.

– De aceea poezia poeţilor care au suferit este dulce şi gingaşă. Iar poezia celorlalţi, a celor care n-au fost privaţi de nimic, este înflăcărată şi rebelă.

– Da – a spus profesorul, aranjându-şi gulerul moale al pijamalei.

Joana îi privea, umilită şi perplexă, gâtul negricios, plin de riduri. Da, spunea profesorul din când în când, fără ca atenţia lui, în căutarea unui punct de sprijin, să se abată de la ceas. Cum să-i spună că o să se mărite?

La patru, ritualul s-a repetat. De data asta negrişorul a trebuit să evite un şut în fund; fusese pe punctul de a scăpa pe jos sticluţa cu medicamentul. În acea tentativă eşuată, papucul profesorului zburase departe de fotoliu şi piciorul lui, cu unghii încovoiate şi gălbui, s-a ivit desculţ. Puştiul i-a adus papucul şi s-a jucat cu el până l-a lăsat în dreptul Joanei, râzând şi temându-se să se apropie mai mult. De îndată ce paharul a fost pus deoparte, Joana a îndrăznit pentru prima dată să pomenească despre boala lui, ruşinată, pentru că niciodată până atunci nu intraseră în intimităţile experienţelor lor personale, se înţeleseseră întotdeauna dincolo de acestea.

Nu era nevoie să încerce o apropiere mai mare... Profesorul preluase conducerea, trata problema molcom, îi explica

toate amănuntele cu calm şi cu voluptate. La început abordase un aer binevoitor şi misterios, ca şi cum ei i-ar fi fost imposibil să reuşească să pătrundă în lumea lui. Dar, după câteva clipe, uitând de prezenţa ei, sigur pe el, a început să vorbească deschis.

– Doctorul spune că nu sunt mai bine. Dar o să mă fac bine; eu ştiu mai mult decât toţi medicii; o să mă însănătoşesc. La urma urmei, eu sunt bolnavul...

Ea descoperise, uimită, că era fericit...

În curând avea să se facă cinci. A observat că profesorul aştepta ca ea să plece. Dar n-avea să-l lase aşa de uşor, a încercat să mai înainteze puţin. L-a privit în ochi cu cruzime. Profesorul i-a răspuns cu o privire la început neutră şi indiferentă, apoi şi-a luat ochii de la ea cu furie, iritat.

MICA FAMILIE

Înainte de a începe să scrie, Otávio își ordona hârtiile pe masă cu minuțiozitate și își aranja hainele. Îi plăceau gesturile neînsemnate, îi plăceau obiceiurile vechi și hainele uzate, în care se mișca serios și cu aplomb. De când era student, mereu se pregătise așa înainte de a se apuca de lucru. După ce se așeza la birou, făcea un pic de ordine și, cu conștiința stimulată de noțiunea lucrurilor din jurul său – nu trebuie să mă pierd în marile idei, și eu sunt ceva – își lăsa tocul să alerge în voie un timp, ca să se elibereze de câte o imagine sau o reflecție obsedantă care poate voia să-l însoțească și să împiedice progresul gândului principal.

De aceea, era un supliciu pentru el să lucreze de față cu alții. Îl deranja ridicolul acelor mici ritualuri, dar nu putea renunța la ele, se baza pe acestea ca pe o superstiție. La fel cum, ca să trăiască, se înconjura de compromisuri, de tabuuri, de formule și de concesii. Atunci totul devenea mai ușor, precum ceva învățat pe dinafară. Ceea ce îl fascina și îl înfricoșa la Joana era tocmai libertatea în care trăia, iubind dintr-o dată anumite lucruri și arătându-se oarbă în fața altora, fără să le folosească măcar. El se simțea recunoscător pentru ceea ce exista. Joana avusese dreptate când îi spusese că avea nevoie să fie posedat de cineva... Umbli cu banii cu prea multă intimitate... – îi spusese Joana glumind, o dată când plătea nota la un restaurant și ei i s-a părut așa de

distrat, încât i-a atras atenţia când a venit chelnerul, care l-a privit cu ironie; Otávio a tresărit surprins şi a scăpat bancnotele şi monedele din mână, iar banii s-au împrăştiat la picioarele lui. După această scenă nu urmase nici o frază ironică – trebuie să spunem adevărul, Joana nu râsese – dar de atunci el avea întotdeauna pregătit un argument: Atunci, ce să facem cu banii dacă nu să-i păstrăm ca să-i cheltuim? Se înfuria, ruşinat. Îşi dădea seama că argumentul nu o convingea pe Joana.

Adevărul era că dacă n-ar fi avut bani, dacă nu i-ar fi plăcut ordinea, dacă n-ar fi existat revista de Drept, planul vag al cărţii de drept civil, dacă Lídia n-ar fi altceva decât Joana, dacă Joana n-ar fi femeie şi el bărbat, dacă... Oh, Dumnezeule! Dacă totul... Ce-ar face? Nu, nu. Ce-ar face? Spre cine s-ar îndrepta? Cum s-ar descurca? E imposibil să se strecoare printre acele blocuri, fără să le vadă, fără să aibă nevoie de ele...

Încălcându-şi regula de lucru – o concesie –, a pus mâna pe toc şi pe hârtie înainte de a fi complet pregătit. Dar s-a scuzat faţă de el însuşi, nu voia să uite o idee, poate o să-i folosească vreodată: „E necesar să ai un anumit grad de orbire ca să poţi descoperi anumite lucruri. Aceasta este, poate, trăsătura artistului. Orice om poate şti mai mult ca el şi poate gândi clar, urmărind adevărul. Dar exact acele lucruri scapă luminii strălucitoare. În întuneric devin fosforescente". A rămas pe gânduri, un timp. Apoi, deşi concesia pe care şi-o făcuse se prelungise prea mult, a scris în continuare: „Nu gradul desparte inteligenţa de geniu, ci calitatea. Geniul nu este numai o chestiune a forţei inteligenţei, ci şi a formei sub care se prezintă această forţă. În felul acesta poţi să fii foarte uşor mai inteligent decât un geniu. Dar geniul este el. Infantilă chestia asta cu geniul este el. Apoi, de văzut dacă la Spinoza se poate aplica această descoperire". Este într-adevăr a lui? La fiecare idee care îi venea în minte,

după ce se familiariza cu ea în câteva secunde, îl cuprindea teama că o furase.

Şi acum ordinea. Să pun mâna pe toc, şi-a zis, să scap de obsesii. Unu, doi, trei! Îmi pare foarte rău că sufăr cum sufăr printre bambuşii din nord-vestul acestui oraş. Fac ce vreau – a continuat – şi nimeni nu mă obligă să scriu *Divina Comedie*. Nu există alt mod de a exista decât cel în care exişti; restul sunt broderii inutile şi la fel de incomode ca aceea în relief, plină de flori şi îngeri, cu care verişoara Isabel îmi împodobea pernele. Când nu eram atent, şi apărea ea ca un nor roşu şi idiot, ca gândurile mele, spune care, care, dar de patru ori, care, care, care, care. Aşa, aşa, nu fugi: „Cum? Mai trăieşti? încă n-ai murit?". Da, da, aşa, nu fugi de mine, nu fugi de scrisul meu, cât este de uşor şi oribil, pânză de păianjen, nu fugi de defectele mele, defectele mele, vă ador, calităţile mele sunt aşa de neînsemnate, la fel ca ale altor oameni, în schimb defectele mele, latura mea negativă este frumoasă şi concavă ca un abis. Ceea ce nu sunt ar lăsa o enormă groapă în pământ. Eu nu-mi acopăr greşelile, în timp ce Joana nu greşeşte, asta e diferenţa. De acord, de acord, spune ceva, băiete. Femeile se uită la mine, femeile se uită la gura mea, deasupra ei mi-am lăsat din nou să-mi crească mustaţa şi ele mor de bucurie şi de dragoste profundă, o dragoste plină de prune şi stafide. Le cumpăr pe toate fără bani, banii îi păstrez, dacă ar fi să aluneci pe o coajă pe stradă, singurul lucru pe care îl poţi face este să te ruşinezi. Nimic nu se pierde, nimic nu se naşte. Omul care simte asta, chiar dacă nu înţelege, dacă crede orbeşte, va fi la fel de fericit ca acela ce crede în Dumnezeu. La început doare puţin, dar pe urmă te obişnuieşti. Cine scrie această pagină s-a născut într-o zi. Acum este exact şapte şi ceva dimineaţa. Afară e ceaţă, în spatele ferestrei, a Ferestrei Deschise, marele simbol. Joana ar spune: Eu mă simt atât de cufundată în lume, încât mi se pare că nu gândesc, ci mă folosesc de o nouă

modalitate de a respira. Adio. Aceasta este lumea, eu sunt eu, plouă în lume, e o minciună, eu sunt un lucrător intelectual, Joana doarme în dormitor, cineva se trezeşte probabil acum, Joana ar spune: Altul moare, altul ascultă muzică, altul se bagă în cadă, asta e lumea. O să-i înduioşez pe toţi, cheamă-i ca să se înduioşeze cu mine. Trăiesc cu o femeie goală şi rece, nu pot să fug, nu pot să fug, se uită fix în ochii mei, nu pot să fug, mă spionează, mint, mint, mint, dar e adevărat. Acum e culcată, doarme, doarme doborâtă de somn, doborâtă, doborâtă. Este o pasăre delicată într-o cămaşă de noapte albă. O să-i înduioşez pe toţi, nu-mi acopăr greşelile, dar vreau ca toate să mă acopere.

Şi-a îndreptat spatele, şi-a netezit părul şi a rămas cu privirea în gol, serios. Acum o să lucreze. Ca şi cum toţi ar fi încuviinţat şi ar fi aprobat dând din cap, închizând ochii într-o aprobare mută: aşa, aşa, foarte bine. Ceva real îl deranja şi, singur, se simţea liber, nervos. „Toţi", deci, îl ajută. A tuşit încetişor. A dat la o parte călimara cu grijă. Şi a început să scrie: „Tragedia modernă este încercarea vană a omului de a se adapta la starea lucrurilor pe care a creat-o".

S-a tras un pic în spate, a aruncat o privire peste caiet, şi-a aranjat pijamaua. „Imaginaţia este fundamentul omului – din nou Joana – în asemenea măsură încât tot ce a construit îşi găseşte justificarea în frumuseţea creaţiei, nu în utilitatea ei, nu în faptul că este rezultatul unui plan cu obiective adecvate necesităţilor. De aceea observăm cum se înmulţesc soluţiile menite să-l unească pe om cu ideile şi instituţiile existente – educaţia, de exemplu, atât de dificilă – şi vedem că se află mereu în afara lumii pe care a construit-o. Omul înalţă case ca să le privească, nu ca să locuiască în ele. Pentru că totul urmează calea inspiraţiei. Determinismul nu este un determinism al scopurilor, ci un determinism îngust al cauzelor. A te juca, a inventa, a urmări furnica până la furnicar, a amesteca varul cu apă ca să vezi rezultatul, asta faci când eşti mic şi când eşti

mare. E o eroare să considerăm că atingem un elevat grad de pragmatism şi materialism. În realitate, pragmatismul – planul orientat spre un anumit scop real – ar fi înţelegerea, stabilitatea, fericirea, cea mai mare victorie a adaptării pe care ar putea-o obţine omul. Între timp, «a face lucrurile ca să» mi se pare, în faţa realităţii, o perfecţiune imposibil de cerut omului. Începutul întregii sale construcţii este «pentru ce». Curiozitatea, visarea, imaginaţia – iată elementele care au făurit lumea modernă. Ascultând de inspiraţie, omul a amestecat ingrediente şi a creat combinaţii. Tragedia lui: trebuie să se alimenteze cu ele. E convins că îşi poate imagina o viaţă şi exista în alta, aparte. De fapt, această altă viaţă continuă, dar purificarea ei pe baza imaginaţiei acţionează lent, şi un om nu găseşte gândul stupid într-o parte şi pacea vieţii autentice în altă parte. Nu poţi să gândeşti fără să fii pedepsit." Joana se gândea fără teamă şi fără să fie pedepsită. Oare avea să înnebunească? Nu avea de unde să ştie. Poate doar să sufere.

S-a întrerupt, a recitit. Nu trebuie să iasă din lumea aceasta, s-a gândit cu o oarecare înflăcărare. Să nu se înfrunte cu restul. Doar să gândească, doar să gândească şi să continue să scrie. Pot să-i ceară articole despre Spinoza, dar să nu fie obligat să discute, să privească şi să polemizeze cu acele persoane în mod dezonorant umane, defilând şi expunându-se fără ruşine.

Şi-a citit însemnările despre lectura anterioară. Savantul pur nu mai crede în ce îi place, dar nu poate evita să îi placă lucrurile în care crede. Nevoia de a plăcea; semn al omului. A nu se uita: „ iubirea intelectuală de Dumnezeu" este adevărata cunoaştere şi exclude orice misticism sau credinţă. În afirmaţiile lui Spinoza găsim multe răspunsuri. De exemplu, în ideea că nu poate exista gândire fără extindere (modalitate a lui Dumnezeu), şi viceversa, nu se afirmă mortalitatea sufletului? Este clar; mortalitatea ca suflet diferit şi gânditor, imposibilitatea evidentă de a exista forma pură a îngerilor

Sfântului Toma de Aquino. Mortalitate în privința a ceea ce este omenesc. Imortalitate prin transformarea în natură. În lume nu este loc pentru alte creații. Nu există decât ocazii de a se reintegra și a continua. Tot ce ar putea să existe există. Nimic nu mai poate fi creat, ci numai revelat. Dacă omul, cu cât este mai evoluat, cu atât încearcă să sintetizeze mai mult, să extragă și să stabilească principii și legi pentru viața sa, cum ar putea Dumnezeu – în orice accepție, inclusiv în cea de Dumnezeu conștient al religiilor – să nu aibă legi absolute pentru propria Sa perfecțiune? Un Dumnezeu înzestrat cu liber arbitru este mai puțin decât Dumnezeul unei singure legi. Tot astfel, cu atât mai adevărat este un concept cu cât este unul și nu trebuie să se transforme în fața fiecărui caz particular. Perfecțiunea lui Dumnezeu e dovedită mai mult de imposibilitatea miracolului decât de posibilitatea sa. Pentru un Dumnezeu umanizat al religiilor, a săvârși miracole înseamnă a fi nedrept; mii de persoane au nevoie în aceeași măsură și în același timp de acest miracol; sau a recunoaște o greșeală îndreptând-o, ceea ce, mai mult decât bunătate sau „dovadă de caracter", înseamnă a comite o greșeală. Nici înțelegerea, nici voința nu fac parte din natura lui Dumnezeu, spune Spinoza. Asta mă face mai fericit și mai liber. Pentru că ideea existenței unui Dumnezeu conștient ne lasă îngrozitor de nesatisfăcuți.

La începutul studiului ar pune *in litteris* această reflecție a lui Spinoza, în traducere: „Corpurile se disting unele de altele în funcție de mișcare și repaus, viteză și lentoare, și nu în funcție de substanță". I-a arătat această frază Joanei. De ce? A ridicat din umeri, fără să încerce să găsească o explicație mai profundă. Joana a fost curioasă și a spus că vrea să citească acea carte.

Otávio a întins mâna și a luat cartea. A găsit o foaie de caiet între pagini. Și-a aruncat ochii pe ea și a descoperit scrisul nesigur al Joanei. S-a aplecat cu aviditate: „Frumusețea

cuvintelor; natura abstractă a lui Dumnezeu. E ca şi cum l-ai asculta pe Bach". De ce ar fi preferat ca Joana să nu scrie fraza aceea? Joana îl prindea întotdeauna nepregătit. Otávio se ruşina ca şi cum ea l-ar fi minţit în faţă şi el s-ar simţi obligat s-o înşele spunându-i că o credea.

Când a citit ce scrisese i s-a părut că se află în faţa ei. Şi-a adus aminte de ea şi, evitându-i privirea, a văzut-o într-unul din momentele ei de reverie, cu faţa palidă, estompată şi fragilă. Brusc, s-a simţit cuprins de o melancolie profundă. Ce fac, la urma urmei? – s-a întrebat pe sine; nu reuşea să afle de ce dintr-o dată avea ceva contra lui însuşi. Nu, azi n-o să scriu. Şi cum asta era o concesie, un ordin indiscutabil, s-a întrebat, sincer: dacă ar vrea, ar putea lucra? iar răspunsul a fost categoric: nu, şi odată ce hotărârea aceea a fost mai puternică decât el însuşi, s-a simţit aproape bucuros. Azi cineva îi oferea prilejul să se odihnească. Nu Dumnezeu. Dumnezeu nu, dar cineva. Cineva foarte puternic.

Cel mai bine era să se ridice, să-şi strângă hârtiile, să pună cartea la loc, să se îmbrace călduros şi să se ducă s-o vadă pe Lídia. Comoditatea Ordinii. Cum o să-l primească Lídia? În faţa ferestrei deschise, în timp ce se uita la copiii care se duceau la şcoală, şi-a amintit cum o apucase de umeri şi s-a simţit dintr-o dată furios, poate în mod puţin forţat, din cauza acelei întrebări: Ce fac, la urma urmei?

– Nu ţi-e frică? a întrebat-o strigând.

Lídia a rămas impasibilă.

– Nu ţi-e frică de viitorul tău, de viitorul nostru, de mine? Nu ştii că dacă... dacă eşti doar amanta mea, locul tău o să fie numai lângă mine?

Lídia a dat din cap, surprinsă şi înlăcrimată:

– Nu...

A apucat-o de umeri şi a zgâlţâit-o, ruşinat de acea demonstraţie de forţă, gândindu-se că atunci când era cu Joana tăcea întotdeauna.

– Nu te temi că o să te părăsesc? Nu ştii că, dacă te părăsesc, o să fii o femeie fără soţ, fără nimic... O amărâtă... O femeie părăsită de logodnicul ei care i-a fost amant şi care s-a însurat cu alta?...

– Nu vreau să mă laşi...

– Ah...

– ...dar nu mi-e teamă...

Otávio s-a uitat la ea speriat. Şi-a dat seama că slăbise mult. Dar avea încă o înfăţişare sănătoasă; totuşi, era mai nervoasă, plângea şi se emoţiona cu mai multă uşurinţă. Dintr-o dată a început să râdă.

– Nu te înţeleg, jur că nu te înţeleg.

Lídia a râs mulţumită că totul s-a terminat. Otávio s-a speriat de acea privire radioasă şi a atras-o spre el ca să nu-i vadă ochii. Au rămas o clipă îmbrăţişaţi, stăpâniţi de dorinţe diferite.

Şi acum? Lídia o să-l primească la fel ca întotdeauna. I-a scris un bilet Joanei, spunându-i că nu vine la masă. Biata Joana... ar fi putut exclama, dacă ar fi vrut. Joana n-o să ştie niciodată. Ea, atât de integră în mândria ei ignorantă... O să-i ascundă asta cu orice preţ. Bun, mâine o să scrie ceva definitiv despre articolul acela.

S-a uitat în oglindă înainte de a ieşi, cu ochii întredeschişi a studiat acel chip armonios, cu nas drept şi buze pline. La urma urmei, nu am nici o vină, şi-a zis. Nici măcar că m-am născut. Dintr-o dată n-a înţeles cum putuse să creadă în responsabilitate, cum putuse simţi acea greutate constantă tot timpul. Era liber... Cum se simplifică totul uneori...

A ieşit pe stradă şi a ales cu grijă o pungă de bomboane. Până la urmă a cumpărat una destul de mare, din mătase damaschinată. Când o să treacă de colţul străzii o să înceapă să mănânce prima bomboană liniştit, cu mâinile în buzunare. I s-au umezit ochii la acest gând. De ce nu? s-a întrebat brusc iritat. Cine spune că marii oameni nu mănâncă

bomboane? Problema e că nimeni nu-şi aminteşte să povestească asta într-o biografie. Şi dacă Joana ar şti că gândeşte aşa? Nu, adevărul e că niciodată n-a fost ironică în privinţa... L-a apucat un acces de mânie şi a grăbit pasul.

Înainte de a trece colţul, a golit punga de bomboane şi le-a aruncat în canal. Cu scârbă, a văzut cum se amestecă în noroi şi se rostogolesc până la gaura plină de pânze de păianjen.

Şi-a continuat drumul încet, zgribulit. Era puţin frig. Acum ar trebui să fie satisfăcut, s-a gândit serios. Ca o pedeapsă, o spovedanie.

– Chiar şi marilor oameni li se recunosc cu adevărat meritele numai după ce au murit, doar atunci li se aduce cuvenitul omagiu. De ce? Pentru că cei care îi elogiază au nevoie să se simtă superiori celui elogiat, au nevoie să facă o concesie. Pe urmă... apare o superioritate evidentă... cine face elogiul... a reuşit să rămână în viaţă.... manifestă chiar o oarecare condescendenţă... milă, i-a spus Otávio.

Lídia îl vedea într-unul din momentele când era urât. Cu buzele strânse, încruntat şi cu o privire stupidă; Otávio se gândea. Şi în clipa aceasta îl iubea. Urâţenia lui nu o deranja, nici nu o întrista. Pur şi simplu o unea şi mai mult cu el, şi cu mai multă bucurie. Bucuria de a accepta pe deplin, de a simţi că o uneşte de el ceea ce este adevărat şi primitiv în el, independent de orice idei auzite despre frumuseţe. Îşi amintea de fostele ei colege, acele fetişcane atât de dezgheţate care ştiau întotdeauna tot, vorbind mereu de filme, cărţi, iubiri, toalete, de toate acele tinerele cu care niciodată nu s-a putut simţi prietenă cu adevărat, era aşa de tăcută că nu ştia ce să spună. Îşi amintea de ele şi ştia că în acel moment Otávio li s-ar fi părut urât. În schimb, ea îl accepta şi ar fi dorit să fie şi mai urât, ca să-i poată dovedi şi mai mult iubirea ei necondiţionată. Lídia îl privea fără să dea atenţie cuvintelor lui.

Era plăcut şi bine să ştii că între ei doi existau secrete ce ţeseau acea viaţă fină şi uşoară pe deasupra celeilalte vieţi, reale. Nimeni nu va ghici niciodată că Otávio o sărutase o dată pe pleoape, că simţise atingerea genelor ei pe buze şi din pricina asta zâmbise. Şi, în chip miraculos, ea înţelesese fără ca ei să fi vorbit despre asta. Nimeni n-o să ştie că într-o zi s-au dorit atât de tare încât au rămas muţi, serioşi, nemişcaţi. Înăuntrul fiecăruia dintre ei se acumulau cunoştinţe pe care niciodată nici un străin nu le va putea descoperi. Într-o zi a plecat. Dar nu conta. Ea ştia că între ei există „secrete", ştia că amândoi sunt în mod iremediabil complici. Chiar dacă ar pleca şi ar iubi altă femeie, o va iubi, dar ea va primi o parte din această iubire chiar dacă el nu-i va povesti nimic. Va face parte din viaţa lui oricum. Anumite lucruri nu se petrec fără să aibă consecinţe imediate, se gândea în timp ce se uita la el. Chiar dacă fuge, niciodată n-o să fie liber... O dată ea a fost cât pe ce să cadă şi el a prins-o şi i-a aranjat părul cu un gest distrat. Ea i-a mulţumit strângându-l uşor de braţ. S-au privit cu un zâmbet pe buze şi dintr-o dată s-au simţit în mod nedesluşit fericiţi... Pe urmă au început să meargă mai repede, cu ochii larg deschişi, năuci.

Poate că el nu-şi aduce aminte de asta. Ea este cea care are memorie pentru astfel de lucruri. Firește că natura acelor evenimente făcea să nu poată fi amintite stând de vorbă. Nici măcar gândind cu glas tare. Numai oprindu-se o clipă şi simţindu-le din nou. El putea să uite, dar în sufletul lui rămânea, totuşi, un semn, clar, de culoare trandafirie, marcând acea senzaţie şi acea după-amiază. Cât despre ea, fiecare nouă zi îi aducea noi amintiri cu care se hrănea. Şi unele zile îi aduceau chiar o certitudine de fericire, de obiectiv atins, care îi umplea corpul, lent, lăsând-o satisfăcută, aproape plină, aproape neliniştită. Acum, când îl vedea pe Otávio, îl privea fără să se emoţioneze foarte tare, i se părea mai prejos decât ce îi dăduse el. Ar fi vrut să-i vorbească de bucuria ei.

În mod vag, însă, se temea să nu-l rănească, de parcă i-ar povesti că l-a înşelat cu alt bărbat. Sau că îi aruncă în faţă fericirea ei, lui, care se împărţea între două case şi două femei; că îi arată că este mai mare decât a lui.

Da, se gândea în timp ce îl privea intens, există lucruri indestructibile care ne însoţesc trupul până la moarte, de parcă s-ar fi născut odată cu el. Şi unul dintre aceste lucruri este ceea ce se naşte între un bărbat şi o femeie care trăiesc împreună în anumite momente.

Şi când o să se nască fiul lor – şi-a mângâiat burta care începea să se rotunjească – toţi trei vor fi o mică familie. Şi-a spus în gând. O mică familie. Asta dorea. Ca un happy-end al întregii poveşti. Otávio şi ea crescuseră împreună. Trăise în apropierea lui Otávio. În viaţa ei nu mai era nimeni. În el descoperise bărbatul înainte de a şti ceva despre bărbaţi şi femei. Fără să se gândească, în mod confuz, specia umană se concretiza în Otávio. Trăia atât de intens această senzaţie, încât îi simţea pe ceilalţi ca pe nişte lumi închise, ciudate, superficiale. Mereu, în toate fazele, aproape de el. Chiar şi în acea perioadă când devenise ipocrită, acea perioadă când ascundea tot ce putea, până şi ceea ce nu avea nici o nevoie să ascundă. Şi în cealaltă, când lumea se uita la ea pe stradă şi colegii o acceptau, admirându-i părul frumos şi des. Şi Otávio o urmărea atunci din priviri... şi ea avea certitudinea, care de-atunci n-a mai părăsit-o niciodată, că era cineva... În acel moment a înţeles că nu era săracă, că avea ce să-i dăruiască lui Otávio, că exista un mod de a-şi dărui viaţa şi tot ce este ea... L-a aşteptat. Şi când a venit, a apărut Joana şi el a fugit. A continuat să-l aştepte. El s-a întors. Acum o să se nască fiul lor. Da, dar înainte de a se naşte, ea îşi va cere drepturile. „A-şi cere drepturile" i se părea o propoziţie care dormea dintotdeauna înăuntrul ei, stătea acolo aşteptând. Voia ca fiul lor să crească împreună cu amândoi părinţii lui. La urma urmei, îşi dorea „mica ei familie".

Zâmbea auzindu-l pe Otávio vorbind despre ceva ce nu ştia cum începuse. De când fătul începuse să se formeze înăuntrul ei, pierduse unele gesturi, câştigase altele, şi acum îndrăznea să înainteze pe firul anumitor gânduri. I se părea că până atunci trăise mintind. Mişcările ei erau mai libere şi mai independente de trup, de parcă acum ar fi fost mai mult spaţiu în lume pentru fiinţa ei. Va trebui să aibă grijă de copil şi de Otávio, acum când... S-a aşezat mai bine pe fotoliu; broderia i-a căzut pe jos. A închis puţin ochii, burta ei creştea, întinsă, strălucitoare. Şi-a lăsat corpul să se bucure de acea plăcută bunăstare. Acum, deseori, punea stăpânire pe ea o anumită lene. Nu se simţise rău niciodată, nici măcar la început. Şi ştia că şi naşterea va fi fără probleme, fără probleme ca toate lucrurile... Şi-a pipăit şoldurile care încă nu se lăţiseră. Într-un anumit fel, le dispreţuia destul de mult pe celelalte femei.

Otávio i-a văzut expresia şi s-a speriat... Era de o cruzime indiferentă... S-a uitat la ea, fără să reuşească să-i citească gândurile şi a înţeles doar că el este exclus din acel surâs schiţat. Pentru că era un surâs, un surâs oribil, satisfăcut, deşi ea continua să aibă o figură serioasă şi ochii exagerat de deschişi privind ţintă în faţa ei. S-a simţit cuprins de teamă şi aproape a strigat:

– Nici măcar nu m-ai ascultat!

Lídia s-a îndreptat puţin în fotoliu cu o tresărire. Din nou a lui; din nou dăruită:

– Eu...

– Nici măcar n-ai înţeles ce îţi spuneam – a zis Otávio privind-o fix, cu respiraţia întretăiată.

Se va repeta aceeaşi scenă pe care o mai trăise o dată? Purta un prunc în ea. De ce să am un copil? De ce eu? De ce tocmai eu? E ciudat... După o clipă s-a întrebat: Ce fac? Nu, nu...

– Fac mai mult decât să te înţeleg, a spus Lídia repede, te iubesc...

Otávio a oftat uşor; mai era puţin speriat de acea evadare a femeii. Adevărul e că simţea că nu-i mai aparţine atât de mult ca înainte de sarcină. Şi el însuşi fusese cel care îi dăduse regatul, el, ca un prost ce era... Da, dar când va scăpa de copil, când Lídia va scăpa de copil... După câteva minute, liniştit, Otávio se lăsa cuprins de lâncezeala şi moliciunea ce întreţineau atât de bine legătura lui cu Lídia.

ÎNTÂLNIREA CU OTÁVIO

Noaptea densă și întunecoasă a rămas tăiată pe jumătate, despărțită în două blocuri negre de somn. Unde era? Între cele două bucăți, uitându-se la ele – cea pe care o dormise și cea pe care o va mai dormi – izolată în ne-timp și în ne-spațiu, într-un interval gol. Acea bucată o să-i fie scăzută din anii ei de viață.

Tavanul și pereții se uneau fără unghiuri, tăcuți, cu brațele încrucișate, și ea era în interiorul unui cocon. Joana privea fără să gândească, fără emoții, un lucru privind alt lucru. După câteva momente, când a făcut o mișcare cu piciorul, s-a născut vag conștiința amestecată cu un gust de somn în gură, întinzându-se apoi prin tot corpul. Lumina lunii făcea ca odaia și patul să devină palide. Un moment, alt moment, alt moment, alt moment, alt moment. Deodată, ca o mică rază, ceva s-a aprins în ea; a spus repede, fără să-și miște nici un mușchi de pe față: Uită-te lângă tine. A continuat să privească tavanul, aparent fără nici o legătură, dar inima îi zvâcnea speriată. Uită-te lângă tine. Intuia că va sfârși prin a se uita, știa vag ce este lângă ea, dar se comporta ca și cum n-ar fi vrut să se uite, ca și cum ar fi ignorat restul patului. Uită-te lângă tine. Atunci, învinsă, în fața unei mulțimi de chipuri asistând la scena de pe scenă, și-a întors capul pe pernă și s-a uitat. Era un bărbat. A înțeles că exact asta aștepta.

Cu pieptul gol, cu braţele în lături, răstignit. Şi-a întors capul în poziţia dinainte. Bine, m-am uitat. Apoi, imediat, s-a ridicat şi, sprijinită în cot, l-a privit îndelung, poate lipsită de curiozitate, dar exigentă, aşteptând un răspuns. Sau privind acele chipuri impasibile care aşteptau acel gest? Acolo era un bărbat. Cine e? Întrebarea s-a născut uşoară, pierdută deja, scuturată de valuri întunecate ca o biată frunză. Dar mai înainte ca Joana s-o poată uita de tot, a crescut în importanţă, a apărut ca nouă şi imperioasă, iar glasul ei s-a abătut asupra Joanei. Cine e?

S-a impacientat, obosită de insistenţa mulţimii de chipuri care, în loc să asiste la joc, acum cer, acum cer. Cine e? Un bărbat, un mascul, a răspuns. Dar bărbatul ei, un străin. S-a uitat la faţa lui, o faţă obosită de copil care doarme. Cu gura întredeschisă. Pupilele, sub pleoapele mari căzute, întoarse spre înăuntru, moarte. L-a atins uşor pe umăr şi, înainte chiar de a simţi o reacţie, s-a retras repede, speriată. S-a oprit o clipă, când şi-a simţit inima zvâcnindu-i în piept. Dar a continuat. Şi-a apropiat braţul ei alb de braţul gol al acelei fiinţe şi, cu toate că prevedea gândul ce avea să urmeze, s-a înfiorat impresionată de diferenţa violentă de culoare, atât de evidentă şi de îndrăzneaţă ca un strigăt. Erau două corpuri separate pe pat. Şi de data asta nu se putea plânge că se îndrepta conştientă spre tragedie; gândul s-a impus fără să-l fi căutat. Şi dacă el s-ar trezi brusc şi ar surprinde-o aplecată peste el? Dacă ar deschide ochii dintr-o dată, s-ar întâlni faţă în faţă cu ai ei, cele două lumini s-ar încrucişa cu celelalte două lumini... S-a retras repede, s-a cufundat în ea însăşi, cuprinsă de frică, de acea teamă nemărturisită din vechile nopţi fără ploaie, în întunericul fără somn. De câte ori va trebui să trăiesc aceleaşi lucruri în situaţii diferite? Şi-a închipuit ochii aceia ca două plăcuţe de aramă, strălucind fără expresie. Ce glas putea ieşi din acel gât adormit? Sunete ca nişte săgeţi groase înfigându-se în mobile, în pereţi, şi în

ea lin. Şi toţi, cu braţele încrucişate, străpungând cu privirea spaţiul îndepărtat. În mod implacabil. Bătăile pendulei se sfârşesc doar atunci când se sfârşesc, nu se poate face nimic. Dacă nu cumva o faci ţăndări cu o piatră, iar după zgomotul sticlei şi al arcurilor rupte, tăcerea se revarsă dinăuntru ca sângele. De ce să nu-l omoare pe bărbat? Nebunie, gândul acela era fabricat. L-a privit. Teama că „acel lucru", ca atunci când apeşi pe un buton, ar fi de-ajuns să-l atingă, ar începe să funcţioneze zgomotos, mecanic, umplând încăperea de mişcare şi sunete, trăind. Îi era frică de propria ei teamă care o izola. S-a uitat de departe de la înălţimea lămpii stinse, s-a văzut pe ea, pierdută şi minusculă, acoperită de lună, lângă bărbatul care putea să prindă viaţă în orice clipă.

Şi dintr-o dată, mişeleşte, a simţit o frică reală, la fel de vie ca lucrurile vii. I-a fost frică de necunoscutul care exista în acel animal ce era al ei, în acel bărbat pe care numai ea ştia să-l iubească. Frică în corp, frică în sânge. Poate că el ar strânge-o de gât sau ar asasina-o... De ce nu? – s-a speriat – îndrăzneala cu care înainta propriul ei gând, călăuzind-o ca o luminiţă în mişcare şi tremurând prin întuneric. Unde se îndrepta? Şi de ce n-ar strânge-o de gât Otávio? Nu erau singuri? Şi dacă el ar înnebuni în somn? S-a cutremurat. A făcut o mişcare involuntară cu picioarele, a dat cearşaful la o parte, gata să se apere, să fugă... Dacă ar ţipa nu i-ar mai fi frică, frica ar fugi odată cu ţipătul... Otávio a răspuns la mişcarea ei ridicându-şi sprâncenele, strângând din buze, deschizând gura din nou şi continuând să fie mort! Ea îl privea, îl privea... aştepta...

Nu, nu era periculos. Şi-a trecut dosul palmei pe frunte.

Încă mai era linişte, aceeaşi linişte.

Poate, cine ştie, trăise un amestec de vis şi realitate, s-a gândit. A încercat să-şi aducă aminte de ziua de ieri. Nimic important, doar biletul de la Otávio anunţând-o că avea să mănânce în oraş, cum se întâmpla aproape regulat de un

timp încoace. Frica aceea a fost ceva mai mult decât o halucinaţie? Încăperea i se părea acum clară şi rece. S-a odihnit cu ochii închişi. Din fericire, nopţile când avea coşmaruri erau rare.

Ce nebună fusese. Şi-a apropiat mâna, a încercat să-l atingă. Şi-a lăsat palma cu mâna întinsă pe pieptul lui, la început uşor, aproape şovăitoare, apoi, învingându-se pe ea însăşi încetul cu încetul, şi-a lăsat-o de tot pe acel câmp lung acoperit de o delicată vegetaţie. Avea ochii deschişi fără să vadă, cu toată atenţia concentrată asupra ei însăşi şi asupra a ceea ce simţea.

A scârţâit o mobilă, umbrele s-au agăţat mai tare de dulap.

Atunci i-a venit o idee. O idee atât de caldă, încât inima a însoţit-o cu bătăi puternice. S-a apropiat de el şi s-a cuibărit cu capul pe braţul bărbatului, lângă pieptul lui. A rămas nemişcată, aşteptând. După câteva clipe a simţit cum căldura acelui străin i se transmitea ei prin ceafă. A auzit bătaia ritmată, îndepărtată şi serioasă a unei inimi. A privit cu atenţie. Acea fiinţă vie era a ei. Vedea de departe, de la înălţimea lămpii, corpul gol, pierdut şi neajutorat. Neajutorat. Ce fragile şi delicate sunt liniile lui la vedere, fără protecţie. El, el, bărbatul. Dintr-un izvor ascuns îi urca prin corp angoasa, umplându-i toate celulele, împingând-o lipsită de apărare în jos spre fundul patului. Dumnezeule mare, Dumnezeule. Apoi, într-o naştere dureroasă, cu respiraţia grea, a simţit uleiul catifelat al renunţării în interiorul ei, în sfârşit, în sfârşit. El era al ei.

A vrut să-l strige pe nume, să-i ceară sprijinul, să-l roage să-i spună vorbe liniştitoare. Dar nu voia să-l trezească. Se temea că el nu va şti s-o facă să se înalţe spre o senzaţie mai elevată, pentru a realiza ceea ce, acum, era încă un gingaş embrion. Ştia că şi în clipa aceea este singură, că bărbatul avea să fie distant cu ea când se va trezi. Că el ar putea să-i pună un obstacol, o vorbă în glumă, insipidă, în calea

îngustă şi luminoasă pe care se împiedica făcând primii paşi. Cu toate acestea, faptul că îşi imagina că el nu ştie ce se petrece înăuntrul ei nu-i micşora duioşia. O mărea. O făcea mai mare decât trupul şi sufletul ei, ca să compenseze parcă depărtarea bărbatului.

Joana zâmbea, dar nu putea evita ca suferinţa să nu înceapă să palpiteze în tot corpul ei, ca o sete amară. Mai mult decât suferinţă, o dorinţă de iubire ce creştea şi punea stăpânire pe ea. Într-un vag şi uşor vârtej, ca un vertij rapid, a avut conştiinţa existenţei, a propriei ei vieţi, a trecutului dinainte de naşterea ei, a viitorului dincolo de corpul ei. Da, pierdută ca un punct, un punct fără dimensiune, odată, un gând. Ea se născuse, ea o să moară, pământul... în viteză, o senzaţie profundă; scufundare oarbă într-o culoare, roşu senin şi întins ca o câmpie. Aceeaşi conştiinţă violentă şi instantanee care o asalta uneori în marile clipe de iubire, ca pe un înecat care vede ce-i în jurul lui pentru ultima dată.

– Bărbatul meu... a început să spună cu voce scăzută.

Dar tot ce putea spune nu era de ajuns. Ea trăia, trăia. S-a uitat la el. Dormea, exista. Niciodată nu îl simţise cu atâta intensitate. Când se culcase cu el, la începutul căsătoriei lor, era uluită de descoperirea propriului ei corp. Reînnoirea fusese a ei, ea nu i-o transmisese bărbatului, şi continua izolată. Acum înţelegea brusc că iubirea te poate face să doreşti momentul ce vine într-un impuls care este viaţa... Simţea lumea palpitând gingaş în pieptul ei, o durea corpul ca şi cum acesta suporta feminitatea tuturor femeilor.

A rămas tăcută din nou, privindu-se în interiorul ei. S-a gândit: Sunt valul uşor ce nu are alt câmp decât marea, mă zbat, alunec, vin şi plec râzând, dăruind, dormind, dar veşnic în mine însămi, veşnic în mine. De când durează asta? Citise asta când era mică? Se gândise? Se gândise la asta? Dintr-o dată şi-a amintit: chiar şi acum se gândise la asta,

poate înainte de a-şi apropia braţul de cel al lui Otávio, poate a fost în momentul când a vrut să ţipe... Din ce în ce mai mult, totul era trecut... Şi trecutul e la fel de misterios ca viitorul...

Da... şi îl mai văzuse, în trecere, ca o maşină în goană, pe bărbatul pe care îl întâlnea din când în când pe stradă... pe acel bărbat care o privea, mut, slab şi ascuţit ca un tăiş de brici. Îl simţise în acea noapte de veghe, se incrustase în conştiinţa ei ca un ac... ca un presentiment... dar în ce moment? În timpul somnului? În timpul veghii? Un nou val de durere şi de viaţă a crescut în interiorul ei, a inundat-o cu angoasa închisorii.

– Eu... a început din nou să spună sfioasă, adresându-i-se încă o dată lui Otávio.

Era mai întuneric, Joana îl vedea doar ca pe o umbră. Otávio se estompa tot mai mult, i se scurgea printre degete, mort în adâncul visului. Şi ea era singură ca tic-tacul unui ceas într-o casă goală. Aştepta aşezată pe pat, cu ochii peste măsură de deschişi, şi frigul zorilor ce se apropiau străbătea prin cămaşa ei de noapte subţire. Singură pe lume, zdrobită de excesul de viaţă, simţind muzica vibrând prea tare pentru un corp.

Dar a sosit eliberarea, şi Joana s-a înfiorat la impulsul ei... pentru că, moale şi dulce ca o aurora într-o pădure, s-a născut inspiraţia... Atunci a inventat ce trebuia să spună. Cu ochii închişi, a rostit foarte încet cuvinte născute în clipa aceea, neauzite niciodată de nimeni, încă fragede fiindcă de-abia se născuseră, muguri noi şi fragili. Erau ceva mai puţin decât cuvinte, doar silabe independente, fără sens, călduţe, care curgeau şi se încrucişau, fecundându-se, renăscând într-o singură fiinţă ca să se dezmembreze imediat, respirând, respirând...

Ochii i s-au umezit de o bucurie suavă şi de recunoştinţă. Vorbise... Cuvinte venite dinainte de limbaj, din izvor,

veneau chiar din izvor. S-a apropiat de el dăruindu-i sufletul şi totuşi simţindu-se plină de parcă ar fi sorbit o lume întreagă. Era ca o femeie.

Copacii negri din grădină vegheau în taină tăcerea, ea o ştia, o ştia... A adormit.

LÍDIA

Dimineaţa următoare a fost din nou ca o primă zi, şi-a spus Joana.

Otávio plecase devreme şi Joana îl binecuvânta pentru asta, de parcă el i-ar fi dat timp în mod intenţionat să se gândească, să se studieze. Joana nu voia să adopte în mod precipitat o anumită atitudine, îşi dădea seama că orice mişcare a ei putea fi preţioasă şi primejdioasă.

Au fost câteva clipe, câteva ceasuri rapide. A primit o scrisoare de la Lídia în care o invita să-i facă o vizită.

Când a citit-o, Joana a zâmbit, înainte ca lectura să înceapă să-i provoace acele bătăi de inimă repezi şi apăsătoare. Şi să simtă lama rece de oţel pătrunzându-i în interiorul călduţ al corpului. Ca şi cum mătuşa ei moartă ar fi înviat în acel moment şi i-ar fi vorbit, Joana şi-a închipuit spaima ei şi i-a simţit ochii deschişi; sau erau chiar ochii ei, cărora nu le permitea surprize? Otávio s-a întors la Lídia în ciuda ta, Joana? ar fi spus mătuşa ei.

Joana şi-a netezit părul cu un gest neglijent, lama rece era îndreptată spre inima caldă, a zâmbit din nou, oh, doar ca să câştige timp. Sigur că da. De ce să nu continue să fie cu Lídia? i-a răspuns mătuşii moarte. Lama briciului, de gheaţă, în faţa acestui gând clar, acum, i-a apăsat râzând plămânii. De ce să respingem faptele? Să ai mult în acelaşi timp, să simţi în diverse moduri, să recunoşti viaţa

în diferite izvoare... Cine poate împiedica pe altul să trăiască în belşug?

Mai târziu a căzut într-o stare de ciudată şi uşoară surescitare, a plutit prin casă fără ţintă, ba chiar a şi plâns puţin, fără să sufere prea tare, doar ca să plângă – s-a convins – pur şi simplu, ca atunci când faci o mişcare cu mâna, ca atunci când priveşti. Sufăr? se întreba când şi când şi din nou, gândindu-se, se simţea copleşită de surpriză, curiozitate şi mândrie, şi nu-i mai rămânea loc pentru suferinţă. Dar exaltarea ei intensă nu i-a permis să continue în aceeaşi stare mult timp. A început să se comporte altfel, a cântat puţin la pian şi a uitat de scrisoarea Lídiei. Când îşi amintea de ea vag, ca de o pasăre care vine şi pleacă, nu putea să se hotărască dacă trebuie să fie veselă sau tristă, calmă sau agitată. Îşi aducea aminte în continuu de noaptea anterioară, fereastra înaltă strălucind paşnic în lumina lunii, pieptul gol al lui Otávio şi ea însăşi, dormind adânc, aproape pentru prima oară în viaţă, încrezătoare în bărbatul care dormea lângă ea. În realitate, nu se îndepărtase de Joana cea plină încă de tandreţea de azi-noapte. Ruşinată, umilită şi respinsă, rătăcise până se întorsese la Joana cea tot mai dură, mai concentrată, mai aproape de ea însăşi. Poate era mai bine. Dar oţelul acela rece era mereu nou, nu se încălzea niciodată. În adâncul oricărui gând se cuibărea altul, perplex, aproape fermecat, ca în ziua morţii tatălui ei; se întâmplau lucruri pe care nu le inventa ea...

După-amiază a putut, în sfârşit, s-o observe pe Lídia de aproape, în scurt timp şi-a dat seama că era la fel de departe de ea ca de femeia cu voce ciudată. Se priveau şi nu se puteau urî, nici măcar nu se puteau respinge. Lídia vorbise, palidă şi discretă, despre diverse lucruri lipsite de interes pentru amândouă. Sarcina ei recentă plutea prin tot salonul, îl umplea în întregime şi pătrundea în Joana. Până şi acele mobile stinse, cu milieuri croşetate, păreau că se pun sub protecţia aceluiaşi secret aproape dezvăluit, în aceeaşi aşteptare a unui

copil. Ochii larg deschişi ai Lídiei nu erau încercănaţi. Era o femeie foarte frumoasă. Avea buze pline, dar calme, nefremătătoare, ca ale cuiva care nu se teme de plăcere, care o primeşte fără remuşcări. Ce poem stă oare la baza vieţii ei? Ce spune oare acel susur pe care Joana îl ghiceşte în interiorul Lídiei? Femeia cu vocea ciudată se multiplica în nenumărate femei... În ce constă, la urma urmei, divinitatea lor? Până şi în cele mai slabe există umbra acelei cunoaşteri ce nu se dobândeşte prin inteligenţă. Inteligenţa lucrurilor oarbe. Puterea pietrei care, atunci când cade, împinge alta ce va cădea în mare şi va omorî un peşte. Uneori aceeaşi putere se găseşte în femei care s-au măritat şi au născut recent, timide femele ale bărbatului, ca mătuşa ei, ca Armanda. Şi, cu toate acestea, au o mare forţă, unitatea în slăbiciune... Poate că exagerează, poate că divinitatea femeilor nu este ceva specific şi constă numai în faptul că există. Da, da, ăsta-i adevărul: acele femei există mai mult decât celelalte, sunt simbolul lucrului în lucrul însuşi. Şi femeia a descoperit că este un mister în sine. În ele toate există o calitate de materie primă, ceva ce se poate autodefini până la urmă, dar care nu reuşeşte s-o facă niciodată, pentru că propria ei esenţă este cea a „schimbării". Oare nu exact prin ea se uneşte trecutul cu viitorul şi cu toate timpurile?

Lídia şi Joana au tăcut un timp îndelungat. Nu se simţeau împreună cu adevărat şi nu aveau nevoie de cuvinte, ca şi cum s-ar fi întâlnit, de fapt, doar ca să se vadă şi să se despartă imediat. Ciudăţenia situaţiei s-a lămurit când ambele femei au înţeles că nu se luptau. Amândouă au avut un gest de nerăbdare, mai aveau o datorie de îndeplinit. Joana a înlăturat gândul, sătulă dintr-o dată de toată povestea aceea:

– Bine – tonul vocii sale i-a sunat chiar şi ei dezagreabil. Cred că putem să considerăm întâlnirea încheiată.

Lídia a fost surprinsă. Cum? Încă nu-şi spuseseră nimic! Îi repugna mai ales ideea de a lăsa lucrurile neterminate:

– Dar n-am vorbit încă nimic... Şi trebuie să vorbim...

Joana a surâs. Acel surâs a început să acţioneze, nu cu forţă – oboseala –, dar cum o s-o impresionez? La ce prostii mă gândesc, la urma urmei?

– N-ai observat – a spus Joana – că ne îndepărtăm de motivul pentru care ne-am întâlnit? Dacă am vorbi despre el acum, am face-o fără interes şi fără pasiune... S-o lăsăm pe altă dată.

Pentru o clipă figura bărbatului li s-a arătat stinsă şi inoportună. Dar Lídia ştia că de cum va dispărea femeia aceea, va dispărea şi inerţia şi lâncezeala în care o cufundase, anulându-i chiar şi voinţa de a se mişca. Din nou trează, voia copilul, Mica familie. Făcea eforturi ca să iasă din acel somn, ca să deschidă ochii şi să lupte.

– E absurd să pierdem ocazia asta...

Da, să cumpărăm marfa, să cumpărăm marfa. Lipsa mea de chef vine din faptul că m-am pregătit prea mult pentru petrecere. Joana a râs din nou, fără veselie.

– Ştiu că nu pot aştepta nimic de la tine, a continuat să spună deodată cu mai multă forţă femeia însărcinată. Un nor lasă să se vadă soarele, totul scânteiază din nou, totul plin de viaţă.

Joana s-a limpezit şi ea, a simţit norul ce lasă să se vadă soarele, totul clocotind uşor, ţinându-se de mână, într-un mic cerc, ca nişte copii.

– Te cunosc foarte bine, a continuat Lídia. Cuvintele au căzut liniştit în lac, aşezându-se pe fund, fără urmări.

Dar, brusc, se pare că fata şi-a dat un brânci ei însăşi şi sarcinii ei ca să se trezească:

– Te cunosc, ştiu cât de neclintită este răutatea ta.

Acum salonul reînvia.

– Ah, ştii asta?

Da, reînvia, s-a gândit Joana, se trezea. Ce spun? Cum îndrăznesc să vin aici? Sunt departe, departe. E de-ajuns să mă

uit la femeia asta ca să înţeleg că nu i-aş putea place. Oţelul i-a străpuns brusc inima. Ah, gelozia, asta este gelozie, mâna rece o frământa încet, apăsând-o, împuţinându-i sufletul. Mi se întâmplă următorul lucru, sau, dacă nu, ameninţă să mi se întâmple dintr-o clipă în alta; printr-o anumită mişcare, pot să mă transform într-o linie. Da; într-o linie de lumină, astfel că persoana rămâne singură lângă mine, fără să poată pune mâna nici pe mine, nici pe defectele mele. Lídia, în schimb, are mai multe faţete. La fiecare gest iese la iveală alt aspect al dimensiunii ei. Lângă ea, nimeni nu alunecă şi nu cade, pentru că se sprijină de sânii ei – serioşi, placizi, albi, în timp ce ai mei sunt neînsemnaţi – sau de burta ei, unde încape chiar şi un copil. Să nu-i exagerăm importanţa, în orice pântec de femeie se poate naşte un copil. Ce frumoasă şi ce femeie este, pur şi simplu materie primă, în ciuda tuturor celorlalte femei! Ce pluteşte în aer? Sunt singură. Gura mare a Lídiei, cu conturul vag, rujată aşa de frumos cu o culoare deschisă, pe când eu folosesc un ruj închis la culoare, mereu carmin, carmin, faţa albă şi slabă. Ochii ăştia ai ei, căprui, enormi, liniştiţi, poate că nu au nimic de dat, dar primesc atât de mult încât nimeni nu le-ar putea rezista, şi cu-atât mai puţin Otávio. Eu sunt un animal cu pene, Lídia e un animal cu blană, Otávio se pierde între noi, lipsit de apărare. Cum să scape de strălucirea mea şi de promisiunea mea de evadare şi cum să scape de certitudinea acestei femei? Noi două am putea crea o uniune şi am aproviziona omenirea, am ieşi dimineaţa, devreme, mergând din poartă în poartă, am suna la uşă: pe care îl preferaţi, pe al ei sau pe al meu?, şi le-am da câte un copil. Înţeleg de ce Otávio nu s-a despărţit de Lídia; el este întotdeauna dispus să se arunce la picioarele celor care merg înainte. Niciodată nu vede un munte fără să se uite la altceva decât la neclintirea lui, niciodată nu vede o femeie cu pieptul mare fără să se gândească să-şi lase capul pe el. Ce săracă sunt în comparaţie cu ea,

atât de sigură de sine! Sau mă aprind şi sunt minunată, efemer minunată, sau, dacă nu, stinsă, mă învălui în draperii. Lídia, orice-ar fi, e imuabilă, întotdeauna cu aceeaşi bază clară. Mâinile mele şi mâinile ei. Ale mele – schiţate, solitare, trăsături lansate spre înainte şi înapoi, neglijenţă şi repeziciune a unui penel înmuiat în vopsea alb-tristă, îmi duc mereu mâinile la frunte, mereu ameninţând că le las în aer. Oh, ce neînsemnată sunt, de-abia acum înţeleg. Ale Lídiei – bine desenate, frumoase, cu o piele elastică, rozalie, gălbuie, ca o floare pe care am văzut-o undeva, mâini care se odihnesc pe lucruri, pline de hotărâre şi înţelepciune. Eu înot tot timpul, fluctuez, străbat ce există cu nervii, nu sunt nimic decât dorinţa, furia, nebulozitatea, impalpabilă ca energia. Energie? Unde e forţa mea? În imprecizie, în imprecizie, în imprecizie. Şi, dând viaţă, nu realităţii, ci doar vagului impuls spre înainte. Vreau s-o uimesc pe Lídia, să transform conversaţia în ceva straniu, fin, care scapă, dar nu, ba da, ba nu, dar de ce nu? Şi-a amintit dintr-o dată de Otávio, amestecând şi suflând în ceşcuţa de cafea ca să se răcească, cu un aer serios, interesat, ingenuu. S-o surprind pe Lídia, da, s-o târăsc... Ca pe vremea internatului, când brusc simţeam nevoia să-mi pun la încercare puterea, să simt admiraţia colegelor, cu care de-abia schimbam o vorbă. Atunci îmi jucam rolul cu răceală, inventând, sclipind ca într-o răzbunare. Ieşeam din tăcerea în care mă ascundeam, gata de luptă:

– Uitaţi-vă la bărbatul ăla... Bea cafeaua cu lapte dimineaţa încet, înmuind pâinea în cană, lăsând-o să se scurgă, muşcând-o, şi apoi se ridică apăsat, trist...

Colegele se uitau la ea, vedeau un om oarecare şi, cu toate acestea, deşi erau uluite şi se ţineau departe la început, în mod intenţionat, cu toate acestea... era miraculos de exact! Ajungeau să-l vadă pe om ridicându-se de la masă... cana goală... câteva mişte... Joana continua să câştige timp, mergând mai departe, cu ochii aprinşi:

– Şi ălălalt... Seara îşi scoate pantofii cu greu, îi aruncă departe, oftează şi spune: Important e să nu te descurajezi, important e să nu te descurajezi...

Cele mai slabe de înger şuşoteau zâmbitoare, dominate de ea: Şi tu de unde ştii asta? Celelalte se închideau în ele. Dar sfârşeau în jurul Joanei, aşteptând să le mai arate ceva. În momentul acela gesturile lor deveneau imprecise, febrile, şi, inspirată, le uluia tot mai mult pe celelalte:

– Uitaţi-vă la ochii acelei femei... rotunzi, transparenţi, tremură, tremură, dintr-o clipă în alta pot cădea într-o picătură de apă...

– Şi privirea aceea? Uneori Joana era mai îndrăzneaţă, observând o subită timiditate la acele fetiţe care citeau anumite cărţi pe culoarele şcolii. Şi privirea aceea? a cuiva care caută plăcerea oriunde...

Colegele râdeau, dar după un moment intra în scenă ceva neliniştitor, dureros şi incomod. Sfârşeau râzând fără măsură, nervoase, nemulţumite. Joana, încurajată, creştea din ea însăşi, punea stăpânire pe fete cu voinţa şi cuvântul ei, plină de un farmec arzător şi tăios ca nişte uşoare lovituri cu cravaşa. Până când, dominate, respirau aerul ei sufocant şi luminos. Plictisită dintr-o dată, Joana se oprea, cu ochii uscaţi, cu corpul tremurând, victorioasă. Lipsite de apărare, simţind distanţarea rapidă a Joanei şi dispreţul ei, rămâneau ofilite, parcă ruşinate. Vreuna spunea înainte de a se împrăştia, obosite unele de altele:

– Joana e insuportabilă când e bine dispusă...

Lídia s-a îmbujorat. Acel „Ah, ştii asta?" al Joanei sunase foarte scurt, distrat şi curios, foarte departe de emoţia Lídiei...

– N-are importanţă, n-are importanţă – Joana încerca s-o calmeze. E clar că nu poţi să ştii ce e răutatea... Se pare că o să ai un copil... a continuat. Îl iubeşti pe Otávio, tatăl copilului. E de-nţeles. De ce nu lucrezi ca să-ţi creşti copilul? Firesţe, te aşteptai la o mare demonstraţie de bunătate din

partea mea, în ciuda celor spuse despre răutatea mea. Dar bunătatea îmi face realmente greață. De ce nu lucrezi? Așa n-ai avea nevoie de Otávio. Nu sunt dispusă să-ți cedez chiar tot. Dar mai întâi povestește-mi idila ta cu Otávio, povestește-mi cum ai reușit să-l faci să se întoarcă la tine. Sau, mai bine, ce gândește el despre mine. Spune-mi fără teamă. E foarte nefericit cu mine?

– Nu știu. Nu vorbim niciodată de tine.

Atunci, eu eram singură? Și această bucurie a durerii, oțelul atingându-mi pielea, frigul acesta care este gelozie, frigul acesta care este așa; ah, ai trecut prin toate astea? atunci trebuie să te întorci. Dar de data asta nu voi începe din nou, jur, nu voi reconstrui nimic, voi rămâne în urmă ca o piatră, undeva departe, la începutul drumului. Există ceva ce se rostogolește cu mine, se rostogolește, se rostogolește, mă ametește, mă ametește și mă lasă domol în același loc.

I s-a adresat femeii însărcinate:

– Nu e posibil... Nu poate scăpa așa de ușor.

– Dar el, într-un anumit fel, te detestă! a strigat Lídia.

Ah, bine.

– Și tu simți tandrețea mea, nu contează, în fond știam că sunt singură, nici măcar nu m-a înșelat, pentru că știam, știam. Și dacă e și frică?

– Frică? Nu înțeleg, s-a mirat Lídia, frică de ce?

– Poate fiindcă sunt nefericită, mi-e teamă de apropiere. Poate că asta e, teama că ar putea suferi și el.

– Ești nefericită? a întrebat cealaltă cu voce scăzută.

– Nu te speria, nefericirea nu are nici o legătură cu răutatea, a râs Joana.

Ce s-a întâmplat până la urmă? Nu sunt prezentă, nu sunt prezentă, ce a fost după, oboseala, dorința de a pleca plângând. Știu, știu, mi-ar plăcea s-o văd pe Lídia măcar o zi ducându-se din bucătărie în salon, apoi să mănânc lângă ea într-o încăpere tăcută – câteva muște, clinchet de tacâmuri –, unde nu intră

căldura, îmbrăcată într-un capot lung şi vechi cu un imprimeu cu flori. Apoi, după-amiaza, stând pe fotoliu şi uitându-mă la ea cum coase, ajutând-o puţin din când în când, foarfeca, aţa, aşteptând ora de baie şi ora gustării de după-masă, ar fi plăcut, ar fi un moment lung şi răcoros. Oare mi-a lipsit întotdeauna puţin din toate astea? De ce este ea aşa de puternică? Faptul că eu n-am avut după-amiezi dedicate cusutului presupun că nu mă pune într-o situaţie inferioară ei. Sau mă pune? Mă pune, nu mă pune, mă pune, nu mă pune. Ştiu ce vreau; o femeie urâtă şi curată, cu sâni mari, care să îmi spună: Ce poveste-i asta să tot inventezi ceva? Gata cu dramele, vino aici imediat!, şi să-mi facă o baie călduţă, să-mi pună o cămaşă de noapte albă de in, să-mi împletească codiţe şi să mă bage în pat, foarte supărată, spunând: Ce-i asta? Umbli prin casă, mănânci la ore nepotrivite, o să te şi îmbolnăveşti; nu mai inventa tragedii, gândeşte-te că viaţa e lungă şi frumoasă, bea cana asta de supă caldă. Îmi sprijină capul cu mâna, mă acoperă cu un cearşaf mare, îmi dă la o parte câteva şuviţe de păr de pe fruntea mea albă şi mică şi îmi spune, înainte ca eu să adorm liniştită: O să vezi că în curând feţişoara asta o să se rotunjească, nu te mai gândi la prostii, fii o fetiţă cuminte. Cineva care să mă ia ca pe un câine de pripas, să-mi deschidă uşa, să mă dojenească, să mă hrănească, să mă iubească cu asprime ca pe un câine, asta vreau, ca pe un câine, ca pe o fiică.

– Ţi-ar plăcea să fii măritată, măritată cu adevărat, cu el? a întrebat Joana.

Lídia i-a aruncat o privire rapidă. Încerca să-şi dea seama dacă întrebarea era sarcastică:

– Mi-ar plăcea.

– De ce? s-a mirat Joana. Nu vezi că nu câştigi nimic cu asta? Ai acum tot ce-ţi oferă căsătoria. Lídia s-a înroşit, dar eu n-am spus-o cu maliţie, femeie urâtă şi curată. Pun prinsoare că ai trăit toată viaţa dorind să te măriţi.

Lídia a schițat un gest de revoltă; pusese degetul pe rană, cu sânge rece.

– Da. Orice femeie... a încuviințat.

– Nu-i adevărat. Eu n-aveam de gând să mă mărit. Partea cea mai nostimă este că am încă certitudinea că nu m-am căsătorit... Credeam mai mult sau mai puțin că măritișul este finalul, că după ce mă căsătoresc, nu mi se poate întâmpla nimic. Imaginează-ți să ai mereu pe cineva lângă tine, să nu știi ce e singurătatea – Dumnezeule mare! –, să nu fii doar cu tine însăți niciodată, niciodată. Și să fii o femeie măritată, adică o persoană cu soarta hotărâtă. Și, mai departe, să aștepți doar moartea. Îmi spuneam: Nici libertatea de a fi nefericită nu ți-o păstrezi, pentru că îl târăști cu tine pe celălalt. Există cineva care te observă tot timpul, te iscodește, îți însoțește toate mișcările. Și până și oboseala vieții are o anumită frumusețe când o duci singură și disperată, îmi spuneam. Dar doi, mâncând zilnic aceeași pâine fără sare, asistând la propria înfrângere în înfrângerea celuilalt... Asta ca să nu mai punem la socoteală greutatea obiceiurilor reflectate în obiceiurile celuilalt, greutatea patului comun, a mesei comune, a vieții celor doi în comun, pregătindu-se și temându-se de moartea comună. Eu spuneam întotdeauna: Niciodată.

– Și de ce te-ai măritat? a întrebat Lídia.

– Nu știu. Știu numai că acest „nu știu" nu este ignoranța mea particulară în legătură cu acest caz, ci mai degrabă e fondul lucrurilor; m-am abătut de la chestiune, în scurt timp o să se uite la mine în felul acela pe care îl cunosc. M-am căsătorit, evident, fiindcă am vrut să mă căsătoresc. Fiindcă Otávio a vrut să se însoare cu mine. Asta e, asta e, am descoperit eu; în loc să-mi ceară să trăim împreună fără să ne căsătorim, mi-a sugerat altceva. Pe de altă parte, s-ar fi întâmplat același lucru. Și eu eram zăpăcită. Otávio e frumos, nu? Nu m-am mai gândit la nimic altceva – a spus, apoi a făcut o pauză. Tu cum îl iubești? Cu trupul?

– Da, cu trupul, a bolborosit Lídia.

– Da, e iubire.

– Şi tu? a îndrăznit să întrebe Lídia.

– Nu chiar aşa.

– Dar el mi-a spus că, dimpotrivă...

Lídia s-a întrerupt. S-a uitat la ea cu cu precauţie. Ce lipsită de experienţă părea Joana. Vorbea despre iubire cu atâta simplitate şi claritate pentru că, evident, nu descoperise nimic prin iubire. Nu descoperise ascunzişurile ei, nu simţise încă transformările ei profunde şi tainice. Dacă n-ar fi aşa, s-ar simţi, ca ea, aproape ruşinată de atâta fericire, ar sta de veghe la poarta ei, protejând de lumina rece tot ce nu trebuie să ardă ca să continue în viaţă. Totuşi, acea vivacitate a Joanei... ceea ce învăţase de la Otávio... că există viaţă înăuntrul ei... Dar iubirea ei nu o proteja nici pe Joana însăşi, a simţit Lídia. Fără experienţă, integră, intactă, ai putea crede că e o fecioară. Lídia o privea şi încerca să-şi explice ce era şovăitor şi lucid în acel chip. Evident, iubirea nu o lega nici măcar de iubire. Dar ea, Lídia, aproape imediat după prima sărutare, se transformase în femeie.

– Da, da, dar nu se schimbă nimic, a continuat Joana, liniştită. Şi eu îl iubesc, dar la rece, ca pe o fiinţă, ca pe un om. O să se uite acum în acel fel al ei, temătoare, mirată, ceremonioasă; oh, de ce vorbeşti de lucruri complicate, de ce pui pe tapet chestiuni dificie într-un moment simplu? Nu-mi face asta, nu-mi face asta. Dar de data asta vina e a mea, fiindcă realmente nici măcar nu ştiu ce voiam să spun. Dar aşa o s-o înving.

Lídia nu era sigură pe ea:

– Şi asta nu este mai mult decât iubire?

– Poate că da, a spus Joana, surprinsă. Important e că nu mai este iubire; şi deodată vine oboseala, marele „pentru ce", învăluindu-mă, şi ştiu că o să spun ceva. Rămâi cu Otávio. Naşte copilul, fii fericită şi lasă-mă în pace!

– Ştii ce spui? a strigat Lídia.

– Sigur că ştiu.

– Nu îl iubeşti...

– Ba îl iubesc. Dar nu ştiu niciodată ce să fac cu lucrurile sau cu persoanele pe care le iubesc. Ajung chiar să mă incomodeze, mi se întâmpla şi când eram mică. Poate că dacă l-aş iubi într-adevăr cu trupul... Poate m-aş simţi mai legată... Astea sunt confidenţe. Dumnezeule. Acum o să spun: Otávio fuge de mine pentru că nu aduc nimănui pacea, dau celorlalţi mereu acelaşi lucru, îi determin să spună: Sunt orb, ce aveam înainte nu era pace, acum o doresc.

– Cu toate astea... cred... că nimeni nu se poate plânge... Nici Otávio... presupun că nici eu... Lídia n-a ştiut să explice, a rămas la jumătatea drumului, mâinile nu i se odihneau pe lucruri.

– Ce?

– Nu ştiu – se uita la Joana şi căuta ceva în expresia ei, intrigată, dând din cap.

– Ce e? a repetat Joana.

– Nu izbutesc să înţeleg.

Joana s-a îmbujorat uşor:

– Nici eu. Niciodată n-am pătruns în inima mea.

Ceva se spusese.

Joana s-a dus la fereastră, a privit grădina unde se va juca fiul Lídiei, care acum este în burta Lídiei, şi care va fi alăptat de sânii Lídiei, care va fi Lídia. Sau Otávio, un fruct necopt? Nu, Lídia, care se transmite. Dacă ar tăia-o pe mijloc de sus până jos – foşnet de frunze uscate ce se rup –, ar vedea-o ca pe o rodie deschisă, roz, sănătoasă, translucidă, cu ochii de culoare deschisă. Fundamentul vieţii ei este lin ca un pârâu curgând pe câmpie. Şi pe această câmpie, ea se mişca sigură şi senină ca un animal care paşte. A comparat-o cu Otávio, pentru care viaţa nu va fi altceva decât o îngustă aventură individuală. Şi cu ea însăşi, folosindu-i pe ceilalţi ca fundal

întunecat pe care se decupa figura ei strălucitoare şi înaltă. Poezia Lídiei: doar această tăcere este rugăciunea mea, Doamne, şi nu ştiu ce să mai spun; sunt atât de fericită simţind, încât tac ca să simt mai adânc; în tăcere s-a născut în mine o pânză de păianjen fragedă şi uşoară, această uşoară incomprehensiune a vieţii care îmi permite să trăiesc. Sau totul e o minciună? Oh, Dumnezeule, când trebuie să acţionez cu mai multă putere, mă pierd în gânduri vane. Totul, minciună, bineînţeles, este posibil chiar ca Lídia să fie mult mai puţin pură decât îşi închipuie. Dar chiar şi aşa, mă tem să mai stau lângă ea, să mă uit la ea fără să vreau un pic mai dur, s-o fac să fie conştientă de ea însăşi. S-o conserv, să nu i se schimbe culoarea, vocea ei preţioasă.

– Otávio mi-a povestit întâmplarea cu bătrânelul... Ai aruncat cu o carte în el, şi era aşa de bătrân... Înainte te înţelegeam, dar acum nu ştiu cum ai putut face asta, a întrebat-o Lídia.

– Dar aşa a fost.

Lídia se uita la ea cu gura întredeschisă, aşteptând. Şi dintr-o dată a simţit că nu voia să lupte cu femeia aceea. A dat din cap dezorientată. Chipul ei s-a topit, a tremurat, trăsăturile ei au ezitat în căutarea unei expresii:

– N-am vrut s-o fac, ştii? Nu, n-am făcut-o dinadins... Lídia continua să fie neliniştită, cu faţa agitată de tresăriri rapide. De ce te-aş minţi? Nu, nu asta vrea să-ţi spun, nu asta...

Şi, brusc, fără ca Joana să fi prevăzut asta, a izbucnit în plâns, în voie şi violent. O să aibă un copil, e irascibilă, s-a gândit Joana. Cealaltă se târa anevoie:

– N-aş pregeta să i-l fur pe Otávio altei femei. Dar nu ştiam că tu erai.. Nu o persoană oarecare, ca mine, ci o femeie atât de bună... atât de bună... sublimă...

Joana a tresărit. Ah, a trebuit să fac eforturi pentru asta; am reuşit să fiu sublimă... ca pe vremuri... Nu, nu este exact aşa, n-am forţat lucrurile, cum puteam s-o fac cu lama de

oţel pătrunzând şi îngheţând în corpul meu? Nu vreau să apar în această lumină, cu o aureolă pe cap în mod atât de evident. Trebuie să caut acel echilibru între lumină şi întuneric în care devin deodată strălucitoare, rujul de pe buze închis devine o veche pată de sânge, faţa palidă încadrată de păr... Iar simt lama de oţel în inimă. Când o să plec, ea o să mă dispreţuiască, e orbită doar pentru moment. Sunt minunată într-un mod efemer... Dumnezeule, Dumnezeule... alergând pe drum, halucinată, corpul zboară, şovăitor... încotro? În aer pluteşte o substanţă uşoară şi speriată, am reuşit s-o obţin, e asemenea clipei care precedă plânsul unui copil. În noaptea aceea, nu ştiu când, erau scări ample, evantaie ce se mişcau, lumini fragede ce legănau blânde raze ca nişte capete de mame înţelegătoare, era un bărbat privind spre mine de pe linia orizontului, eu eram o străină, dar învingeam oricum, chiar dacă dispreţuiam ceva. Totul aluneca suav, într-o coerenţă mută. Nu mai era sfârşitul; sfârşitul a ce? al scării nobile şi lâncede, înclinată, salutând cu un braţ lung şi strălucitor, cu frumoasa şi orgolioasa balustradă, sfârşitul nopţii, când am alunecat spre fundul salonului, uşoară ca o bulă de aer. Şi, dintr-o dată, puternic ca un vârtej, dar mut ca o spaimă mută, şi, dintr-o dată, încă un pas, şi n-am mai putut continua. Poalele rochiei de voal s-au înfiorat într-un gest batjocoritor, s-au răsucit, s-au sfâşiat în colţul ascuţit al mobilei şi au rămas acolo, tremurând şi gâfâind, perplexe sub privirea mea stupefiată. Şi, dintr-o dată, lucrurile au devenit mai tari, o orchestră a explodat în sunete încâlcite şi a tăcut în mod neaşteptat, era ceva triumfător şi tragic în aer. Am descoperit că, în fond, nu eram surprinsă, că totul se îndrepta lent spre acel lucru, şi acum se precipitase spre starea sa adevărată. Voiam să plec în fugă, cu biata mea rochie fără poale, ruptă şi întristată. Acum luminile străluceau cu forţă şi orgoliu, evantaiele descopereau feţe radioase şi viclene, acolo în depărtare, în zare, bărbatul râdea

spre mine, balustrada s-a retras, am închis ochii. Nimeni nu mai trebuia să mintă acum când eu știam tot! Și acum mă voi precipita spre altă stare. De ce? De ce? Plec de aici, mă duc acasă, dintr-o clipă într-alta rochia sfâșiată, sunetul tulburător al orchestrei și, dintr-o dată, tăcerea, toți interpreții morți pe scenă, în marele salon furios și pustiu. Să mă uit din față la rochia ruptă, dar întotdeauna mi-a fost teamă să nu explodez de suferință, ca strigătul orchestrei. Nimeni nu știe până la ce punct pot ajunge aproape triumfătoare ca și cum aș fi o creație; este o senzație de putere supraumană obținută cu un anumit grad de suferință. Dar un minut în plus și lumea nu știe dacă este putere sau neputință absolută, ca atunci când vrei să miști cu corpul și cu mintea un deget și pur și simplu nu reușești. Nu numai că nu reușești pur și simplu, dar toate lucrurile râd și plâng în același timp. Nu, cu siguranță nu am inventat această situație, și asta mă surprinde cel mai mult. Pentru că dorințele mele de a face experiențe nu ar reuși să producă acest oțel rece înfipt în carnea moale, în sfârșit moale datorită tandreții de ieri. Oh, nu face pe martira; tu știi că n-ai fi rămas în aceeași stare pentru mult timp; din nou o să deschid și o să închid cercuri de viață, aruncându-le deoparte, ofilite... O să treacă și momentul acela, chiar dacă Lídia n-o să-l revendice pe Otávio, chiar eu n-am aflat niciodată că Otávio nu a părăsit-o cu totul, deși s-a căsătorit cu mine. Nu cumva amestec această amenințare de durere cu o anumită bucurie dulce și ironică? Nu cumva mă iubesc pe mine însămi în această clipă? Doar când voi ieși de aici o să-mi permit să mă uit la rochia sfâșiată. Nu s-a întâmplat nimic altceva, decât că ieri am început reînnoirea și acum mă stăpânesc, fiindcă femeia asta e irascibilă pentru că poartă în pântece copilul lui Otávio. Mai ales, nu a avut loc nici o transformare esențială, toate acestea existau deja, n-a fost decât sfâșietura rochiei indicând lucrurile. Și, realmente,

realmente, dureri de cap, oboseală, realmente totul se îndrepta spre asta.

– Şi eu pot avea un copil, a spus cu glas tare. Vocea ei a sunat frumoasă şi limpede.

– Da, a murmurat Lídia mirată.

– Şi eu pot. De ce nu?

– Nu...

Nu? Ba da, sigur că da... O să ţi-l dăruiesc pe Otávio, nu acum, ci când o să vreau eu. O să am un copil şi pe urmă ţi-l înapoiez pe Otávio.

– E monstruos ce spui! a strigat Lídia.

– De ce? E monstruos să ai două femei? Tu ştii că nu. E bine să fii însărcinată, presupun. Dar e de-ajuns să aştepţi un copil, sau e şi asta prea puţin?

– Femeile se simt bine, a spus Lídia zdrobită, cu ochii mari deschişi.

– Bine?

– Uneori se tem de naştere, a răspuns cealaltă în mod automat.

– Nu te speria, orice animal are pui. Tu o să ai o naştere uşoară. Şi eu la fel. Amândouă suntem late în şolduri.

– Da...

– Şi mie îmi place să-mi trăiesc viaţa. De ce nu? Crezi că sunt sterilă? Nici vorbă. N-am făcut copii fiindcă n-am avut chef.

Mă pot închipui ţinând în braţe un copil, s-a gândit Joana. Dormi, puişor, dormi, îi spun. Pruncul e călduţ şi eu sunt tristă. Dar este tristeţea fericirii, alinarea şi suficienţa care îţi lasă chipul palid, îndepărtat. Şi când fiul meu mă atinge, nu-mi fură gândurile ca alţii. Dar pe urmă, când o să-l alăptez din aceşti sâni delicaţi şi frumoşi, fiul meu va creşte din mine puternic şi mă va strivi cu viaţa lui. Se va îndepărta de mine, iar eu o să fiu bătrâna mamă inutilă. N-o să mă simt înşelată. Dar învinsă doar şi voi spune numai: Nu

ştiu nimic, am fost în stare să nasc un copil şi nu ştiu nimic. Dumnezeu îmi va primi umilinţa şi va spune: Am fost în stare să dau naştere unei lumi şi nu ştiu nimic. Voi fi mai aproape de El şi de femeia cu voce ciudată. Fiul meu se va mişca în braţele mele şi eu o să spun: Joana, Joana, e bine. Nu voi pronunţa alt cuvânt, pentru că adevărul va fi cel care îmi va bucura braţele.

BĂRBATUL

Între o clipă şi alta, între trecut şi pâcla viitorului, nebulozitatea albă a intervalului. Gol ca distanţa dintre un minut şi altul pe cadranul ceasului. Profunzimea evenimentelor înălţându-se tăcută şi moartă, o picătură de eternitate.

Doar o secundă liniştită, poate, despărţind o felie de viaţă de următoarea. Nici o secundă, nu o poate măsura în timp, dar lungă ca o linie dreaptă infinită. Profund, sosind de departe, o pasăre neagră, un punct crescând în zare, apropiindu-se dinspre conştiinţă ca un glonţ tras dinspre sfârşit spre început. Şi explodând în faţa ochilor perplecşi într-o esenţă de tăcere. Lăsând în urma lui intervalul perfect ca un sunet unic vibrând în aer. Să renaşti după aceea, să păstrezi amintirea stranie a intervalului, fără să ştii cum să-l amesteci cu viaţa. Să duci în spate pentru veşnicie micul punct gol, orb şi virgin, prea trecător ca să poată fi descoperit.

Joana simţea totul în timp ce străbătea mica grădină a Lídiei, fără să ştie încotro merge, ştiind doar că lasă în urma ei tot ceea ce trăise. Când a închis poarta, s-a îndepărtat de Lídia, de Otávio, şi, din nou singură cu ea însăşi, mergea înainte.

Un început de furtună se potolise, şi aerul proaspăt se plimba mângâietor. A urcat din nou dealul şi inima tot îi mai bătea fără ritm. Căuta pacea acelor cărări, a acelui ceas, dintre asfinţit şi noapte, în timp ce un greier invizibil susura acelaşi cântec. Vechile ziduri umede, ruinate, năpădite de iederă

şi plante agăţătoare sensibile la vânt. S-a oprit şi fără zgomotul paşilor ei auzea cum se mişcă tăcerea. Doar prezenţa ei tulbura acea seninătate. Şi-o închipuia fără ea şi ghicea prospeţimea acelor lucruri moarte amestecate cu altele, delicat de vii ca la începutul creaţiei.

Casele înalte încuiate, însingurate ca nişte turnuri. Se apropia de una dintre acele case mari pe o stradă lungă, sumbră şi liniştită, sfârşitul lumii. Chiar lângă ea se vedea un coborâş, începutul altei străzi, şi se înţelegea că nu e sfârşitul. Casa joasă şi mare, ferestrele sparte, storurile trase, acoperite de praf. Cunoştea bine grădina aceea unde se amestecau blânde mirosuri de iarbă, trandafiri roşii, vechi cutii de conserve ruginite. Sub iasomia în floare o să dea peste ziare aruncate, bucăţi de lemn umed de la vechi altoiri. Între copacii greoi şi îmbătrâniţi, vrăbiile şi porumbeii piguleau de pe jos ca întotdeauna. O păsărică se oprea din zbor, se plimba până se înfunda într-unul din tufişuri. Casa trufaşă şi blândă în dărâmăturile ei. Să mori aici. La casa aceea se putea ajunge când îţi venea sfârşitul. Să mori pe acel pământ reavăn, atât de potrivit ca să primească un cadavru. Dar nu era moarte ce voia ea, îi era şi ei teamă.

Un firişor de apă se scurgea în continuu pe un zid negru. Joana s-a oprit o clipă, s-a uitat la zidul gol, impasibil. Într-una dintre plimbările ei se aşezase lângă poarta ruginită, cu faţa lipită de gratiile reci, încercând să se scufunde în mireasma umedă şi întunecoasă a curţii. Acea linişte închisă, parfumul. Dar asta fusese cu mult timp în urmă. Acum se îndepărtase de trecut.

A continuat să meargă. Nu mai simţea căldura febrei pe care i-o provocase conversaţia cu Lídia. Era palidă şi oboseala excesivă o lăsa aproape lipsită de greutate, cu trăsăturile mai fine, purificate. Din nou aştepta un sfârşit, sfârşitul care nu venea niciodată să-i completeze clipele. Să coboare peste ea ceva inevitabil, voia să cedeze, să se supună. Uneori

paşii ei greşeau direcţia, îşi simţea picioarele grele, de-abia se mişcau. Dar ea îşi lua avânt, se ridica iar ca să cadă mai departe. Se uita pe jos, la ierburile galbene ce renăşteau cu umilinţă după ce fuseseră călcate.

Şi-a ridicat ochii şi l-a văzut. Acelaşi bărbat care o urmărea deseori, fără să se apropie niciodată. Îl văzuse de multe ori pe acele străzi, când se plimba după-amiază. Nu s-a mirat. Ceva trebuia să se întâmple într-un fel sau altul, ştia asta. Ascuţit ca un pumnal. Da, chiar în noaptea dinainte, întinsă lângă Otávio, fără să ştie ce o să se întâmple a doua zi, îşi adusese aminte de acel bărbat. Ascuţit ca un pumnal... Uşor ameţită, încercând să-l distingă de departe, l-a văzut multiplicat în nenumărate siluete ce umpleau drumul tremurătoare şi informe. Când i-a trecut acel moment de negură pe ochi, cu fruntea umedă de transpiraţie, l-a văzut în contrast ca pe un biet punct unic venind spre ea, pierdut pe lunga stradă pustie. El voia doar s-o urmărească, la fel ca în alte dăţi. Dar era obosită şi s-a oprit.

Silueta bărbatului se apropia tot mai mult şi creştea, Joana simţea tot mai mult că se scufundă în ceva iremediabil. Putea încă să se retragă, putea încă să se întoarcă cu spatele şi să plece, evitându-l. Nici n-ar fi fost o fugă, ghicea umilinţa bărbatului. Nimic n-o reţinea acolo, nemişcată, aşteptând în mod clar apropierea lui. Nimic n-o reţinea, nici teama. Nici măcar dacă acum ar fi venit moartea, josnicia, speranţa sau din nou durerea. Pur şi simplu s-a oprit. Fuseseră tăiate venele ce o uneau cu întâmplările trăite, reunite într-un singur bloc îndepărtat, care cereau o continuare logică, dar erau vechi, moarte. Numai ea supravieţuise, încă mai respira. Şi, în faţa ei, un câmp nou, fără culoare încă, la ivirea zorilor. Să traverseze ceaţa ca să-l vadă. Nu se putea retrage, nu ştia de ce să se retragă. Dacă mai şovăia în faţa străinului aflat tot mai aproape, era pentru că se temea de viaţa care se apropia din nou implacabilă. Încerca să se agaţe de interval, să existe

suspendată în el, în acea lume rece şi abstractă, fără să se amestece cu sângele.

Se apropia. S-a oprit la câţiva paşi de ea. Au rămas tăcuţi. Ea cu ochii ficşi, deschişi, obosiţi. El tremurând, indecis. În jur, frunzele se mişcau agitate de vânt, o pasăre scotea triluri monotone.

Tăcerea se prelungea în aşteptarea a ceea ce îşi puteau spune. Dar nici unul dintre ei nu descoperea în celălalt începutul unui cuvânt. Se contopeau amândoi în linişte. După câteva clipe el n-a mai tremurat, ochii lui au pătruns mai adânc în corpul femeii, au pus stăpânire pe el şi pe oboseala ei cu delicateţe. O privea uitând de el însuşi şi de timiditatea lui. Joana simţea că o penetrează şi l-a lăsat.

Când el a vorbit, ea şi-a îndreptat corpul în mod imperceptibil. I se părea extrem de lung timpul care trecuse, dar când el a pronunţat primele cuvinte fără să încerce să lege o conversaţie, a ştiut că, de fapt, se distanţase în mod incomensurabil de început.

– Locuiesc acolo, în casa aceea, a spus el.

Ea continua să aştepte.

– Nu vreţi să vă odihniţi?

Joana a încuviinţat şi el a privit mut aura luminoasă pe care părul ei în dezordine o desena în jurul capului mic. A luat-o înainte, iar ea l-a urmat.

Odaia bărbatului mai era caldă de la ultimele raze de soare. A tras draperiile şi umbra s-a întins pe jos până la uşa închisă. I-a oferit un fotoliu vechi şi moale în care s-a cufundat, cu picioarele strânse. El s-a aşezat pe marginea patului îngust, acoperit cu un cearşaf mototolit. A rămas nemişcat, cu mâinile împreunate, uitându-se la ea.

Joana a închis ochii. Auzea zgomote molatice prelungindu-se îndepărtate prin casă, exclamaţia de uşoară surpriză a unui copil. Ca de pe altă lume, a răsunat cântecul proaspăt al unui cocoş de departe.. În spatele tuturor acestor

lucruri, ca o apă curgând încetişor, respiraţia gâfâită şi ritmată a copacilor.

O mişcare simţită instinctiv lângă ea a făcut-o să deschidă ochii. Nu l-a observat la început, în penumbra din cameră. L-a văzut după o clipă, îngenuncheat lângă pat, cu faţa în mâini, indecis. A vrut să-l strige, dar nu ştia cum. Nu voia să-l atingă. Dar angoasa bărbatului se apropia tot mai mult de ea şi Joana s-a mişcat în fotoliu, aşteptându-i privirea.

El a ridicat capul şi Joana a rămas surprinsă. Buzele întredeschise ale bărbatului luceau umede ca şi cum ar fi fost iluminate din interior. Ochii îi străluceau, dar nu se putea şti dacă de durere sau de o misterioasă bucurie. Fruntea lui devenise mai lată, întinzându-se în sus, corpul lui de-abia îşi menţinea echilibrul în efortul se a se controla, de a nu vibra.

– Ce se întâmplă? a întrebat Joana fascinată.

El se uita la ea.

– Mi-e teamă, a spus în cele din urmă.

S-au privit o secundă. Şi ei nu i-a fost teamă, dar a simţit o bucurie compactă, mai intensă decât groaza, punând stăpânire pe ea şi invadându-i corpul.

– O să mă întorc în casa asta, a spus.

El a privit-o ţintă, îngrozit, fără să respire. Pentru o clipă, Joana s-a aşteptat să înceapă să ţipe sau să inventeze vreo mişcare absurdă al cărei început ea nici nu-l putea ghici. Buzele bărbatului au tremurat o clipă. Şi, eliberându-se cu greu de privirea Joanei, fugind de ea ca un nebun, şi-a ascuns brusc faţa în mâinile lungi şi osoase.

SPRIJINUL BĂRBATULUI

Joana, Joana, se gândea bărbatul aşteptând sosirea ei. Joana, nume pur, sfânta Joana, fecioara. Cât e de nevinovată şi curată. Îi vedea trăsăturile copilăreşti, mâinile elocvente ca ale unui orb. Nu este frumoasă; cel puţin, de când e el bărbat, niciodată nu a visat acea fiinţă, niciodată nu a aşteptat-o. Poate din cauza asta o urmărise de atâtea ori pe stradă, fără să aştepte măcar o privire, poate... Nu ştie, i-a plăcut tot timpul s-o vadă. Nu e frumoasă. Sau e. De unde să ştie? Este atât de greu să descopere asta, de parcă n-ar fi văzut-o niciodată, de parcă n-ar fi ţinut-o în braţe de atâtea ori. O ameninţare de transformare pe chip, în mişcări, de la o clipă la alta. Chiar şi când se odihneşte e deja ceva care urmează să se ridice. Şi ce înţelege acum şi simte în chip atât de miraculos ca şi cum i-ar fi explicat ea? se întreba. A închis ochii, a întins braţele de-a lungul patului. Dar numai până în momentul când vor răsuna paşii Joanei afară. Fiindcă nu îndrăznise niciodată să se lase în voia lui în prezenţa ei. Se apleca deasupra ei, o aştepta în fiecare clipă, o absorbea. Nu obosea, totuşi, şi atitudinea aceea nu-i scădea din naturaleţe. Îl lansa doar spre alta, până atunci necunoscută. În el existau două fiinţe, acum, dar puţin câte puţin noua fiinţă de-abia născută creştea şi domina trecutul celeilalte. Şi-a strâns buzele. I se părea că, în mod misterios, există o anumită logică în faptul că experimentase anumite torturi,

meschinăriile pașnice, absența indiferentă a unui drum, ca să o primească acum, în sfârșit, pe Joana. Nu-l aruncase nimeni niciodată în mocirlă împotriva voinței lui, nu se credea un martir. Niciodată nu așteptase o soluție. Inclusiv cu femeile, la care se uita, se uita la ele și pleca. Chiar și femeia aceea în a cărei casă se instalase din lene, deși de-abia suporta prezența ei, o umbră obositoare și duioasă. Înaintase pe propriile lui picioare, un corp conștient, experimentând și suferind fără complezență față de el însuși, îngăduindu-i orice curiozității sale, cu răceală, cu ingenuitate. Se considera chiar fericit. Și acum venise la el Joana, ea, Joana care... A vrut să adauge la acest gând confuz un eventual cuvânt în plus, pe cel adevărat, cel dificil, dar l-a asaltat din nou ideea că nu avea nevoie să se mai gândească, nu avea nevoie de nimic, de nimic... ea o să vină dintr-un moment în altul. Dintr-un moment în altul. Auzi, într-un moment... Așa era; Joana îl eliberase. Pe zi ce trecea avea nevoie de tot mai puțin ca să trăiască; gândea mai puțin, mânca mai puțin, nu dormea aproape deloc.

A închis ochii mai tare, și-a mușcat buzele, suferind fără să știe de ce. I-a deschis imediat, și în cameră – camera goală! – brusc n-a mai simțit urma trecerii Joanei. Ca și cum existența ei ar fi fost o minciună... S-a ridicat. Vino, a strigat în el ceva arzător și mortal. Vino, a repetat în șoaptă, cuprins de teamă, cu privirea pierdută. Vino...

Pași aproape neauziți călcau afară pe frunzele uscate. Joana venea din nou... din nou ea îl auzea de departe.

El a rămas în picioare lângă pat, cu privirea absentă, un orb ascultând o muzică îndepărtată. Se apropia, se apropia... Joana. Pașii ei erau din ce în ce mai reali, unica realitate. Joana. Cu rapiditatea unei lovituri de pumnal, durerea a explodat în corpul lui, l-a iluminat de bucurie și de uimire.

Când Joana a deschis ușa, el a încetat să mai existe. Se cufundase foarte adânc în sine, plutea în semiîntuneric în

propria lui selvă nebănuită. Se mişca acum uşor, şi gesturile lui erau aeriene şi noi. Ochii întunecaţi şi deschişi, dintr-o dată un animal delicat, speriat ca o căprioară. Cu toate acestea, atmosfera devenise atât de limpede, încât ar fi simţit orice mişcare a vreunei fiinţe vii în preajmă. Şi corpul lui era doar memorie proaspătă unde prindeau formă ca prima oară senzaţiile.

Corabia mică şi albă se legăna pe valuri mari, verzi şi prost făcute – o vedea pe ea cum stătea şi privea tabloul de pe perete.

– Pe data de 3 – a continuat Joana cu voce clară, uşoară, cu mici pauze rotunde –, pe data de 3 a avut loc o mare defilare în beneficiul noilor născuţi. Era foarte amuzant să-i vezi pe oameni cântând şi purtând steaguri pline de toate ne-culorile. Atunci s-a ridicat un bărbat subţirel şi iute ca vântul care suflă când eşti trist şi a spus de departe: eu. Nimeni nu l-a auzit, dar el era aproape satisfăcut. Atunci s-a pornit marea vijelie dinspre nord-vest şi a năvălit călcând totul în picioarele ei mari de foc. Toţi s-au întors la casele lor, abătuţi, pârjoliţi de căldură. Şi-au scos pantofii, şi-au descheiat gulerele de la cămăşi. Sângele curgea în toţi cu lentoare, anevoie în toate venele. Şi un enorm nu-am-nimic-de-făcut se târa în suflete. Între timp pământul continua să se rotească. Atunci s-a născut un prunc care avea un nume. Era foarte drăgălaş copilul. Ochi mari care vedeau, buze fine care simţeau, chip supt care simţea, frunte înaltă care simţea. Capul mare. Mergea precum cineva care cunoaşte exact locul, mişcându-se fără greutate prin mulţime. Cine mergea în urma lui ajungea. Când se emoţiona, când se mira, dădea din cap, aşa, lent, negând, ca atunci când primeşti mai mult decât te aştepţi. Era frumos. Şi, mai ales, era viu. Şi, mai ales, eu îl iubeam. Eu mă năşteam, inima mea era nouă când îl vedeam. Eu mă năşteam, mă năşteam, mă năşteam. Acum, un vers. Ce-mi doresc, dragostea mea, e mereu

să te privesc, dragostea mea. Cum te-am văzut şi azi, dragostea mea. Chiar de-o fi să mori, dragostea mea. Altul: Într-o zi o floare-am auzit cântând şi în tăcere m-am bucurat; apoi m-am apropiat şi, minune, nu floarea cânta, ci o păsărică aşezată pe ea.

Joana vorbea somnoroasă spre sfârşit. Sub ochii ei aproape închişi, corabia se legăna în tablou, obiectele din încăpere se estompau, luminoase, sfârşitul unuia dând mâna începutului celuilalt. Pentru că dacă ea ştie „că totul este unu", de ce să continue să vadă şi să trăiască? Bărbatul, cu ochii închişi, îşi lăsase capul pe umărul ei şi o asculta, visând fără să doarmă. Din timp în timp ea auzea în liniştea vie a după-amiezii de vară mişcări înăbuşite şi vagi pe pardoseala de lemn. Era femeia, femeia, femeia aceea.

Primele dăţi când Joana a venit în casa cea mare a vrut să-l întrebe pe bărbat: Acum e ca maică-ta? Nu mai este amanta ta? Acum, că exist eu, te mai vrea în casă? Dar mereu amânase. Cu toate acestea, era aşa de puternică prezenţa celeilalte în casă, încât toţi trei formau o pereche. Şi niciodată Joana şi bărbatul nu se simţeau complet singuri; Joana ar fi vrut s-o întrebe chiar pe femeie: Dar unde, unde se mişcă sufletul în spatele tău? Acesta, însă, era un gând vechi. Pentru că într-o zi o văzuse dintr-o parte, spatele ei lat concentrat într-un bloc indisolubil de nelinişte sub rochia de dantelă neagră. A mai văzut-o şi în alte ocazii, în treacăt, venind în salon dintr-o cameră, zâmbind în fugă, scăpând în mod oribil. Atunci Joana a descoperit că femeia era o persoană vie şi neagră. Urechi groase, triste şi urâte, ca un fund negru de cavernă. Privirea duioasă, fugară şi surâzătoare de prostituată fără glorie. Buzele umede, veştejite, mari, rujate tare. Probabil că îl iubea foarte mult pe bărbat. Părul moale era rar şi ars de la repetatele vopsiri. Şi camera unde dormea bărbatul şi o primea pe Joana, acea cameră cu draperii, aproape fără nici un fir de praf, cu siguranţă că o aranjase

ea. Ca o femeie care coase giulgiul pentru fiul ei. Joana, femeia aceea şi soţia profesorului. Ce le unea, în definitiv? Cele trei graţii diabolice.

– Migdale... a spus Joana, întorcându-se spre bărbat. Misterul şi dulceaţa cuvintelor; migdală... ascultă, pronunţat cu grijă, cu voce din gât, răsunând în adâncurile gurii. Vibrează, mă lasă alungită şi încordată şi îndoită ca un arc. Migdală amară, otrăvitoare şi pură.

Cele trei graţii amare, otrăvitoare şi pure.

– Spune-mi povestea aceea... i-a zis bărbatul.

– Care?

– Cea cu marinarul. De iubeşti un matelot ai iubit pământul tot.

– Oribil... a râs Joana. Da, ştiu, am spus că probabil este un adevăr, fiindcă are şi rimă. Dar nu mi-o mai aduc aminte.

– Era într-o duminică în piaţă. Cheiul din port... a ajutat-o bărbatul.

Într-o zi, rupând liniştea în care stătea lângă Joana, încercase să vorbească:

– Eu n-am fost niciodată nimic.

– Da, a răspuns ea.

– Dar tot ce a fost în trecut nu te va face să mă părăseşti...

– Nu.

– Nici chiar femeia asta... casa asta... E altfel, ştii?

– Ştiu.

– Întotdeauna am fost ca un cerşetor. Dar niciodată n-am cerşit nimic, nici n-aveam nevoie, nici nu ştiam. Şi ai venit tu, ştii? Înainte îmi spuneam: Nimic nu e rău. Dar acum... De ce îmi spui mereu lucruri aşa de absurde, îţi jur, nu pot...

Atunci ea s-a ridicat într-un cot, dintr-o dată serioasă, cu faţa aplecată spre el:

– Mă crezi?

– Da... a răspuns el, speriat de violenţa ei.

– Știi că nu mint, că nu mint niciodată, nici măcar când... nici măcar... Știi asta? Spune-mi, spune-mi. Atunci restul nu contează, nimic nu contează... Când spun lucrurile astea... lucrurile astea absurde, când nu vreau să știu nimic din trecutul tău și nu vreau să vorbesc de al meu, când inventez cuvinte... Când mint, simți că nu mint?

– Da, da...

S-a lăsat să cadă din nou pe pat, cu ochii închiși, obosită. Nu contează, nu contează dacă el pe urmă nu crede, dacă fuge de mine ca profesorul. Cel puțin lângă el pot să gândesc. Și cel puțin acum e momentul potrivit. A deschis ochii și i-a zâmbit. Un copil, asta este. Probabil că a avut multe femei, probabil că a iubit mult, e atrăgător, cu genele foarte lungi, cu ochii reci. Înainte era mai consistent, eu l-am diluat puțin. Femeia aceea speră că până la urmă o să plec într-o zi. Că o să se întoarcă la ea.

– Ce făcea duminica în piață? Piața e mare și solitară, a spus în sfârșit domol, încercând să-și aducă aminte și să îndeplinească rugămintea bărbatului. Da... Mult soare, lipit de pământ ca și cum s-ar naște din el. Marea, burta mării, tăcută, gâfâitoare. Peștii duminica mișcându-și repede coada și, calmi, deschizându-și drum. O corabie ancorată. Duminică. Marinarii plimbându-se pe chei, prin piață. O rochie de culoare roz apărând și dispărând la un colț. Copacii cristalizați duminica, duminica e ceva ca pomii de Crăciun, strălucind tăcuți, ținându-și, așa, respirația; un bărbat trece cu o femeie cu o rochie nouă. Bărbatul vrea să nu fie nimic, merge lângă ea privind-o aproape în ochi, cercetând, cercetând: spuneți, porunciți, călcați. Ea nu răspunde, zâmbește, duminică pură. Satisfacție, satisfacție. Tristețe pură fără mâhnire. Tristețe ce pare că vine din spatele femeii cu rochie roz. Tristețe de duminică pe cheiul din port, marinarii împrumutați pământului. Această tristețe ușoară este dovada că

trăim. Cum nu se ştie în ce fel să folosim această cunoaştere bruscă, apare tristeţea.

– De data asta povestea a fost altfel, s-a plâns el după o pauză.

– Pentru că povestesc numai ce am văzut, nu ce văd. Nu ştiu să repet, nu ştiu lucrurile decât o dată, i-a explicat ea.

– A fost altfel, dar tot ce vezi tu este perfect.

El avea la gât un lănţişor cu un medalion de aur. Pe o parte, Sfânta Teresita, pe cealaltă, Sfântul Cristofor. Se ruga la amândoi:

– Dar nu prea le am eu cu sfinţii. Doar din când în când.

Ea îi povestise că atunci când era mică, se putea juca după-amieze întregi cu un cuvânt. Atunci el a rugat-o să inventeze cuvinte noi. Niciodată nu l-a iubit aşa de mult ca în acel moment.

– Spune-mi încă o dată ce este „Lalande", a rugat-o pe Joana.

– Ceva aşa ca lacrimile de înger. Ştii ce sunt lacrimile de înger? O specie de narcisă mică, cea mai mică adiere o apleacă într-o parte şi alta. „Lalande" înseamnă şi mare în zori, când nici o privire nu a văzut încă plaja, când încă nu s-a născut soarele. Întotdeauna când spui „Lalande", trebuie să simţi vibraţia proaspătă şi sărată a mării, trebuie să mergi de-a lungul plajei încă în întuneric, încet, gol. Imediat o să simţi Lalande... Poţi să mă crezi, sunt una dintre persoanele care cunosc cel mai bine marea.

Erau momente când el nu ştia dacă trăieşte sau e mort, dacă tot ce avea era puţin sau prea mult. Când vorbea, ea inventa, nebună, nebună! Plenitudinea îl umplea ca un gol şi frământarea lui era cea a limpezimii spaţiului întins peste ape. De ce rămânea surprins în faţa ei, stupefiat ca un perete alb sub lumina lunii? Sau poate o să se trezească brusc, să strige: Cine e asta? E în plus în viaţa mea! Nu pot... vreau

să mă întorc... Dar el nu mai putea – simţea deodată şi se speria, pierdut.

– Iubitule, a spus ea, întrerupând gândurile bărbatului.

– Da, da – şi-a cuibărit faţa în umărul ei moale şi ea i-a simţit respiraţia străbătând-o dus şi întors, dus şi întors. Amândoi erau doi copii. Ce contează? se gândea ea. El s-a mişcat, şi-a potrivit mai bine capul pe umărul ei precum... precum o amibă, un protozoar căutând orbeşte nucleul, centrul viu. Sau ca un copil. Acolo afară, lumea aluneca, şi ziua, ziua, apoi noaptea, apoi ziua. La un moment dat va trebui să plece, să se despartă din nou. Şi el. De ea? Da, în curând o să-i pară plictisitoare cu miracolele ei exagerate. Ca alţii, în mod inexplicabil ruşinat de el însuşi, va dori să plece din nou. Dar, răzbunarea: n-o să fie liber pe de-a-ntregul. Va sfârşi minunându-se de el însuşi, angajându-se, invadat de o responsabilitate nedefinită şi neliniştitoare. Joana a surâs. El o să ajungă s-o urască, de parcă i-ar fi cerut ea ceva. Ca mătuşa şi ca unchiul ei, care, cu toate acestea, o respectau, presimţind că ea nu gustă plăcerile lor. În mod confuz, o considerau superioară şi o disprețuiau. Oh, Doamne, iar îşi aminteşte, îşi povesteşte ei însăşi viaţa ei, justificându-se... Ar putea să-l întrebe pe bărbat: Aşa sunt eu? Dar ce ştie el? Îşi cuibărea capul în umărul ei, se ascundea, probabil fericit în clipa aceea. Să-l zgâlţâie, să-i spună: Joana era aşa, băiete. Şi aşa a devenit femeie şi aşa a îmbătrânit. Se credea foarte puternică şi se simţea nefericită. Atât de puternică încât îşi închipuia că alesese drumurile înainte de a păşi pe ele; şi numai cu gândul. Atât de nefericită încât, crezându-se puternică, nu ştia cum să-şi folosească puterea şi credea fiecare minut pierdut fiindcă nu îl orientase spre un obiectiv. Aşa a crescut Joana, băiete, zveltă ca un pin, şi foarte curajoasă. Curajul ei se dezvoltase în cameră şi cu lumina stinsă se creau lumi luminoase fără teamă şi fără pudoare. A învăţat foarte devreme să gândească şi, cum n-a văzut de aproape nici o fiinţă omenească

în afară de ea însăşi, a rămas uluită, a suferit, a trăit un orgoliu dureros, uneori uşor, dar aproape întotdeauna greu de suportat. Cum să încheie povestea Joanei? Dacă ar putea să ia privirea pe care o surprinsese la Lídia şi să adauge: nimeni nu te va iubi... Da, aşa s-o încheie; în ciuda faptului că este una dintre aceste fiinţe libere şi singure pe lume, nimeni nu s-a gândit să-i dea nimic Joanei. Nu iubire. Îi dăruiau întotdeauna orice alt sentiment. Şi-a trăit viaţa, avidă ca o fecioară; aşa va fi până în mormânt. Şi-a pus multe întrebări, dar niciodată n-a putut să răspundă la ele; se oprea ca să simtă. Cum s-a născut triunghiul? în primul rând ca idee? sau ideea a venit după ce s-a creat forma? triunghiul s-ar naşte oricum în mod inevitabil? lucrurile erau bogate. Ar vrea să-şi acorde timpul să răspundă. Dar o copleşea iubirea. Triunghi, cerc, linii drepte... armonic şi misterios ca un arpegiu. Unde pleacă muzica atunci când nu este cântată? se întreba. Şi, învinsă, răspundea: Să se facă o harpă din nervii mei când o să mor.

Finalul lucidităţii s-a amestecat cu corabia culcată pe o rână ce se legăna pe valuri. Era de-ajuns să-şi mişte capul ca valurile s-o însoţească. Dar ea avusese ceva, avusese ceva. Un soţ, sâni, un amant, o casă, cărţi, păr tuns scurt, o mătuşă, un profesor. Mătuşă, ascultă, am cunoscut-o pe Joana, de care îţi vorbesc acum. Era o femeie slabă în faţa vieţii. Totul i se părea uneori prea exact, imposibil de atins. Şi alteori, ceea ce lumea foloseşte ca aer de respirat pentru ea nu era decât apăsare şi moarte. Încearcă să vezi dacă o înţelegi pe eroina mea, mătuşă. Este vagă şi îndrăzneaţă. Nu iubeşte, nu este iubită. Dumneata ai înţelege până la urmă, cum a observat Lídia, altă femeie – o tânără plină de propriul ei destin. Cu toate acestea, ce se adăposteşte în Joana este ceva mai puternic decât dragostea care se dăruieşte, şi ce se adăposteşte în ea cere mai mult decât dragostea pe care o primeşte. Înţelegi, mătuşă? N-aş spune că sunt o eroină, cum i-am promis

tatei. Fiindcă în ea se ascunde o teamă enormă. O teamă anterioară oricărei judecăţi şi înţelegeri. Uite, acum mi-a trecut prin cap asta: cine ştie, poate că credinţa în supravieţuirea viitoare se naşte când îţi dai seama că viaţa ne lasă întotdeauna intacţi. Înţelegi, mătuşică? Uită de întreruperea vieţii viitoare, înţelegi? Văd că te uiţi la mine cu ochii mari, cu teamă, cu neîncredere, dar dorind, totuşi, cu feminitatea ta de femeie bătrână, acum moartă, e-adevărat, acum moartă, să mă placi, trecând peste lipsa mea de delicateţe. Sărmana de tine, cea mai mare revoltă pe care am văzut-o la tine, în afară de cele provocate de mine, se poate rezuma la acea frază aproape cotidiană pe care o mai aud încă, însoţită de mirosul tău pe care nu-l pot uita: „Nu poţi să ieşi aşa pe stradă, cu hainele astea!". Ce pot să-ţi mai povestesc? Am părul scurt, şaten, uneori port breton. O să mor într-o zi. Aşa cum m-am născut. Era o cameră cu ei amândoi. El era frumos. Camera se învârtea puţin. Devenea transparentă şi călduţ un văl un văl care se apropia. Ei trei formau o pereche, cui să-i spună asta? Ar putea să adoarmă pentru că bărbatul nu doarme niciodată şi o să vegheze ca ploaia ce cade. Otávio e, de asemenea, frumos, ochi. Acela e un copil o amibă flori albeaţă moliciune ca somnul cât încă mai e timp cât mai există viaţă chiar dacă mai târziu... Totul ca pământul o fetiţă Lídia o fetiţă Otávio pământ *de profundis*...

VIPERA

Că străbat uşor ceva...

Otávio citea în vreme ce ceasul făcea să explodeze secundele şi rupea tăcerea nopţii cu unsprezece bătai.

Că străbat uşor ceva... Asta este impresia. Lipsa de greutate vine nu ştiu de unde. Perdele se apleacă lâncede peste propriul lor mijloc. Dar şi pata neagră, nemişcată, doi ochi privind ţintă şi fără să poată spune ceva. Dumnezeu se lasă pe un pom ciripind şi linii drepte se îndreaptă neterminate, orizontale şi reci. Asta este impresia... Momentele cad picurând coapte şi de cum cade unul se ridică altul, lin, cu chipul palid şi mic. Dintr-o dată, şi momentele se sfârşesc. Ne-timpul curge pe pereţii mei, întortocheat şi orb. După puţin timp se formează un lac negru şi liniştit şi eu strig: Am trăit!

Noaptea făcea să tacă lucrurile acolo afară, câte o broască orăcăia din vreme în vreme. Fiecare arbust era o formă imobilă şi ghemuită.

Departe scânteiau şi pâlpâiau luminiţe roşii, ochi fără somn. În întunericul ca de apă.

Fire înalte şi fine de floarea-soarelui luminau grădina în pauze.

La ce să te gândeşti în clipa aceea? Ea este atât de pură şi de liberă încât poate alege şi nu ştie ce. Se uita la ceva, dar nu reuşea să-i spună pe nume sau să gândească măcar acel ceva, într-atât de estompată era imaginea în întunericul corpului

ei. Îl simţea doar şi se uita pe fereastră în aşteptare, ca şi cum şi-ar fi privit propriul chip în noapte. Nu va ajunge la mai mult de atât? Să se apropie, să se apropie, să atingă aproape, dar să simtă în urma ei cum o trage valul în refluxul lui neclintit şi domol, lăsându-i apoi nălucirea şi impalpabila amintire a unei halucinaţii... Chiar în acel moment, simţind noaptea şi propriile ei gânduri neclare, ea rămânea separată de ele, mereu un mic bloc închis, asistând, asistând. Luminiţa scânteind tăcută, departe, solitară, necucerită. Niciodată nu se preda.

S-a uitat în jurul ei, salonul gâfâind uşor, slab luminat ca într-un vertij. Şi-a ridicat puţin capul, a scrutat spaţiul şi percepea conştientă restul casei care se pierdea în întuneric, obiectele serioase şi vagi plutind prin colţuri. Va trebui să meargă pe pipăite de cum va trece de uşă. Şi, mai ales, dacă ar fi fetiţă, acasă la mătuşa ei, trezindu-se noaptea, cu gura uscată, ducându-se să bea apă. Ştiind că există persoane izolate fiecare într-un somn secret în care nu se poate pătrunde. Mai ales dacă ar fi acea fetiţă şi în acea noapte sau acele nopţi când, traversând bucătăria, surprindea luna nemişcată în curtea ca un cimitir, vântul acela liber şi nehotărât... Mai ales dacă ar fi fetiţa speriată s-ar împiedica în întuneric de obiecte nedefinite şi la fiecare lovitură acestea s-ar condensa dintr-o dată în scaune şi mese, în bariere, cu ochii larg deschişi, reci, fără drept de apel. Dar şi captivi. După lovitură, durerea, luna dezvăluind terasa de ciment, setea urcându-i prin corp ca o amintire. Liniştea profundă din casă, acoperişurile vecine nemişcate şi livide...

Joana a încercat din nou să se întoarcă în salon, în prezenţa lui Otávio. Se eliberase de lucruri, de propriile ei lucruri, create de ea însăşi şi vii. Şi dacă ar fugi în deşert, în solitudinea gheţarilor, în orice loc de pe pământ, şi-ar păstra aceleaşi mâini albe şi căzute, aceeaşi distanţare aproape senină. Să ia o boccea de haine, să plece, fără grabă. Să nu

fugă, ci să plece. Aşa, delicat; să nu fugă, să plece... Sau să strige tare, tare şi neabătut şi la nesfârşit, cu ochii închişi, calmi. Să meargă până întâlneşte luminiţele roşii. Tremurătoare ca într-un început sau un sfârşit. Şi ea murea, sau se năştea? Nu, să nu plece, să rămână agăţată de moment aşa cum o privire absentă se agaţă de vid, calmă, fixă în aer...

Zgomotul unui tramvai depărtat a străbătut-o ca un tunel. Un tren de noapte într-un tunel. Adio. Nu, cine călătoreşte noaptea se uită doar pe fereastră, nu spune adio. Nimeni nu ştie unde sunt cocioabele, corpurile murdare sunt întunecate şi nu au nevoie de lumină.

– Otávio, a spus, fiindcă se simţea pierdută.

Vocea Joanei a sfâşiat camera inexpresivă, uşoară, directă. El şi-a ridicat privirea:

– Ce e? a întrebat. Şi glasul lui era plin de sânge şi de carne, a strâns salonul în salon şi a definit lucrurile. O suflare înteţind focul. În piaţa pustie intrase mulţimea.

S-a agitat o clipă, a tremurat, s-a trezit. Totul scânteia în lumina lămpii, paşnic şi vesel ca într-un cămin. În interiorul penumbrei corpului ei, inutilitatea aşteptării a străpuns-o somnambulă ca o pasăre în noapte.

– Otávio, a repetat.

El aştepta. Atunci, când şi-a dat seama din nou că sunt în salon, ea şi bărbatul, propriul ei foc s-a înteţit puţin, şi a ştiut că în mod logic trebuie să continue, că bărbatul aşteaptă continuarea. A căutat o avertizare, o rugăminte, un cuvânt sigur:

– Am impresia că ai venit doar ca să-mi dăruieşti un copil, a spus şi de-abia acum a avut ocazia să-şi îndeplinească promisiunea făcută Lídiei. Chiar dacă ar fi vrut în continuare un copil, asta însemna să depindă de viitor.

Otávio s-a uitat la ea o clipă, speriat, fără duioşie:

– Dar... a murmurat el după un timp, şi glasul lui era nesigur, timid şi răguşit – dar nu ţi se pare că între noi s-a terminat aproape tot? Şi aproape de la început... a îndrăznit.

– O să se termine numai când o să fac un copil, a repetat ea cu o doză de încăpățânare.

Otávio s-a uitat la ea pe deasupra lămpii de birou, unde era cartea deschisă, palid la față și dintr-odată obosit.

– Poate că e o idee cam extravagantă, nu? a întrebat ironic.

Ea nu a observat ironia:

– Ce a fost între noi nu e de ajuns. Dacă nu ți-am dat încă totul, poate o să mă cauți la un moment dat, iar eu o să-ți simt lipsa. Pe când, după ce vom avea un copil, nu ne va mai rămâne decât să ne despărțim.

– Și copilul? a întrebat el. Ce rol va avea bietul de el în tot acest aranjament inteligent?

– Oh, o să trăiască! a răspuns ea.

– Doar atât? a continuat el sarcastic.

– Ce altceva poate face un om în afară de asta? a lansat ea întrebarea să plutească, ușor, fără să aștepte răspuns.

Otávio, crezând că așteaptă să-i răspundă, în ciuda timidității lui și a furiei că e ținut sub papuc, a încheiat șovăitor:

– Să fie fericit, de exemplu.

Joana și-a ridicat privirea și l-a studiat de departe, cu surpriză și o oarecare bucurie; De ce? s-a întrebat Otávio, speriat. S-a înroșit la față de parcă ar fi spus un banc ridicol. Ea l-a văzut furios și ghemuit pe scaun, ofensat și zdrobit de parcă l-ar fi scuipat cineva în ochi. Nemișcată, s-a aplecat totuși, plină de milă și, mai mult decât milă, a strâns din buze, derutată, – de o iubire plină de lacrimi. A închis ochii pentru o clipă, încercând să nu-l vadă, să nu-l mai iubească. În fond, încă mai putea să trăiască împreună cu Otávio, nici nu-și închipuia el cât de mult. Poate că ar fi de ajuns să-i vorbească despre propriile ei temeri, de pildă, rezumând în cuvinte acea senzație de rușine și timiditate când îl chema pe chelner cu glas tare, toți auzeau, numai el nu. A început să râdă. Lui Otávio i-ar plăcea să știe asta. S-ar apropia de el și dacă i-ar vorbi despre dorința ei de a fugi când este înconjurată de

bărbaţi şi femei care surâd şi ea nu ştie ce să facă printre ei şi cum să-şi pună corpul la încercare. Sau poate greşeşte şi mărturisirea ei nu i-ar apropia. Aşa cum, atunci când era mică, îşi imagina că dacă ar putea să-i povestească cuiva „misterul dicţionarului" s-ar uni pe vecie cu acea persoană... Aşa: după „l" n-are rost să-l cauţi pe „i"... Până la „l" literele sunt colege, risipite ca boabele de fasole pe masa din bucătărie. Dar după „l", se îngrămădesc serioase, compacte, şi niciodată nu vei putea găsi, de exemplu, o literă uşoară ca „a" printre ele. A zâmbit, a deschis puţin ochii şi, calmată acum, slăbită, putea să-l privească în faţă indiferentă.

– Ştii foarte bine că nu e vorba de asta. Oh, Otávio, Otávio... – a şoptit după o clipă, cu o înflăcărare bruscă –, ce se întâmplă cu noi, de fapt? Ce ni se întâmplă?

Glasul lui Otávio era aspru şi repezit când a răspuns:

– Tot timpul m-ai lăsat singur.

– Nu... s-a speriat ea. Dar nu pot da tot ce am. Nici lua. Eu însămi pot muri de sete în faţa mea. Singurătatea face parte din esenţa mea...

– Nu, a spus el, îndârjit, cu ochii tulburi. Tu m-ai lăsat tot timpul singur pentru că aşa ai vrut, pentru că aşa ai vrut.

– Nu am nici o vină, a strigat Joana. Crede-mă... E întipărit în mine faptul că singurătatea apare din cauză că fiecare corp are în mod iremediabil propriul lui sfârşit, e întipărit în mine faptul că iubirea se termină cu moartea... Prezenţa mea a fost întotdeauna acest semnal...

– Când m-am apropiat de tine – a spus el sardonic – am crezut că o să mă înveţi ceva mai mult decât asta. Aveam nevoie – a continuat cu voce mai scăzută – de ceea ce ghicisem că există în tine şi tu nu mi-ai dat niciodată.

– Nu, nu, a spus ea cu un firişor de voce. Crede-mă, Otávio, cunoştinţele mele cele mai autentice mi-au pătruns prin piele, au ajuns la mine aproape în mod perfid... Nu am

învăţat niciodată tot ce ştiu şi niciodată n-aş putea să le transmit altcuiva...

Au rămas un moment tăcuţi. Într-o străfulgerare, Joana s-a văzut stând lângă tatăl ei, cu o panglică în păr, într-o sală de aşteptare. Tatăl ei nepieptănat, un pic murdar, transpirat, cu o înfăţişare veselă. Ea simţea panglica mai presus de orice altceva. Se jucase desculţă pe pământ şi se încălţase cu pantofii în grabă fără să se spele şi acum picioarele îi scrâşneau zgrunţuroase pe pielea pantofilor. Cum putea tatăl ei să fie aşa de lipsit de griji, cum de nu îşi dădea seama că amândoi sunt cei mai nenorociţi, că nimeni nici nu se uita măcar la ei? Dar ea voia să le demonstreze tuturor că va continua tot aşa, că tatăl ei este al ei, că o va apăra, că n-o să se spele pe picioare niciodată. S-a văzut stând lângă tatăl ei şi nu ştia ce se întâmplase cu o clipă înainte de scena aceea şi cu o clipă după. Doar o umbră şi ea s-a retras în ea însăşi ascultând muzica învălmăşelii susurându-i în adâncuri, impalpabilă, oarbă.

– Şi totuşi, a continuat Otávio, chiar tu ai spus-o; există un moment în bucuria de a şti că poţi care depăşeşte frica de moarte. Două persoane care trăiesc împreună – a continuat mai încet – încearcă poate să ajungă la acest moment. Tu n-ai vrut.

Ea n-a răspuns. Când nu răspundea, el se speria, se întorcea la copilărie, la persoanele supărate şi la el, obligat să promită, să facă pe plac, plin de remuşcări. Şi-a amintit de un vechi sentiment de vină faţă de Joana şi a încercat să scape de el imediat ca să nu-l mai apese niciodată. Şi cu toate că ştia că o să spună ceva deplasat, nu s-a putut stăpâni:

– Ai dreptate, Joana; tot ce primim este materie brută, dar nu există nimic care scapă transfigurării – a început, şi imediat s-a înroşit la faţă de ruşine în faţa sprâncenelor ridicate ale Joanei. S-a străduit să continue. Nu ţii minte că într-o zi mi-ai spus: „Durerea de azi mâine va fi bucurie; nu

există nimic care scapă transfigurării"? Nu ţii minte? Poate nu a fost exact aşa...

– Ţin minte.

– Bine... În momentul acela cuvintele tale nu mi s-au părut simple. Ba m-am şi supărat, presupun...

– Ştiu, a spus Joana. Mi-ai spus că dacă te-ar durea ficatul eu aş veni să depun la picioarele tale aceeaşi splendoare vană.

– Da. Da. A fost exact aşa – a spus Otávio repede, speriat. Şi ţie nu ţi-a păsat, mi s-a părut. Dar... uite, cred că nu ţi-am povestit; pe urmă am înţeles că nu exista poleială de prisos în ceea ce spuseseşi. Cred că nu ţi-am mărturisit asta niciodată, sau da? Uite, bănuiesc chiar că în această frază se află adevărul. Nu există nimic care scapă transfigurării... a adăugat şi s-a îmbujorat. Poate acesta este secretul, poate asta e ce am intuit în tine... Există anumite prezenţe care permit transfigurarea.

Cum ea continua tăcută, el s-a însufleţit din nou.

– Tu promiţi prea mult... Toate posibilităţile pe care le oferi oamenilor, aflate în ei înşişi, cu o privire... nu ştiu.

Şi la fel cum ea nu s-a arătat trufaşă sau jignită când el a ironizat-o pentru prima dată apropo de splendoarea vană, acum nu se bucura de umilinţa lui Otávio. El s-a uitat la ea. Nici de data asta nu ştiuse să intre în contact cu femeia aceea. Şi de data asta ea îl învingea.

Era linişte în salon, iar lumina şi golul se odihneau pe clapele albe ale pianului deschis. Ceva murea, lent, cu adevărat. Ar fi zadarnic să restabilească bucuria de a trăi acea clipă.

– Ce urmează acum? a şoptit Otávio, şi de astă dată sucombase în profunzimea lucrurilor, fusese târât spre adevărul Joanei.

– Nu ştiu, a răspuns ea.

Otávio a studiat-o. La ce medita ea, atât de distantă? Părea că pluteşte în centrul a ceva mobil, cu trupul şovăitor, fără sprijin, aproape inexistent. Ca atunci când începea să

povestească întâmplări din trecut şi el ghicea că mintea. Capul Joanei hoinărea atunci uşor, îşi apleca lin fruntea, o înălţa, se bâlbâia puţin, exista un nucleu solid şi viclean la început, dar pe urmă totul era fluid şi inocent. Inspiraţia îi călăuzea paşii. Şi Otávio se uita la ea uitând de sine. Neliniştea sfârşea prin a-i apăsa inima, fiindcă dacă voia s-o atingă nu putea, exista un cerc imposibil de trecut, impalpabil, în jurul acelei fiinţe, care o izola. Amărăciunea punea atunci stăpânire pe el, pentru că nu o simţea ca pe o femeie, şi calitatea lui de bărbat devenea inutilă şi el nu putea fi altceva decât bărbat. În grădina verişoarei Isabel înainte creşteau trandafiri albi. El îi privea de multe ori uimit, fără să ştie în ce fel să-i culeagă, pentru că în faţa lor unica lui putere, cea de copil, era inutilă. Şi-i apropia de faţă, de buze, îi mirosea. Ei continuau să tremure cu delicată vigoare. Dacă cel puţin ar avea petale mari – obişnuia să-şi spună –, dacă cel puţin ar fi puternici... dacă cel puţin s-ar strivi de pământ cu un zgomot sec când cad... Simţind că e pătruns de farmecul tot mai mare al florilor, ca de cel al Joanei, ca de cel al Joanei când mintea, îl cuprindea o furie neputincioasă; îi frământa în mâini, îi mesteca, îi distrugea.

Uitându-se acum la ea, fără să poată defini acel chip, a vrut să retrăiască vechea senzaţie, să se întoarcă în grădina verişoarei Isabel.

Dar în loc de orice alt gând, a înţeles brusc că Joana îl va părăsi. Da, el va rămâne, erau Lídia, copilul, el însuşi. Ea va pleca, ştia... Dar ce contează, n-avea nevoie de Joana. Nu, „nu avea nevoie", ci „nu putea". Şi, dintr-o dată, nici măcar n-a mai înţeles cum trăise împreună cu ea atâta timp şi i s-a părut că după plecarea ei va trebui pur şi simplu să unească prezentul cu acel trecut îndepărtat, de acasă de la verişoara Isabel, cu Lídia-logodnică a lui, cu proiectele pentru o carte serioasă, cu propriile lui chinuri fragile, dulci şi respingătoare ca un viciu, cu acel trecut întrerupt doar de Joana. Ar

fi bine să scape de ea, să facă planul cărții de drept civil. Se vedea deja mișcându-se în intimitate între problemele lui.

Dar s-a văzut, de asemenea, cu o stranie și comică claritate, pe el însuși poate într-o seară, simțind o durere ascuțită în piept, cu ochii întredeschiși, știindu-și mâinile goale fără să le privească. Senzație nedefinită de pierdere când Joana îl va părăsi... Ea va izvorî în el, nu în capul lui ca o amintire banală, ci în centrul corpului său, vagă și luminoasă, întrerupându-i viața ca un dangăt brusc de clopot. Va suferi ca și cum ea spunea minciuni nebunești, dar ca și cum n-ar putea expulza halucinația și ar aspira-o tot mai mult ca pe un curent de aer ce s-ar putea transforma în chip binecuvântat în apă în interiorul corpului. Ar simți spațiul deschis și limpede în inimă, unde nici una dintre semințele Joanei nu putea deveni pădure, pentru că ea nu poate fi posedată, asemenea gândului viitor. Dar ea era a lui, da, în mod profund, difuz ca o muzică pe care ai auzit-o. A mea, a mea, nu pleca! a implorat din adâncul ființei sale.

Dar el n-avea să rostească astfel de vorbe pentru că dorea ca ea să plece, n-ar fi știut ce să facă în continuare cu Joana dacă ar fi rămas cu el. S-ar fi întors la Lídia, gravidă și lată în șolduri. După o clipă a înțeles că alesese să renunțe la ceea ce era mai de preț în ființa lui, la acea mică porție suferitoare pe care reușea să o trăiască alături de Joana. Și, după un moment de durere, ca și cum s-ar fi abandonat pe el însuși, cu ochii strălucind de oboseală, a simțit neputința de a dori ceva pentru viitor. Perplex, asista la finalul purificării lui violente și ciudate, ca și cum ar fi pătruns lent într-o lume anorganică.

– Vrei într-adevăr un copil? a întrebat, pentru că, temându-se de singurătatea în care pășise, a vrut brusc să se lege de viață, să se sprijine pe Joana până când avea să poată să se sprijine pe Lídia, ca un om care, când trece o prăpastie, se agață de pietrele mici până ajunge la cea mare.

– N-am ştiut cum să-l facem să trăiască, a venit răspunsul Joanei.

– Da, ai dreptate... a spus el speriat. Şi dorea cu violenţă prezenţa Lídiei. Să se întoarcă, să se întoarcă pentru totdeauna. A înţeles că aceea avea să fie ultima lui noapte cu Joana, ultima, ultima...

– Nu... Poate am dreptate, a continuat Joana. Poate că nu te gândeşti la nimic din toate astea înainte de a avea un copil. Aprinzi un bec foarte puternic, totul devine clar şi sigur, bei ceai în fiecare după-masă, brodezi, mai ales un bec mai luminos ca ăsta. Şi copilul trăieşte. Asta-i adevărat... până într-atât încât nu te-ai temut pentru viaţa copilului Lídiei...

Pe faţa lui Otávio n-a tresărit nici un muşchi, nici n-a clipit din ochi. Dar toată fiinţa lui s-a condensat şi paloarea lui a lucit ca o lumânare aprinsă. Joana continua să vorbească molcom, dar el n-o auzea fiindcă încetul cu încetul, aproape fără să gândească, mânia l-a năpădit dinspre inima grea, l-a asurzit, i-a împăienjenit ochii... Ce... se zbătea în el mânia stângace şi gâfâitoare, deci ea ştia chestia cu Lídia, cu copilul... ştia şi a tăcut... M-a înşelat... greutatea asfixiantă era tot mai mare înăuntrul lui. A acceptat infamia mea cu seninătate, a continuat să doarmă în acelaşi pat cu mine, să mă suporte... de când? de ce? Sfinte Dumnezeule, de ce?

– Eşti o nemernică.

Joana a tresărit, a ridicat capul.

– Şi tu un mizerabil.

De-abia îşi controla vocea în gâtlejul umflat, venele de pe gât şi de pe cap zvâcneau groase, noduroase, triumfătoare.

– Mătuşa ta a spus că eşti o viperă, da, asta eşti. Viperă! Viperă! Viperă!

Acum striga isteric, fără să se controleze. Viperă. Fiecare strigăt, de cum ieşea din izvorul învolburat, vibra aproape vesel în aer. Ea îl observa cum bate cu pumnii în masă, înnebunit, plângând de furie. Cât timp? Pentru că Joana era

conştientă, ca atunci când auzi o muzică îndepărtată, că totul continuă să existe şi că strigătele nu erau săgeţi răzleţe, ci se contopeau cu ceea ce există. Până când, dintr-o dată epuizat şi golit pe dinăuntru, s-a aşezat încet pe un scaun. Cu faţa căzută, cu ochii morţi, a început să privească fix un punct pe pardoseală.

S-au cufundat amândoi într-o tăcere solitară şi calmă. Au trecut ani, poate. Totul era limpede ca o stea veşnică, iar ei au rămas aşa de liniştiţi încât puteau auzi timpul viitor învârtindu-se lucid în interiorul corpurilor lor cu densitatea lungului trecut pe care tocmai îl trăiseră clipă cu clipă.

Până ce primele lumini ale zorilor au început să dizolve noaptea. În grădină, întunericul se rupea într-un văl şi floarea-soarelui tremura în briza ce începea să adie. Dar luminiţele mai pâlpâiau încă la capătul unei distanţe mari ca marea.

PLECAREA BĂRBAȚILOR

A doua zi a primit o scrisoare de la bărbat, care își lua rămas-bun:

„Trebuie să plec pentru un timp, trebuie să plec. Au venit să mă caute, Joana, o să mă întorc. Așteaptă-mă. Știi că nu sunt nimic. O să mă întorc. Nici măcar n-aș fi în stare să văd și să aud fără tine. Dacă mă părăsești, o să mai trăiesc puțin, cât timp stă o pasăre în aer fără să dea din aripi, pe urmă o să cad. O să cad și o să mor. Joana. Dacă nu mor acum este pentru că o să mă întorc, nu pot să-ți spun mai multe, dar pot să văd prin tine. Dumnezeu să mă ajute și să Te ajute, pe tine, unica. O să mă întorc. Niciodată nu ți-am vorbit atât de mult, dar nu-mi calc promisiunea, sau poate da? Te înțeleg așa de bine, așa de bine. Voi face tot ce vrei tu să fac. Dumnezeu să te binecuvânteze. Îți las medalionul meu cu Sfântul Cristofor și Sfânta Teresita".

A împăturit scrisoarea încet. Și-a amintit de chipul bărbatului din ultimele zile, ochii lui umezi, tulburi, de pisică bolnavă. Și în jurul lor pielea învinețită și roșie, ca un asfințit. Unde s-o fi dus? Fără îndoială, viața lui era încâlcită. Încâlcită de fapte. Și într-un sens, i se părea că el nu are nici o legătură cu aceste fapte. Femeia care îl întreținea, acea distracție în legătură cu el însuși, ca a cuiva care nu are un început și nu așteaptă un sfârșit... Unde s-o fi dus? Suferise mult

în ultimele zile. Ar fi trebuit să stea de vorbă cu el, a şi încercat, dar după aceea, distrată, egoistă, a uitat.

Unde s-o fi dus? s-a întrebat, cu mâinile goale. Vârtejul se învârtea, se învârtea şi ea se găsea din nou la începutul drumului. S-a uitat la scrisoarea cu caligrafie fină şi tremurătoare, cu fraze scrise cu grijă şi fără greutate. A revăzut chipul amantului şi iubea vag acele trăsături clare. A închis ochii o clipă, a simţit din nou mirosul ce venea de pe culoarele acelei case neexplorate, cu un singur apartament ştiut, unde cunoscuse din nou iubirea. Miros de mere puse la păstrare, dulci şi vechi, care venea dinspre pereţi, din adâncurile lor. A revăzut patul îngust, care fusese înlocuit cu unul lat şi moale, timiditatea veselă cu care bărbatul deschisese uşa în ziua aceea şi spionase faţa Joanei surprinzându-i surpriza. Corabia pe valurile exagerat de verzi, aproape scufundată. Închidea puţin pleoapele şi corabia se mişca. Dar totul alunecase peste ea, nimic nu pusese stăpânire pe ea... Pe scurt, doar o pauză, o singură notă, slabă şi curată. Ea, care violentase sufletul acelui bărbat, îl umpluse de o lumină al cărei rău el încă nu îl înţelesese. Şi ea de-abia fusese atinsă. O pauză, o notă slabă, fără rezonanţă...

Acum un alt cerc de viaţă care se închidea. Şi ea în casa calmă şi tăcută a lui Otávio, simţind absenţa lui în fiecare loc unde cu o zi în urmă erau obiectele lui şi unde acum era un gol acoperit puţin de praf. A fost bine că nu îl văzuse plecând. A fost bine că, în primele momente, când a observat îndurerată plecarea lui, a crezut că îl avea încă pe amantul ei. „Când a observat plecarea lui Otávio...?" s-a gândit. De ce să mintă? Cea care plecase fusese ea şi asta ştia şi Otávio.

Şi-a scos hainele cu care se îmbrăcase ca să se ducă să-l vadă pe bărbat. Femeia cu buze umede şi cărnoase suferea probabil, singură şi bătrână, în casa aceea mare. Joana nici nu ştia cum îl cheamă pe bărbat... Nu voia să ştie, i-a spus; vreau să te cunosc din alte surse, să-ţi urmez sufletul pe alte

drumuri; nu doresc nimic din trecutul tău, nici numele tău, nici visele tale, nici povestea suferinţelor tale; misterul explică mai mult decât claritatea. Şi nici tu nu-mi vei pune întrebări despre mine; sunt Joana, tu eşti un trup viu, eu sunt un trup viu, nimic mai mult.

Oh, nebună, nebună, poate ar fi suferit atunci, şi ar fi iubit, dacă i-ar fi ştiut numele, speranţele şi suferinţele. E-adevărat că tăcerea dintre ei fusese mai perfectă în felul acesta. Dar la ce folosea... Doar trupuri vii. Nu, nu, mai bine aşa, fiecare cu corpul lui, împingându-l înainte, vrând să-şi trăiască viaţa cu nesaţ. Încercând cu lăcomie să-l întreacă pe celălalt, cerând, plin de o laşitate şireată şi emoţionantă, o existenţă mai bună, mai bună. S-a întrerupt cu rochia în mână, atentă, agilă. A devenit conştientă de singurătatea în care se afla, în mijlocul unei case goale. Otávio era cu Lídia, a simţit, pribeag lângă acea femeie însărcinată, plină de seminţe destinate lumii.

S-a dus la fereastră, a simţit frigul pe umerii goi. S-a uitat la pământul unde plantele trăiau liniştite. Globul se învârtea şi ea era pe el, în picioare. Lângă o fereastră, cu cerul deasupra, limpede, infinit. Era inutil să se adăpostească în durerea fiecărui caz, să se revolte contra evenimentelor, pentru că faptele erau doar rochia sfâşiată, din nou săgeata mută indicând fondul lucrurilor, un râu care seacă şi lasă să se vadă albia goală.

Răcoarea după-amiezii i-a înfiorat pielea, Joana n-a reuşit să gândească clar – era ceva în grădină care o scotea din centrul ei, o făcea să şovăie... A rămas în stare de alertă. Ceva încerca să se mişte înăuntrul ei, răspunzând, şi pe pereţii întunecaţi ai corpului ei urcau unde uşoare, proaspete, vechi. Aproape speriată, a vrut să transmită acea senzaţie conştiinţei, dar era târâtă înapoi cu tot mai multă violenţă, într-o dulce ameţeală, de degete gingaşe. Ca şi cum ar fi fost în zori. S-a examinat, dintr-o dată atentă de parcă ar fi înaintat prea mult. În zori?

În zori. Unde fusese odată, pe ce meleaguri stranii şi miraculoase fusese înainte pentru ca acum să le simtă parfumul? Frunze uscate pe pământ reavăn. Inima i s-a strâns lent, s-a deschis, Joana şi-a ţinut respiraţia o clipă, în aşteptare... Era în zori, ştia că era în zori... Retrăgându-se ca trasă de mâna fragedă a unui copil, a auzit, înăbuşit ca într-un vis, găini scurmând pământul. Un pământ cald, uscat... ceasul bătând bing-bang... bing-bang... soarele plouând cu mici trandafiri galbeni şi roşii deasupra caselor... Dumnezeule, ce altceva e asta dacă nu ea însăşi? dar când? nu, întotdeauna...

Undele trandafirii se întunecau, visul fugea. Ce am pierdut? Ce am pierdut? Nu era vorba de Otávio, acum departe, nu era amantul, bărbatul nefericit nu a existat niciodată. I-a trecut prin minte că poate e la închisoare, a izgonit gândul nerăbdătoare, fugind, precipitându-se... Ca şi cum totul era cuprins de aceeaşi nebunie, a auzit deodată un cocoş slobozindu-şi cântul violent şi singuratic. Dar nu e dimineaţă, a spus tremurând, pipăindu-se pe fruntea rece... Cocoşul nu ştie că o să moară! Cocoşul nu ştie că o să moară! Da, da, tăticule, ce fac? Ah, am pierdut ritmul menuetului... Da... ceasul sunase big-bang, ea s-a ridicat pe vârfurile picioarelor şi lumea s-a învârtit mult mai uşoară în acel moment. Sunt flori pe undeva? şi o puternică dorinţă de a se dizolva până îşi va amesteca sfârşitul cu obârşia lucrurilor. Să formeze o singură substanţă, de culoare roz şi albă, respirând domol ca un pântec ce se ridică şi coboară, se ridică şi coboară... Sau greşeşte şi sentimentul acesta este actual? Ce exista în acel moment îndepărtat era ceva verde şi vag, aşteptarea continuării, o inocenţă nerăbdătoare sau răbdătoare? spaţiu gol... ce cuvânt poate exprima faptul că în acel timp ceva nu s-a condensat şi trăieşte mai liber? Ochi deschişi licărind între frunze galbene, nori albi, şi foarte jos, câmpia întinsă, învăluind parcă pământul. Şi acum... Poate că a învăţat să vorbească, doar atât. Dar cuvintele, dure, înotau în marea lor indisolubilă. Înainte

era marea pură. Şi de-abia rămânea din trecut, curgând în ea, uşoară şi tremurătoare, o picătură de apă veche printre bolovani, întunecată, proaspătă pe sub copaci, frunzele moarte şi cafenii ce acopereau ca un covor malurile. Dumnezeule, cu ce desfătare se scufunda în neînţelegerea propriei ei fiinţe. Şi cum putea, mult mai mult acum, să se abandoneze în refluxul ferm şi catifelat. Şi să se întoarcă. Într-o zi va trebui să se întâlnească ea cu ea însăşi, fără vorbe aspre şi solitare... Va trebui să se topească şi să fie iar marea bruscă puternică largă nemişcată oarbă vie. Moartea o va uni cu copilăria.

Dar grilajul porţii a fost făcut de oameni; şi era acolo, strălucind în soare. L-a observat, şi în impactul subitei percepţii era din nou o femeie. S-a cutremurat rătăcită în vis. A vrut să se întoarcă, a vrut să se întoarcă. La ce se gândea? Ah, da, moartea o va uni cu copilăria. Dar acum ochii ei, îndreptaţi spre exterior, se răciseră, ah, acum moartea era alta, de când oamenii fac porţi cu grilaj şi de când ea e femeie... Moartea... Şi dintr-o dată moartea era doar o haltă... Nu! a strigat către sine, speriată, nu moartea.

Alerga acum în faţa ei înseşi, departe deja de Otávio şi de bărbatul dispărut. Să nu mor. Pentru că... în realitate unde era moartea înăuntrul ei? s-a întrebat cu lentoare, cu şiretenie. A făcut ochii mari, fără să creadă încă în întrebarea foarte nouă şi plină de fascinaţie pe care şi-a permis s-o inventeze. S-a dus la oglindă, s-a privit; era vie încă. Gâtul bine desenat născându-se între umerii delicaţi, era vie încă! şi-a zis căutându-se. Nu, ascultă, ascultă! Nu există începutul morţii în interiorul tău! Şi cum îşi străbătuse propriul corp în mod violent, în căutarea ei, a simţit cum se ridică din adâncul ei o briză sănătoasă, deschizându-se toată ca să respire...

Nu putea muri, deci, s-a gândit cu cumpătare. Puţin câte puţin, gândul fragil a inspirat profund, a crescut, a devenit compact şi rigid ca un bloc care se modela după conturul ei. Nu era spaţiu pentru altă prezenţă, pentru îndoială. Inima îi

bătea cu forţă, s-a ascultat cu atenţie. A râs ascuţit, un râs tremurat şi în triluri. Nu... Dar era aşa de clar... Nu va muri pentru că... pentru că nu putea să sfârşească. Asta e. O imagine rapidă, cea a unui bătrân, poate a unei femei, un amestec de fizionomii confuze într-una singură, dând din cap, refuzând, îmbătrânind. Nu, le-a spus cu blândeţe din adâncul noului adevăr, nu... Fizionomiile s-au estompat, fiindcă întotdeauna au fost ea. Fiindcă, în fond, corpul ei nu a avut nevoie niciodată de nimeni, era liberă. Fiindcă mergea pe străzi. Bea apă, îl abolise pe Dumnezeu, lumea, totul. Nu avea să moară. Aşa de uşor. A întins mâinile fără să ştie ce putea face cu ele de când se ştia. Putea să se mângâie, să se sărute, să se recunoască plină de curiozitate şi de recunoştinţă. Şi fără să se încurce în raţionamente, i s-a părut atât de ilogic să moară că s-a oprit acum stupefiată, cuprinsă de groază. Eternă? Violentă... Reflecţii foarte rapide şi strălucitoare ca nişte scântei ce se încrucişează electric, topindu-se mai mult în senzaţii decât în gânduri. Trecea fără pauză, cu salturi uşoare, de pe un plan pe altul, tot mai înalte, clare şi mai tensionate. Şi de la o clipă la alta cădea tot mai adânc în interiorul ei înseşi, în peşteri cu lumină lăptoasă, respiraţia agitată, plină de frică şi de fericire, poate ca în căderile din vise. Intuiţia că acele momente sunt fragile o făcea să se mişte uşor, cu teama de a nu se atinge de ceva, de a nu tulbura şi spulbera acel miracol, frageda fiinţă de lumină şi aer ce încerca să trăiască în ea.

S-a apropiat iar de fereastră, respirând cu grijă. Inundată de o bucurie atât de fină şi intensă ca răceala gheţii, aproape ca percepţia muzicii. A rămas pe loc, cu buzele tremurând, serioasă. Eternă, eternă. Scânteietoare şi confuze se succedau întinse pământuri brune, râuri verzi şi sclipitoare curgând cu furie şi melodios. Lichide lucitoare ca focuri revărsându-se înăuntrul corpului ei transparent din ulcioare imense... Ea însăşi crescând pe pământul asfixiat, divizându-se în mii de particule

vii, pline cu gândurile ei, cu forţa ei, cu inconştienţa ei... Traversând lin limpezimea fără ceţuri, mergând, zburând...

O pasăre, acolo afară, a trecut brăzdând aerul.

A traversat aerul pur şi a dispărut în densitatea unui copac.

Tăcerea a rămas palpitând în urma ei cu mici susurări. De cât timp o observa fără să-şi dea seama.

Ah, avea să moară.

Da, avea să moară. Simplu, cum zburase pasărea. Şi-a aplecat capul într-o parte, cu gingăşie, ca o nebună blândă; dar era uşor, era uşor, aşa de uşor... nu era ceva ce ţine de inteligenţă... e moartea care va veni, va veni... Câte secunde au trecut? Una sau două. Sau mai multe. Frigul. A înţeles că printr-o minune şi-a dat seama acum de acele gânduri, care erau atât de profunde încât se scurseseră pe sub altele, materiale şi facile, în acelaşi timp... Câtă vreme trăise în vis observase lucrurile din jurul ei, le folosise în minte, cu nervozitate, ca un om care îşi încleştează mâinile pe perdea în timp ce admiră peisajul. A închis ochii, plăcut senină şi obosită, înfăşurată în lungi voaluri cenuşii. Pentru un moment a mai simţit ameninţarea neînţelegerii născându-se din interiorul îndepărtat al corpului ca un flux de sânge. Eternitatea este a nu fi, moartea este imortalitatea; pluteau încă în voie resturi răzleţe de furtună. Şi nu mai ştia cu ce să le pună în legătură, era aşa de obosită.

Acum certitudinea imortalităţii se risipise pentru totdeauna. Încă o dată sau de două ori în viaţă – poate o dată, la lăsarea serii, într-o clipă de iubire, în momentul morţii – va avea sublima inconştienţă creatoare, intuiţia acută şi oarbă că era nemuritoare pentru veşnicie.

CĂLĂTORIA

Imposibil de explicat. Se îndepărta de acea zonă unde lucrurile au forme fixe şi în unghiuri, unde totul are un nume solid şi imuabil. Se afunda tot mai mult în regiunea lichidă, calmă şi insondabilă, unde pluteau pâcle vagi şi răcoroase ca în zorii zilei. În zorii zilei ce se ridicau pe câmp. La ferma unchiului ei se trezise la mijlocul nopţii. Duşumelele casei vechi trosneau. De acolo, de la primul etaj, liberă în spaţiul întunecos, îşi aţintise ochii pe pământ, căutând plantele ce se încolăceau ca viperele. Ceva clipea în noapte spionând, spionând, ochii unui câine întins pe jos, de pază. Tăcerea zvâcnea în sângele ei şi ea pulsa cu el. Pe urmă dimineaţa s-a născut pe câmpuri, roz, umedă. Plantele erau din nou verzi şi ingenue, cu tulpina tremurătoare, sensibile la adierea vântului, născând din moarte. Nici un câine nu mai păzea ferma, acum totul era o singură existenţă, uşoară, fără conştiinţă. Atunci era un cal slobod pe câmpul tăcut, mişcarea picioarelor lui se ghicea doar. Totul imprecis, dar brusc în imprecizia aceea a găsit o claritate pe care ea doar o ghicise şi pe care n-a putut-o poseda pe de-a-ntregul. Tulburată, s-a gândit: Totul, totul. Cuvintele sunt bolovani ce se rostogolesc în râu. Nu fericire a simţit atunci, ci era ceva fluid, plăcut amorf, scânteietor, clipă întunecoasă. Întunecoasă precum casa de la şosea ascunsă de copaci frunzoşi şi de colbul de pe drum. În casă trăia un bătrân desculţ cu doi fii, animale de prăsilă

mari şi frumoase. Cel mai tânăr avea ochi, mai ales ochi, a sărutat-o o dată, una dintre cele mai bune sărutări de care avusese parte vreodată, şi ceva se lumina în ochii lui când ea îi dădea mâna. Aceeaşi mână care acum se odihnea pe spătarul unui scaun, ca un mic corp separat, sătul, neglijent. Când era mică o făcea să danseze, ca pe o fătucă dulce. O făcuse să danseze chiar şi pentru bărbatul care fugise sau era la închisoare, pentru amantul ei, şi el, fascinat şi îngrijorat, până la urmă a strâns-o, a sărutat-o ca şi cum mâna aceea singură era o femeie. Ah, a trăit mult, ferma, bărbatul, aşteptările. Veri întregi, ale căror nopţi treceau fără somn, o lăsau palidă, cu ochii încercănaţi. În insomnie mai multe insomnii. A cunoscut parfumuri. Un miros de verdeaţă umedă, de verdeaţă scăldată în lumini, unde? A călcat atunci pe gazonul ud, într-un moment de neatenţie al paznicului. Becuri atârnând de cabluri, legănându-se, aşa, meditând indiferente, fanfara din chioşc, negri în uniforme şi transpiraţi. Copacii iluminaţi, expresia rece şi indiferentă a prostituatelor. Şi mai ales era ceva ce nu se poate spune: ochi şi o gură în spatele draperiei, spionând, ochii unui câine clipind din când în când, un râu rostogolindu-se fără să ştie. Şi mai erau plante răsărind din seminţe şi murind. Şi mai erau departe, undeva, o vrabie pe o creangă şi cineva dormind. Totul dizolvat. Ferma exista şi ea chiar în momentul acela şi chiar în momentul acela limbile ceasului înaintau, în timp ce senzaţia de perplexitate era depăşită de ceas.

În interiorul ei a simţit din nou că se acumulează timpul trăit. Senzaţia era fluctuantă ca amintirea unei case în care ai locuit. Nu exact amintirea casei, ci a poziţiei casei înăuntrul tău, în relaţie cu tatăl scriind la maşină, în relaţie cu curtea vecinului şi cu soarele în asfinţit. Vagă, îndepărtată, mută. O clipă... s-a sfârşit. Şi nu putea şti dacă după acest timp trăit va veni o continuare sau o reînnoire sau nimic, ca o barieră. Nimic n-o împiedica să facă exact contrariul

oricăruia din lucrurile pe care urma să le facă; nimeni, nimic... nu era obligată să urmeze propriul început... O durea sau îi făcea plăcere? Cu toate acestea simţea că această ciudată libertate care fusese blestemul ei, pe care n-o pusese în legătură niciodată nici măcar cu ea însăşi, această libertate era cea care-i ilumina materia. Şi ştia că de aici veneau viaţa ei şi momentele ei de glorie şi că de aici venea naşterea fiecărei clipe viitoare.

Supravieţuise ca un germen umed încă între stâncile fierbinţi şi uscate, se gândea Joana. În după-amiaza aceea de-acum de demult – un cerc de viaţă închis, lucru terminat –, în acea după-amiază când primise scrisoarea de la bărbat, alesese un drum nou. Să nu fugă, ci să plece. Să folosească banii – din care nu cheltuise nimic – de la tatăl ei, moştenirea abandonată până acum, şi să umble, să umble, să fie umilă, să se prăbuşească din temelii, fără speranţe. Mai ales fără speranţe.

Îi plăcea alegerea făcută şi seninătatea îi netezea acum chipul, permitea ca momente din trecut, moarte, să aibă acces la conştiinţa ei. Să fie una dintre acele persoane fără mândrie şi fără pudoare care în orice clipă îşi deschid sufletul străinilor. În felul acesta, înainte de moarte se va uni cu copilăria, prin goliciune. Să se umilească până la sfârşit. Cum să mă strivesc îndeajuns, cum să mă deschid spre lume şi spre moarte?

Vasul se legăna încet pe mare ca pe nişte palme deschise. S-a aplecat peste parapetul punţii şi a simţit duioşia învăluind-o molcom, cufundând-o în tristeţe.

Pe punte pasagerii umblau de colo până colo, suportând greu timpul de aşteptare până la cină, dornici să unească timpul cu timpul. Cineva a spus cu un glas plângăcios: Ia uitaţi ce ploaie vine! Într-adevăr, se apropia norul cenuşiu, cu ochii închişi. După scurt timp s-au văzut căzând picături mari pe scândurile punţii, zgomot de ace căzând, şi pe apă,

perforându-i imperceptibil suprafaţa. Vântul s-a răcit, şi-au ridicat gulerele jachetelor, cu privirile îngrijorate dintr-o dată, fugind de melancolie ca Otávio cu frica lui de suferinţă. *De profundis...*

De profundis? Ceva voia să vorbească... *De profundis*... Să se audă! Să prindă ocazia efemeră ce dansa cu paşi uşori pe buza prăpastiei. *De profundis*. Să închidă porţile conştiinţei. La început să simtă apa puturoasă, fraze prosteşti, şi pe urmă, în mijlocul confuziei, firul de apă pură tremurând pe peretele aspru. *De profundis*. Să se apropie cu grijă, să lase să alunece primele valuri. *De profundis*... A închis ochii, dar n-a văzut decât semiîntunericul. S-a scufundat mai adânc în gândurile ei a văzut nemişcată o figură zveltă cu un chenar roşu deschis, desenul făcut pe o coală de hârtie cu un deget muiat în sânge, când s-a zgâriat şi tatăl ei căuta tinctura de iod. În negrul pupilelor, gândurile aliniate într-o formă geometrică, suprapunându-se unul peste altul ca alveolele unui fagure de miere, unele goale, informe, fără loc pentru o reflexie. Forme amorfe şi cenuşii, ca un creier. Dar asta nu vedea cu adevărat, încerca poate să-şi închipuie. *De profundis*. Văd un vis pe care l-am avut, o scenă întunecoasă părăsită, în spatele unei scări. Dar în momentul când gândesc „scenă întunecoasă" în cuvinte, visul se sfârşeşte şi alveola rămâne goală. Senzaţia ofilită este doar în minte. Până când cuvintele „scenă întunecoasă" trăiesc în mine destul, în întunericul meu, în parfumul meu, pe punctul de a se transforma într-o viziune de penumbră, sfâşiată şi impalpabilă, dar în spatele scării. Atunci o să am din nou un adevăr, visul meu. *De profundis*. De ce nu vine acel ceva care vrea să spună ceva? Sunt gata. Să închid ochii. Plină de flori ce se transformă în trandafiri pe măsură ce animalul se înfioară şi înaintează în direcţia soarelui, aşa cum viziunea este mai rapidă decât cuvântul, aleg naşterea pământului pentru... Fără sens. *De profundis*, apoi o să vină firul de apă pură. Am văzut

zăpada tremurând plină de nori roz sub spectacolul albastru al viscerelor acoperite de muşte la soare, impresia cenuşie, lumina verde şi translucidă şi rece care există dincolo de nori. Să închid ochii şi să simt cum se rostogoleşte inspiraţia ca o cascadă albă. *De profundis.* Dumnezeul meu, Te aştept. Dumnezeule, vino la mine. Dumnezeule, răsari în pieptul meu, nu sunt nimic şi nefericirea se abate asupra mea şi eu nu ştiu decât să folosesc cuvintele şi cuvintele sunt mincinoase şi eu continui să sufăr, în sfârşit firul de apă pe peretele întunecat. Dumnezeule, vino la mine, şi nu am bucurii şi viaţa mea este neagră ca noaptea fără stele, şi Dumnezeule, de ce nu exişti în mine? de ce m-ai făcut despărţită de tine? Dumnezeule, vino la mine, eu nu sunt nimic, sunt mai puţin decât ţărâna şi te aştept în fiecare zi şi în fiecare noapte, ajută-mă, nu am decât o viaţă şi această viaţă se scurge printre degetele mele şi se îndreaptă cu seninătate spre moarte şi nu pot face nimic şi asist la epuizarea mea cu fiecare minut ce trece, sunt singură pe lume, cine mă iubeşte nu mă cunoaşte, cine mă cunoaşte se teme de mine şi eu sunt mică şi săracă, n-o să ştiu că am existat peste câţiva ani, îmi rămâne puţin timp de trăit şi ceea ce îmi rămâne şi ce îmi rămâne de trăit totuşi va rămâne intact şi inutil, de ce nu te înduri de mine? că nu sunt nimic, dă-mi ce îmi trebuie. Dumnezeule, dă-mi ce îmi trebuie şi nu ştiu ce este, disperarea mea e ca un puţ de adâncă şi eu nu mă înşel pe mine însămi şi nici pe oameni, vino la mine în nenorocirea mea şi nenorocirea este azi, nenorocirea e permanentă, îţi sărut picioarele şi ţărâna de pe picioarele Tale, vreau să mă dizolv în lacrimi, din adâncuri Te strig, vino în ajutorul meu, că nu am păcate, din adâncuri Te strig şi nimic nu îmi răspunde nimic şi deznădejdea mea e uscată ca nisipul deşertului şi uluirea mea mă sufocă, mă umileşte, Dumnezeule, această mândrie de a trăi îmi pune căluş, eu nu sunt nimic, din adâncuri Te strig din adâncuri Te strig din adâncuri Te strig din adâncuri Te strig...

Acum gândurile începeau să se solidifice şi ea respira ca un bolnav care trecuse printr-un mare pericol. Ceva mai bolborosea în ea, dar oboseala era mare, îi tranchiliza chipul într-o mască netedă şi cu găvane goale. Din adâncuri capitularea finală. Sfârşitul...

Dar din adâncuri ca răspuns, da, ca răspuns, înviorată de aerul ce-i pătrundea încă în trup, s-a înălţat flacăra arzând luminoasă şi pură... Din adâncurile întunecoase impulsul implacabil arzând, viaţa ridicându-se din nou informă, îndrăzneaţă, nefericită. Un hohot sec de plâns ca şi cum ar fi zgâlţâit-o cineva, bucuria strălucind în pieptul ei intensă, insuportabilă, oh vârtejul, vârtejul! Mai ales, se clarifica acea mişcare constantă în adâncul fiinţei ei; acum creştea şi vibra. Acea mişcare a ceva viu încercând să scape din apă şi să respire. Şi ca un zbor, da, ca un zbor... să mergi pe plajă şi să primeşti vântul în faţă, cu părul fluturând, gloria pe culmea muntelui... Înălţându-se, înălţându-se, cu corpul deschizându-se spre aer, dăruindu-se zvâcnelilor oarbe ale propriului sânge, note cristaline, clinchete, scânteind în sufletul ei... Nu simţea dezamăgirea nici măcar în faţa propriilor ei mistere, oh Dumnezeule, Dumnezeule, vino la mine, nu ca să mă mântuieşti, mântuirea este în mine, ci ca să mă sufoci cu mâna grea, cu pedeapsa, cu moartea, fiindcă sunt neputincioasă şi mă tem să dau mica lovitură ce-mi va transforma tot corpul în acel nucleu ce vrea să respire şi care se înalţă, care se înalţă... acelaşi impuls ca al mareelor şi al Facerii, al Facerii, mica atingere ce face ca în nebun să trăiască doar gândul nebun, rana luminoasă crescând, oscilând, dominând. Oh, cum se armoniza cu ce gândea ea şi cât de grandios era ce gândea, zdrobitor de fatal. Te iubesc, Dumnezeule, doar ca să mă iei cu Tine ca pe un câine când totul va fi iar solid şi complet, când mişcarea de a scoate capul din apă va fi numai o amintire şi când în mine nu vor fi decât noţiuni, care s-au folosit şi

se folosesc şi cu ajutorul cărora sunt primite şi sunt dăruite lucrurile, oh, Dumnezeule.

Ceea ce se înălţa în ea nu era curaj, ea era numai substanţă, era mai puţin decât o fiinţă umană, cum putea fi eroină, cum putea să învingă lucrurile? Nu era femeie, exista, şi era făcută pe dinăuntru din mişcări ce o ridicau mereu în tranziţie. Poate vreodată modificase cu forţa ei sălbatică aerul în jurul ei şi nimeni nu observase asta niciodată, poate inventase cu respiraţia ei o nouă materie şi nu ştia, simţea doar ceea ce micul ei cap de femeie nu va putea înţelege niciodată. O mulţime de gânduri fierbinţi izvorau şi i se târau pe trupul înspăimântat şi valoarea lor era că ascundeau un impuls vital, valoarea lor era că exact în momentul în care se năşteau substanţa oarbă şi adevărată exista în geneza ei, înălţându-se, ieşind în evidenţă ca o băşică la suprafaţa apei, rupând-o aproape... şi-a dat seama că încă nu adormise, s-a gândit că va trebui să mai ardă la foc deschis. Că se va sfârşi odată lunga gestaţie a copilăriei şi din cauza dureroasei ei lipse de maturitate va ţâşni propria ei fiinţă, în sfârşit, în sfârşit liberă. Nu, nu, nu vreau nici un Dumnezeu, vreau să fiu singură. Şi într-o zi, da, într-o zi va veni în mine capacitatea la fel de roşie şi afirmativă pe cât de clară şi suavă, într-o zi ceea ce voi face va fi orbitor, sigur, inconştient, călcând în mine, în adevărul meu, atât de total dăruită acţiunii mele încât voi fi incapabilă să vorbesc, va veni mai ales o zi când orice mişcare a mea va fi creaţie, naştere, voi arde toate nu-urile care există înăuntrul meu, îmi voi demonstra mie însămi că nu trebuie să mă tem de nimic, că tot ce sunt eu va fi întotdeauna acolo unde va exista o femeie cu începuturile mele, voi înălţa înăuntrul meu tot ce sunt într-o zi, la un semn al meu valurile se vor ridica puternice, apă pură scufundând îndoiala, conştiinţa, voi fi tare ca sufletul unui animal şi când voi vorbi voi rosti cuvinte nu aliniate şi rare, nu uşor simţite, nu pline de dorinţa de umanitate, nu trecutul măcinând viitorul, ce

voi spune va suna fatal şi integral, nu va exista nici un spaţiu în mine ca să ştiu că există timpul, oamenii, dimensiunile, nu va exista nici un spaţiu în mine ca să observ măcar că în fiecare clipă creez, nu în fiecare clipă, în toate topite la un loc permanent, pentru că atunci voi trăi, numai atunci voi trăi mai mult decât în copilărie, voi fi brutală şi colţuroasă ca o piatră, voi fi uşoară şi vagă ca ceea ce se simte şi nu se înţelege, mă voi depăşi în valuri, ah, Dumnezeule, şi să vină tot şi să cadă tot peste mine, chiar şi neînţelegerea propriei mele fiinţe în anumite momente albe fiindcă este de ajuns să mă împlinesc şi atunci nimic nu va sta în drumul meu spre moartea-fără-teamă, după fiecare luptă sau răgaz mă voi ridica la fel de puternică şi de frumoasă ca un mânz nărăvaş.

Cuprins

Prima parte

Tatăl 1
Ziua Joanei 6
... Mama... 12
Plimbarea Joanei 18
... Mătuşa 21
Bucuriile Joanei 28
... Baia 34
Femeia cu voce ciudată şi Joana 56
... Otávio 62

Partea a doua

Căsătoria 85
Sprijinul profesorului 92
Mica familie 97
Întâlnirea cu Otávio 110
Lídia 117
Bărbatul 134
Sprijinul bărbatului 139
Vipera 149
Plecarea bărbaţilor 160
Călătoria 167